

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Osiągnięcia uczniów kończących VIII klasę szkoły podstawowej. Sprawozdanie za rok 2022
<i>Egzamin:</i>	Egzamin ósmoklasisty
<i>Przedmiot:</i>	Język polski
<i>Termin egzaminu:</i>	24 maja 2022 r.
<i>Data publikacji dokumentu:</i>	19 września 2022 r.

Opracowanie

Wioletta Łakoma-Sabat (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
Hanna Wylężek (Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie)
Małgorzata Pastusiak (Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu)

Redakcja

dr Wioletta Kozak (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
dr Marcin Smolik (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Opracowanie techniczne

Andrzej Kaptur (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Współpraca

Agata Wiśniewska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
Beata Dobrosielska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
Mariola Jaśniewska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
Pracownie ds. Analiz Wyników Egzaminacyjnych okręgowych komisji egzaminacyjnych

Centralna Komisja Egzaminacyjna
ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 22 536 65 00, fax 22 536 65 04
e-mail: sekretariat@cke.gov.pl
www.cke.gov.pl

Spis treści

1. Opis arkusza standardowego	5
2. Dane dotyczące populacji uczniów	5
3. Przebieg egzaminu	6
4. Podstawowe dane statystyczne	7
Komentarz	17
Podstawowe informacje o arkuszach dostosowanych	69

1. Opis arkusza standardowego

W roku 2022 egzamin ósmoklasisty z języka polskiego był przeprowadzany na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 16 grudnia 2020 r.¹

Uczniowie bez dysfunkcji oraz uczniowie ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu standardowym. Arkusz standardowy zawierał 19 zadań. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 45 punktów. Arkusz składał się z dwóch części. Pierwsza część zawierała 18 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (fragment *Zemsty* Aleksandra Fredry) oraz tekstu nieliterackiego (*Pochwała przyjaźni* Andrzeja Kojdera). Zadania otwarte w tej części arkusza sprawdzały m.in. znajomość treści i problematyki wybranych lektur obowiązkowych oraz umiejętność interpretacji tekstu kultury – grafiki Pawła Kuczyńskiego, a także napisania zaproszenia. W drugiej części arkusza uczeń wybierał jeden z dwóch tematów wypracowania: rozprawkę albo opowiadanie.

2. Dane dotyczące populacji uczniów

TABELA 1. UCZNIOWIE ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM

Liczba uczniów		478 110
Uczniowie	bez dysleksji rozwojowej	410 904
	z dysleksją rozwojową	67 206
	dziewczęta	239 377
	chłopcy	238 733
	ze szkół na wsi	179 341
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	83 306
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	97 174
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	118 289
	ze szkół publicznych	456 392
	ze szkół niepublicznych	21 718

Z egzaminu zwolniono 765 uczniów – laureatów i finalistów olimpiad przedmiotowych oraz laureatów konkursów przedmiotowych o zasięgu wojewódzkim lub ponadwojewódzkim.

¹ Załącznik nr 1 do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 (Dz.U. poz.493, z późn. zm.).

TABELA 2. UCZNIOWIE ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Uczniowie	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	4604
	słabowidzący i niewidomi	1114
	słabosłyszący i niesłyszący	1437
	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim	5595
	z afazją	880
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	158
	z niepełnosprawnościami sprzężonymi	250
	o których mowa w art. 165 ust. 1 ustawy ² (cudzoziemcy)	4669
	o których mowa w art. 2 ust. 1 ustawy ³ (obywatele Ukrainy)	6147
Ogółem	24 854	

3. Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu	24 maja 2022 r.		
Czas trwania egzaminu	120 minut dla uczniów rozwiązujących zadania w arkuszu standardowym lub czas przedłużony zgodnie z przyznanym dostosowaniem		
Liczba szkół	12 672		
Liczba zespołów egzaminatorów	286		
Liczba egzaminatorów	5310		
Liczba obserwatorów ⁴ (§ 7 ust. 1)	830		
Liczba unieważnień ⁵	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez ucznia	1
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez ucznia w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	2
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez ucznia prawidłowego przebiegu egzaminu ósmoklasisty	0
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez ucznia	0
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenia naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty	12
	art. 44zzy ust. 10	niemożności ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	0
	inne (np. złe samopoczucie ucznia)		7
Liczba wglądów ⁴ (art. 44zzz ust. 1)	5783		

² Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. *Prawo oświatowe* (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082, z późn. zm.).

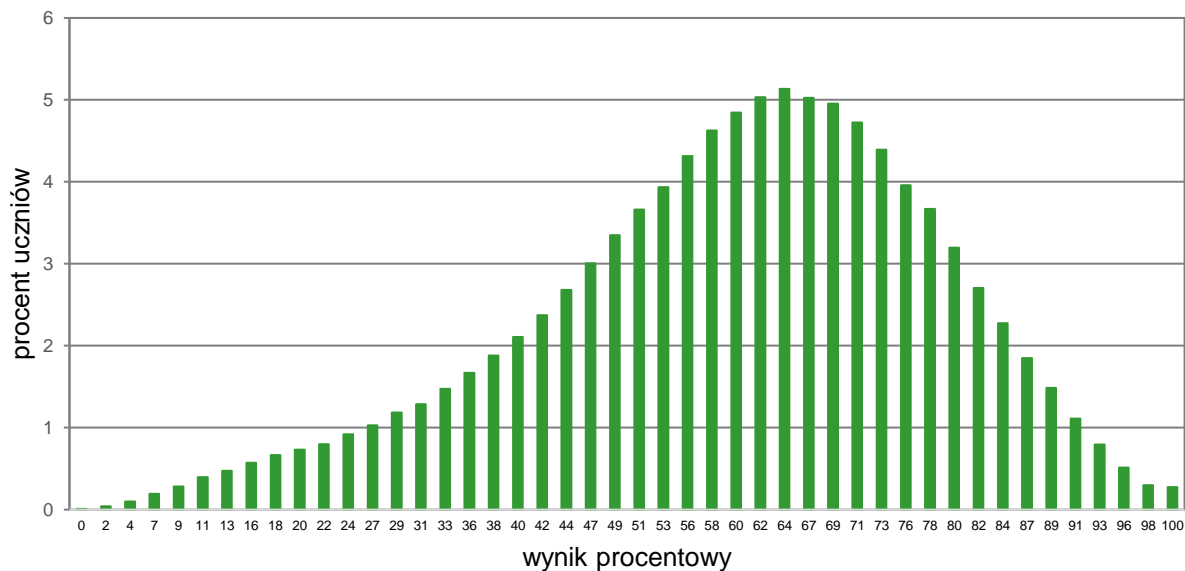
³ Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz.U. z 2022 r. poz. 583, z późn. zm.).

⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty (Dz.U. z 2020 r. poz. 1361, z późn. zm.).

⁵ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2021 r. poz. 1915, z późn. zm.).

4. Podstawowe dane statystyczne

Wyniki uczniów

WYKRES 1. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

TABELA 4. WYNIKI UCZNIÓW – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
478 110	0	100	62	64	60	18

Wyniki uczniów w procentach, odpowiadające im wartości centyli i wyniki na skali staninowej

TABELA 5. WYNIKI UCZNIÓW W PROCENTACH, ODPOWIADAJĄCE IM WARTOŚCI CENTYLI I WYNIKI NA SKALI STANINOWEJ

Język polski					
wynik procentowy	wartość centyla	stanin	wynik procentowy	wartość centyla	stanin
0	1	1	49	29	4
2	1		51	33	
4	1		53	37	
7	1		56	41	
9	2		58	45	5
11	2		60	50	
13	3		62	55	
16	3		64	60	6
18	4		67	65	
20	5		69	70	
22	6	71	74		
24	7	2	73	79	7
27	8		76	83	
29	9		78	86	
31	11		80	89	8
33	12		82	92	
36	14	3	84	94	9
38	16		87	96	
40	18		89	98	
42	20		91	99	
44	23		93	99	
47	26		96	100	
			98	100	
			100	100	

Wyniki w skali centylowej i staninowej umożliwiają porównanie wyniku ucznia z wynikami uczniów w całym kraju. Na przykład, jeśli uczeń z języka polskiego uzyskał 76% punktów możliwych do zdobycia (wynik procentowy), to oznacza, że jego wynik jest taki sam lub wyższy od wyniku 82% wszystkich zdających (wynik centylowy), a niższy od wyniku 18% zdających i znajduje się on w 7. staninie.

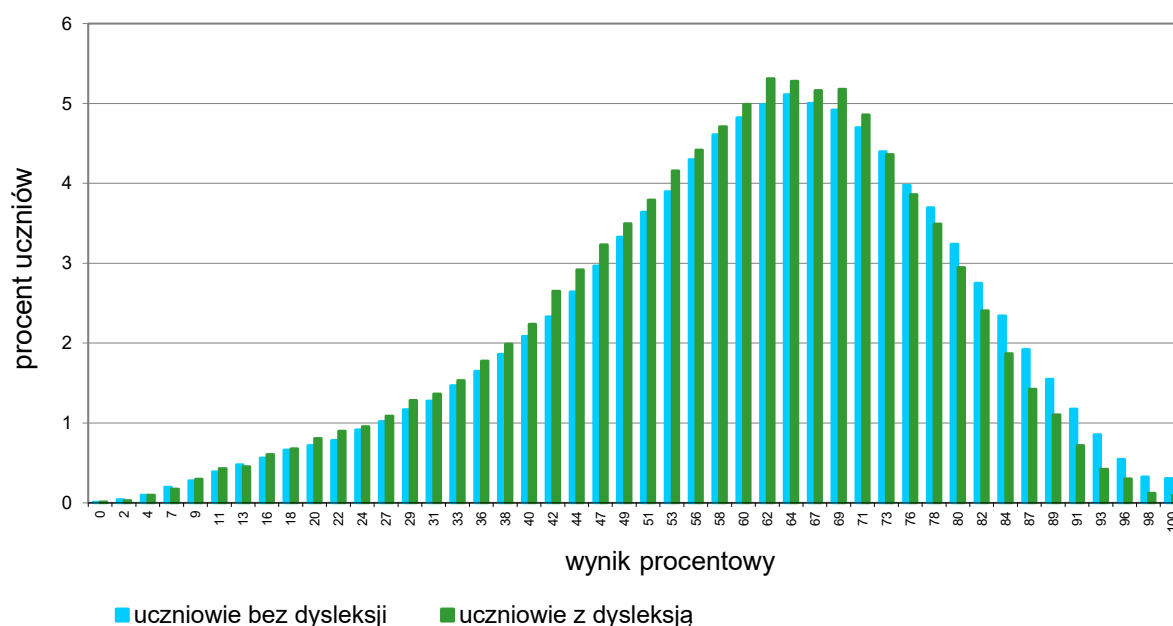
Średnie wyniki szkół⁶ na skali staninowej

TABELA 6. WYNIKI SZKÓŁ NA SKALI STANINOWEJ

Stanin	Przedział wyników (w %)
1	8–42
2	43–48
3	49–52
4	53–56
5	57–60
6	61–64
7	65–69
8	70–74
9	75–88

Skala staninowa umożliwia porównywanie średnich wyników szkół w poszczególnych latach. Uzyskanie w kolejnych latach takiego samego średniego wyniku w procentach nie oznacza tego samego poziomu osiągnięć.

Wyniki uczniów bez dysleksji oraz uczniów z dysleksją rozwojową

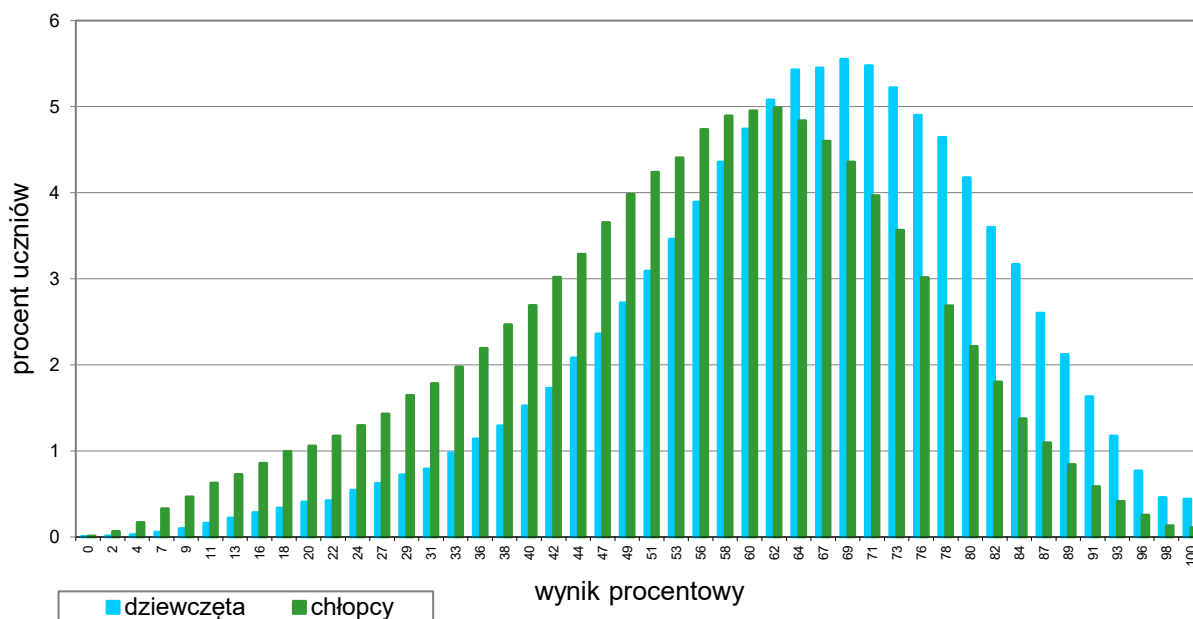
WYKRES 2. ROZKŁADY WYNIKÓW UCZNIÓW BEZ DYSLEKSJI ORAZ UCZNIÓW Z DYSLEKSJĄ ROZWOJOWĄ

⁶ Ilekców w niniejszym sprawozdaniu jest mowa o wynikach szkół w 2022 roku, przez szkołę należy rozumieć każdą placówkę, w której liczba uczniów przystępujących do egzaminu była nie mniejsza niż 5. Wyniki szkół obliczono na podstawie wyników uczniów, którzy wykonywali zadania z zestawu OPOP-100-2205.

TABELA 7. WYNIKI UCZNIÓW BEZ DYSLEKSJI ORAZ UCZNIÓW Z DYSLEKSJĄ ROZWOJOWĄ – PARAMETRY STATYSTYCZNE

	Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
Uczniowie bez dysleksji	410 904	0	100	62	64	60	18
Uczniowie z dysleksją rozwojową	67 206	0	100	60	62	58	18

Wyniki dziewcząt i chłopców

WYKRES 3. ROZKŁADY WYNIKÓW DZIEWCZĄT I CHŁOPCÓW

TABELA 8. WYNIKI DZIEWCZĄT I CHŁOPCÓW – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Płeć	Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
Dziewczęta	239 377	0	100	67	69	64	17
Chłopcy	238 733	0	100	58	62	55	19

Wyniki uczniów a wielkość miejscowości**TABELA 9.** WYNIKI UCZNIÓW W ZALEŻNOŚCI OD LOKALIZACJI SZKOŁY – PARAMETRY STATYSTYCZNE

	Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
Wieś	179 341	0	100	60	64	58	18
Miasto do 20 tys. mieszkańców	83 306	0	100	60	62	57	19
Miasto od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	97 174	0	100	62	64	60	18
Miasto powyżej 100 tys. mieszkańców	118 289	0	100	67	69	64	18

Wyniki uczniów szkół publicznych i szkół niepublicznych**TABELA 10.** WYNIKI UCZNIÓW SZKÓŁ PUBLICZNYCH I SZKÓŁ NIEPUBLICZNYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE

	Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
Szkoła publiczna	456 392	0	100	62	64	60	18
Szkoła niepubliczna	21 718	0	100	69	69	64	20

Poziom wykonania zadań

TABELA 11. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ

Wymagania egzaminacyjne 2022			
Numer zadania	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
1.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].	I. 2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 7) wyciąga wnioski wynikające z przesłanek zawartych w tekście (w tym rozpoznaje w nim prawdę lub fałsz). Lektura obowiązkowa: Aleksander Fredro, <i>Zemsta</i> .	72
2.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].	I. 2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 5) wyszukuje w tekście informacje wyrażone wprost i pośrednio (ukryte). Lektura obowiązkowa: Aleksander Fredro, <i>Zemsta</i> .	93
3.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].	I. 2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 7) wyciąga wnioski wynikające z przesłanek zawartych w tekście [...]; 8) rozumie dosłowne i przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi. Lektura obowiązkowa: Aleksander Fredro, <i>Zemsta</i> .	46
4.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].	I. 1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: 10) wskazuje elementy dramatu (rodzaj): [...] didaskalia [...]. Lektura obowiązkowa: Aleksander Fredro, <i>Zemsta</i> .	87
5.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].	I. 1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: 4) omawia akcję, wyodrębnia wątki i wydarzenia. I. 2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 9) porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie. Lektura obowiązkowa: Aleksander Fredro, <i>Zemsta</i> .	71
6.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].	I. 1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: 1) rozpoznaje rodzaje literackie: [...] dramat; określa cechy charakterystyczne dla poszczególnych rodzajów [...]; 4) omawia akcję, wyodrębnia wątki i wydarzenia. Lektura obowiązkowa: Aleksander Fredro, <i>Zemsta</i> .	87
7.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia [...] innych tekstów kultury. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...]. III. Tworzenie wypowiedzi. 4. Poznawanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania [...].	I. 1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: 13) zna pojęcie komizmu, rozpoznaje jego rodzaje w tekstach [...]. Lektura obowiązkowa: Aleksander Fredro, <i>Zemsta</i> . III. 1. Elementy retoryki. Uczeń: 4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia [...] argumentów przy tworzeniu [...] tekstów argumentacyjnych.	58

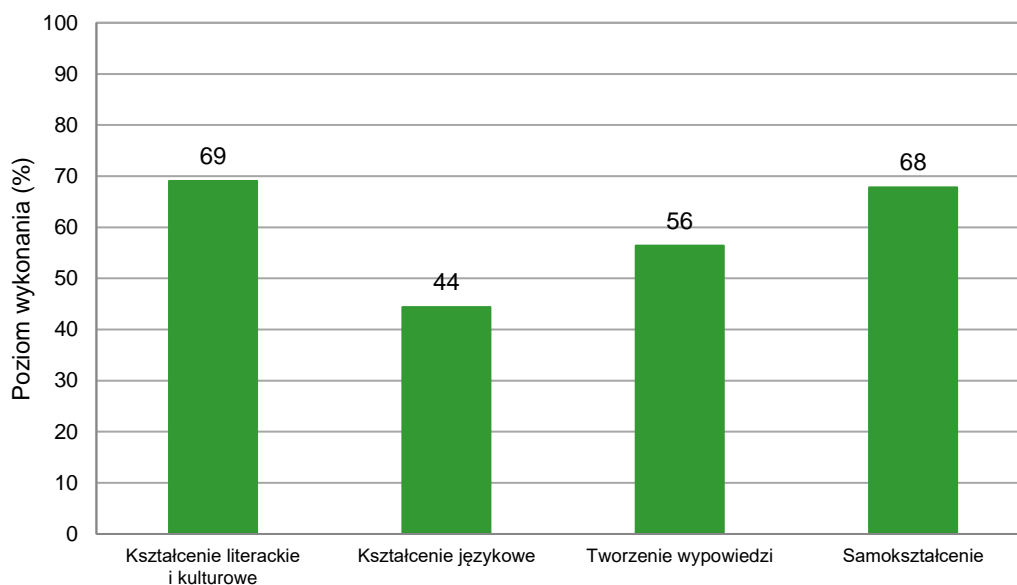
8.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...]. III. Tworzenie wypowiedzi. 4. Poznawanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania [...].		I. 1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: 7) charakteryzuje i ocenia bohaterów. 2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 8) rozumie dosłowne i przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi. Lektury obowiązkowe. III. 1. Elementy retoryki. Uczeń: 4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia [...] argumentów przy tworzeniu [...] tekstów argumentacyjnych.	50	
9.	II. Kształcenie językowe. 1. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych [...].		II. 1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń: 4) rozpoznaje podstawowe funkcje składniowe wyrazów użytych w wypowiedziach ([...] dopełnienie [...]).	31	
10.	II. Kształcenie językowe. 4. Kształcenie umiejętności poprawnego pisanego zgodnego z zasadami pisowni polskiej.		II. 4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń: 7) poprawnie używa znaków interpunkcyjnych: [...] przecinka [...].	23	
11.	III. Tworzenie wypowiedzi. 1. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi.		III. 2. Mówienie i pisanie. Uczeń: 3) wykonuje przekształcenia na tekście cudzym, w tym [...] streszcza [...].	50	
12.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia [...] innych tekstów kultury.		I. 2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 3) wyszukuje w tekście potrzebne informacje [...]; 4) odróżnia zawarte w tekście informacje ważne od informacji drugorzędnych.	92	
13.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia [...] innych tekstów kultury.		I. 2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 3) wyszukuje w tekście potrzebne informacje [...].	83	
14.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia [...] innych tekstów kultury.		I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia [...] innych tekstów kultury. 2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 8) rozumie dosłowne i przenośne znaczenie w wypowiedzi.	55	
15.	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia [...] innych tekstów kultury. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...]. III. Tworzenie wypowiedzi. 4. Poznawanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania [...].		I. 2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 11) interpretuje dzieła sztuki ([...] grafika [...]). III. 1. Elementy retoryki. Uczeń: 4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia [...] argumentów przy tworzeniu [...] tekstów argumentacyjnych.	61	
16.	IV. Samokształcenie.		IV. Samokształcenie. Uczeń: 1) rzetelnie [...] korzysta z informacji.	68	
17.1.	II. Kształcenie językowe. 1. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych [...].		II. 1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń: 7) rozpoznaje wyraz podstawowy i wyraz pochodny [...], rozpoznaje rodzinę wyrazów [...].	64	62
17.2.				59	
18.	Treść i forma	III. Tworzenie wypowiedzi. 1. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi pisemnych.	III. 2. Mówienie i pisanie. Uczeń: 2) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: zaproszenie [...].	79	66

	Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna	II. Kształcenie językowe. 4. Kształcenie umiejętności poprawnego pisania zgodnego z zasadami pisowni polskiej.	II. 4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń: 1) pisze poprawnie pod względem ortograficznym; 7) poprawnie używa znaków interpunkcyjnych [...].	40	
19.	Realizacja tematu wypowiedzi	I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej [...]. 3. Kształtowanie umiejętności uczestniczenia w kulturze polskiej i europejskiej [...]. III. Tworzenie wypowiedzi. 1. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi pisemnych.	I. 1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: 15) określa w poznawanych tekstach problematykę egzystencjalną i poddaje ją refleksji. Lektury obowiązkowe. III. 2. Mówienie i pisanie. Uczeń: 2) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: [...] rozprawka, opowiadanie [...].	86	56
	Elementy retoryczne / Elementy twórcze	III. Tworzenie wypowiedzi. 1. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi pisemnych. 4. Poznawanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania [...].	III. 1. Elementy retoryki. Uczeń: 1) funkcjonalnie wykorzystuje środki retoryczne oraz rozumie ich oddziaływanie na odbiorcę; 2) gromadzi i porządkuje materiał rzeczowy potrzebny do tworzenia wypowiedzi [...]; 3) tworzy wypowiedź, stosując odpowiednią dla danej formy gatunkowej kompozycję oraz zasady spójności językowej między akapitami; rozumie rolę akapitów jako spójnych całości myślowych w tworzeniu wypowiedzi pisemnych oraz stosuje rytm akapitowy (przeplatanie akapitów dłuższych i krótszych); 4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów przy tworzeniu rozprawki [...]; 5) odróżnia przykład od argumentu; 6) przeprowadza wnioskowanie jako element wyводу argumentacyjnego; 7) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie. 2. Mówienie i pisanie. Uczeń: 2) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: [...] rozprawka, opowiadanie [...].	61	

	Kompetencje literackie i kulturowe	<p>I. Kształcenie literackie i kulturowe.</p> <p>1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].</p> <p>2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej [...].</p> <p>3. Kształtowanie umiejętności uczestniczenia w kulturze polskiej i europejskiej [...].</p>	<p>I. 1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:</p> <p>15) określa w poznawanych tekstach problematykę egzystencjalną i poddaje ją refleksji;</p> <p>20) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty [...].</p> <p>Lektury obowiązkowe.</p>	75	
	Kompozycja tekstu	<p>III. Tworzenie wypowiedzi.</p> <p>1. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi pisemnych.</p> <p>3. Rozwijanie umiejętności stosowania środków stylistycznych, dbałości o estetykę tekstu oraz umiejętności organizacji tekstu.</p>	<p>III. 1. Elementy retoryki. Uczeń:</p> <p>2) gromadzi i porządkuje materiał rzeczowy potrzebny do tworzenia wypowiedzi [...];</p> <p>3) tworzy wypowiedź, stosując odpowiednią dla danej formy gatunkowej kompozycję oraz zasady spójności językowej między akapitami; rozumie rolę akapitów jako spójnych całości myślowych w tworzeniu wypowiedzi pisemnych oraz stosuje rytm akapitowy (przeplatanie akapitów dłuższych i krótszych);</p> <p>4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów przy tworzeniu rozprawki [...];</p> <p>5) odróżnia przykład od argumentu;</p> <p>6) przeprowadza wnioskowanie jako element wyводу argumentacyjnego.</p> <p>2. Mówienie i pisanie. Uczeń:</p> <p>2) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: [...] rozprawka, opowiadanie [...].</p>	76	
	Styl	<p>III. Tworzenie wypowiedzi.</p> <p>1. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi pisemnych.</p> <p>3. Rozwijanie umiejętności stosowania środków stylistycznych, dbałości o estetykę tekstu oraz umiejętności organizacji tekstu.</p>	<p>III. 1. Elementy retoryki. Uczeń:</p> <p>3) tworzy wypowiedź, stosując odpowiednią dla danej formy gatunkowej kompozycję oraz zasady spójności językowej między akapitami; rozumie rolę akapitów jako spójnych całości myślowych w tworzeniu wypowiedzi pisemnych oraz stosuje rytm akapitowy (przeplatanie akapitów dłuższych i krótszych).</p> <p>2. Mówienie i pisanie. Uczeń:</p> <p>2) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: [...] rozprawka, opowiadanie [...].</p>	83	
	Język	<p>II. Kształcenie językowe.</p> <p>2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych oraz formowanie odpowiedzialności za własne zachowania językowe.</p>	<p>II. 3. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń:</p> <p>2) rozróżnia normę językową wzorcową oraz użytkową i stosuje się do nich;</p> <p>4) świadomie posługuje się różnymi formami językowymi [...].</p>	20	

	Ortografia	II. Kształcenie językowe. 2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych oraz formowanie odpowiedzialności za własne zachowania językowe.	II. 4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń: 1) pisze poprawnie pod względem ortograficznym.	34
	Interpunkcja	II. Kształcenie językowe. 2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych oraz formowanie odpowiedzialności za własne zachowania językowe.	II. 4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń: 7) poprawnie używa znaków interpunkcyjnych [...].	21

Średnie wyniki uczniów w zakresie poszczególnych obszarów umiejętności

WYKRES 4. ŚREDNIE WYNIKI UCZNIÓW W ZAKRESIE POSZCZEGÓLNYCH OBSZARÓW UMIEJĘTNOŚCI

Komentarz

Na tegorocznym egzaminie ósmoklasisty z języka polskiego uczniowie rozwiązywali zadania zamknięte i otwarte obejmujące treści zapisane w wymaganiach egzaminacyjnych. Zadania sprawdzały stopień opanowania umiejętności zawartych w wymaganiach ogólnych i szczegółowych.

Arkusze składały się z dwóch części. Pierwsza zawierała 2 wiązki zadań – łącznie 18 zadań – skupionych wokół tekstów zamieszczonych w arkuszu – tekstu literackiego oraz tekstu nieliterackiego. Druga część to wypracowanie.

Pierwsza wiązka (zadania 1.–10.) odnosiła się do fragmentu utworu Aleksandra Fredry pt. *Zemsta*. Zadania sprawdzały nie tylko znajomość lektury obowiązkowej, ale także stopień opanowania umiejętności z zakresu czytania utworów literackich, odbioru tekstów kultury oraz kształcenia językowego.

Druga wiązka (zadania 11.–15.) odnosiła się do tekstu *Pochwała przyjaźni*, którego autorem jest Andrzej Kojder. Zadania sprawdzały umiejętność odbioru tekstów kultury, umiejętność wnioskowania i argumentowania oraz kompetencje z zakresu kształcenia językowego.

W arkuszu znalazły się również zadania: wymagające od uczniów umiejętności wykorzystania definicji słownikowej (zadanie 16.), sprawdzające wiedzę i umiejętności z zakresu gramatyki (zadanie 17.) oraz wymagające umiejętności tworzenia formy użytkowej – zaproszenia (zadanie 18.).

Zadania w obu wiązkach sprawdzały umiejętności zapisane przede wszystkim w trzech obszarach podstawy programowej: *Kształcenie literackie i kulturowe*, *Kształcenie językowe*, *Tworzenie wypowiedzi*.

W drugiej części arkusza uczeń wybierał jeden z dwóch tematów wypracowania: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym – *Z przyjacielem łatwiej pokonywać trudności. Napisz rozprawkę, w której rozważysz trafność tego stwierdzenia. W wypracowaniu odwołaj się do wybranej lektury obowiązkowej oraz innego utworu literackiego* albo wypowiedź o charakterze twórczym – *Napisz opowiadanie o spotkaniu z jednym z bohaterów wybranej lektury obowiązkowej. Wspólna przygoda skłoniła Cię do refleksji, że warto było przenieść się do świata przedstawionego tej lektury. Wypracowanie powinno dowodzić, że dobrze znasz wybraną lekturę obowiązkową*. Pisemna wypowiedź zdającego powinna liczyć co najmniej 200 wyrazów.

Umiejętność czytania utworów literackich i odbioru tekstów kultury

Umiejętność czytania utworów literackich i odbioru tekstów kultury była sprawdzana na tegorocznym egzaminie ósmoklasisty z języka polskiego za pomocą zadań zamkniętych różnego typu oraz zadań otwartych – krótkiej i rozszerzonej odpowiedzi.

Umiejętność rozumienia utworów literackich sprawdzały zadania zbudowane wokół fragmentu *Zemsty* Aleksandra Fredry (zadania zamknięte: 1., 2., 4. i 6. oraz zadania otwarte: 3., 5., 7.). Aby poprawnie rozwiązać zadania w tej części arkusza, trzeba było wykazać się

umiejętnością czytania tekstów literackich oraz znajomością całego utworu Aleksandra Fredry.

Zadanie 1. odnosiło się do sytuacji opisanej w przytoczonym w arkuszu fragmencie *Zemsty*. Scena ta była kluczowa dla scharakteryzowania głównych bohaterów utworu i ukazania przedmiotu sporu między nimi. Umiejętnością wyciągania wniosków z przesłanek zawartych w tekście wykazało się 72% ósmoklasistów.

Za pomocą zadania 2. badano, czy tegoroczni ósmoklasiści potrafią wyszukiwać w tekście potrzebne informacje. Umiejętność ta okazała się bardzo łatwa dla uczniów przystępujących do egzaminu – 93% z nich poprawnie wskazało, że powodem spotkania Papkina i służących Cześnika z mularzami była chęć nakłonienia tych ostatnich do zaprzestania naprawiania muru.

W zadaniu 3. udzielenie poprawnej odpowiedzi wymagało opanowania umiejętności złożonych: wyciągania wniosków z przesłanek zawartych w tekście oraz rozumienia znaczeń przenośnych. Poprawne były te odpowiedzi, w których uczniowie odnieśli sens sformułowania *żyją jak pies z kotem* do relacji między Cześnikiem a Rejentem zaprezentowanej w przytoczonym fragmencie utworu i ocenili, czy sformułowanie to trafnie ilustruje tę relację.

Poniżej zamieszczono przykładowe rozwiązania zadania 3. ocenione na 1 punkt¹.

Przykład 1.

Sformułowanie „żyją jak pies z kotem” trafnie określa relację Cześnika i Rejenta. „Życ jak pies z kotem” oznacza klócić się, nie dążyć do porozumienia. Cześnik i Rejent dokuczają sobie na każdym kroku. Kiedy Rejent postanawia naprawić mur graniczny, Cześnik sprzeciwia się temu, wysyłając swoich służących, których zadaniem jest przegonić murarzy.

Przykład 2.

Moim zdaniem sformułowanie „żyją jak pies z kotem” trafnie określa relację między Cześnikiem a Rejentem. Ciągłe dochodzi między nimi do sporów. Źle sobie życzą. Świadczy o tym między innymi wypowiedź Cześnika: „Hej Gerwazy! Daj gwintówkę! Niechaj strącę tę makówkę” oraz wypowiedź Rejenta: „Ja Cześnika za to skryję, gdzie nie widać ziemi, nieba”.

W rozwiązaniach uznanych za niepoprawne uczniowie najczęściej pomijali wymagane w poleceniu odwołanie do przytoczonego fragmentu, formułując uzasadnienie wyrażonego stanowiska w odniesieniu do innych fragmentów tekstu lub ogólnie – całego utworu.

Za błędne uznano m.in. następujące rozwiązania:

Przykład 3.

Sformułowanie „żyją jak pies z kotem” określa ludzi, którzy żyją w ciągłym sporze i nie potrafią znaleźć nici porozumienia. Idealnie określa ono relację Cześnika i Rejenta – ludzi o całkiem różnych charakterach. Nie umieli się pogodzić. Przykładem ich wzajemnej

¹ Prezentowane w sprawozdaniu przykładowe rozwiązania do zadań otwartych krótkiej odpowiedzi oraz wypracowania są pracami uczniowskimi sprawdzonymi i ocenionymi przez egzaminatorów.

wrogości i tego, że robili sobie na złość, był plan Cześnika, aby szybko wydać Klarę za Wacława. W ten sposób chciał się zemścić na Rejencie.

Przykład 4.

Sformułowanie „żyją jak pies z kotem” trafnie określa relację między Cześnikiem a Rejentem, gdyż pies i kot to dwa nienawidzące się stworzenia, tak jak Rejent i Cześnik, którzy się nie znoszą i chcą zrobić drugiemu na złość.

Natomiast za odpowiedzi, w których uczniowie w niewłaściwy sposób – często dosłownie – odczytali sens sformułowania użytego w poleceniu przyznano 0 punktów. Poniżej zamieszczono przykłady takich rozwiązań.

Przykład 5.

Moim zdaniem sformułowanie to jest w tym przypadku błędne, ponieważ pies dominuje nad kotem, a w tej relacji panowie walczą jak równy z równym.

Przykład 6.

Sformułowanie „żyją jak pies z kotem” trafnie określa relację Cześnika i Rejenta, ponieważ żyją oni w jednym zamku, każdy ma inną wizję jego wyglądu i tego, co jest wokół niego. Rejent chce zbudować mur, a Cześnik nie. Tak samo jest z psem i kotem – pies chce się bawić, a kot spać, ale żyją razem i muszą robić trochę tego i trochę tego.

Zadanie 3. okazało się trudne dla ósmoklasistów. Poprawnie rozwiązało je 46% uczniów przystępujących do egzaminu. Zdający, udzielając odpowiedzi, zapominali o tym, aby w swoim uzasadnieniu odwołać się do fragmentu zamieszczonego w arkuszu, co było najczęstszą przyczyną tego, że nie otrzymywali punktów za swoje rozwiązanie.

Za pomocą zadania 4. sprawdzano umiejętność określania funkcji, jaką w dramacie pełni tekst poboczny. Zadaniem ucznia było rozpoznanie didaskaliów i ustalenie, czy można w nich odnaleźć wskazane, niewynikające bezpośrednio z tekstu, informacje o głównych bohaterach utworu. Opanowaniem tej umiejętności wykazało się 87% uczniów przystępujących do egzaminu.

W dwóch kolejnych zadaniach (5. i 6.), różnych pod względem formy, uczeń musiał wykazać się między innymi znajomością treści całego utworu Aleksandra Fredry.

Zadanie 5. polegało na ułożeniu podanych treści – kluczowych wydarzeń *Zemsty* – zgodnie z ich porządkiem chronologicznym. Zadanie okazało się dla uczniów łatwe – poziom opanowania tej umiejętności to 71%. W pełni poprawnie zadanie rozwiązała ponad połowa ósmoklasistów – 56% uczniów wykazało się bardzo dobrą znajomością treści lektury obowiązkowej, uzyskując 2 punkty za rozwiązanie zadania. Niższy wynik, 1 punkt, uzyskali ci uczniowie, którzy popełnili jeden lub dwa błędy. W tej grupie znalazło się 29% ósmoklasistów przystępujących do egzaminu.

Zadanie 6., które było zadaniem zamkniętym, wymagało od uczniów umiejętności właściwego odczytania puenty dramatu przytoczonej w poleceniu i odniesienia jej treści do wydarzeń rozgrywających się w utworze. Zadanie poprawnie rozwiązało 87% ósmoklasistów

– wskazali oni rozejm między głównymi bohaterami utworu jako zgodę, o której mówił Wacław w finałowej scenie *Zemsty*.

Za pomocą zadania 7. sprawdzano znajomość pojęcia „komizm” i umiejętność wyszukiwania elementów komizmu (sytuacyjnego, słownego, postaci) w przywołanych scenach komedii Aleksandra Fredry.

Zadaniem ucznia było wybranie jednego z dwóch zaprezentowanych kadrów filmowych z ekranizacji *Zemsty* w reżyserii Andrzeja Wajdy i uzasadnienie, z jakiego powodu sytuacja zaprezentowana na tym kadrze jest sytuacją komiczną. Uczeń, rozwiązując zadanie, miał do dyspozycji również krótki opis każdego z kadrów oraz odpowiedni fragment utworu.

W poleceniu zaznaczono ponadto, aby uczeń w swoim uzasadnieniu odwołał się do dwóch spośród trzech rodzajów komizmu obecnych w wybranej sytuacji. Tak sformułowane polecenie wymagało również od ucznia umiejętności uzasadnienia zaprezentowanego stanowiska oraz znajomości całego utworu Aleksandra Fredry. Rozwiązanie zadania z pewnością ułatwiała dobra znajomość treści *Zemsty*, a w szczególności charakterów Papkina, bohatera pierwszego kadru, oraz Cześnika i Dyndalskiego, ukazanych na kadrze numer 2.

Spełnienie wymagań zapisanych w poleceniu do zadania było dla uczniów umiarkowanie trudne; poziom opanowania sprawdzanych umiejętności to 58%.

Polecenie w pełni zrealizowało 39% uczniów przystępujących do egzaminu – podali oni numer kadru i uzasadnili swój wybór, uwzględniając dwa spośród trzech podanych rodzajów komizmu.

Poniżej przedstawiono przykładowe rozwiązania zadania 7. ocenione na 2 punkty.

Przykład 7.

Sytuacja przedstawiona na kadrze filmowym nr: 1.

Uzasadnienie: *Moim zdaniem bardziej komiczna jest sytuacja numer 1. Mamy w niej komizm sytuacyjny, który polega na błędnych założeniach Papkina, że został on otruty przez Rejenta. Poza tym może śmieszyć jeszcze sam tekst testamentu, w którym bohater przepisuje np. swoje zadłużenie, kolekcję motyli i instrument, czyli rzeczy nic niewarte) innym osobom. Najzabawniejszy jest fakt, że Papkin się myli.*

Przykład 8.

Sytuacja przedstawiona na kadrze filmowym nr: 1.

Uzasadnienie: *Papkin jest postacią komiczną. Od samego początku opowiada o sobie wspaniałe rzeczy, a gubi się w prostych czynnościach. W sytuacji przytoczonego fragmentu przeraził się strasznie, że został otruty i od razu spisał testament. Komizm sytuacyjny polega na tym, że jeszcze przed chwilą ochoczo pił trunek Rejenta, a teraz dramatyzuje.*

Przykład 9.

Sytuacja przedstawiona na kadrze filmowym nr: 1.

Uzasadnienie: *Sytuacja przedstawiona w kadrze filmowym nr 1 jest według mnie bardziej komiczna. Papkin pisał testament, przekonany, że umiera. Podniośle wypowiadał się o sobie i swoim majątku, pomimo że prawie nic nie miał. Czyni to z niego zabawną postać (komizm postaci). Oprócz tego cała sytuacja była dość absurdalna. Rejent przecież nie otruł Papkina, jednak ten był przekonany, że tak, z powodu słów Cześnika, których Papkin nie powinien był brać na poważnie. Okazało się, że niepotrzebnie narobił takiego zamieszania (komizm sytuacji).*

Przykład 10.

Sytuacja przedstawiona na kadrze filmowym nr: 2.

Uzasadnienie: *Według mnie bardziej komiczna jest sytuacja numer 2. Występuje w niej komizm słowny, czyli powtarzanie przez Cześnika przy każdej możliwej okazji powiedzenia „mocium panie” bez względu na to, o czym jest mowa. Również występuje komizm sytuacyjny, gdyż Dyndalski zapisuje wszystko, co mówi Cześnik, nawet „mocium panie” i powtórzenia, które były zbędne w liście.*

Przykład 11.

Sytuacja przedstawiona na kadrze filmowym nr: 2.

Uzasadnienie: *Komizm (sytuacyjny) polega na tym, że Dyndalski bez słowa sprzeciwu pisał list, który dyktował mu Cześnik. List ten miał być rzekomo listem Wacława do Klary. Dodatkowo podczas pisania zapisuje on wypowiedziane przez Cześnika „mocium panie”, powtarzane przez niego na okrągło bez żadnego sensu (komizm słowny).*

Przykład 12.

Sytuacja przedstawiona na kadrze filmowym nr: 2.

Uzasadnienie: *Kadr przedstawia komizm sytuacyjny oraz słowny. Cześnik, dyktując list, powtarza swoje komiczne powiedzonko „mocium panie”. Dyndalski, jako dobry sługa, zapisuje wszystkie słowa Raptusiewicza. Zły Cześnik nazywa go głupcem, nie pozwala mu pisać dalej. Jest to sytuacja komiczna.*

Zaprezentowane przykłady uczniowskich rozwiązań ilustrują najczęstsze sposoby realizowania zadania 7. Uczniowie, udzielając odpowiedzi, w różnym stopniu wykorzystywali informacje zamieszczone w arkuszu. Jedni budowali swoją odpowiedź tylko w oparciu o te informacje, inni wzbogacali ją o odniesienia także do innych fragmentów tekstu czy refleksje o charakterze ogólnym odnoszące się do bohaterów lub sytuacji przedstawionych na ilustracjach.

Wśród odpowiedzi dominowały takie, w których rodzaj komizmu – wybrany dla zilustrowania wyrażonego stanowiska – został nazwany. Nie brakowało też takich rozwiązań, w których dostrzeżony typ komizmu nie został nazwany, ale został poprawnie opisany.

Wybierając kadr filmowy numer 1, uczniowie zwracali uwagę na komizm postaci Papkina, przeświadczonego o swej rychłej śmierci z powodu domniemanego otrucia, oraz komizm wynikający z sytuacji, w jakiej znalazł się bohater piszący testament po wizycie u Rejenta.

W scenie zilustrowanej na kadrze filmowym numer 2 uczniowie dostrzegali najczęściej komizm słowny, wywołany zachowaniem Dyndalskiego piszącego list i zapisującego wszystko to, co mówił Cześnik bez względu na to, czy wypowiedzi te miały sens oraz komizm sytuacyjny związany z nieudolną próbą oszukania Wacława podjętą przez Cześnika.

Uczniowie, którzy po wybraniu kadru uzasadniali swój wybór, odwołując się tylko do jednego rodzaju komizmu, uzyskiwali 1 punkt.

Poniżej zamieszczono przykłady takich rozwiązań.

Przykład 13.

Sytuacja przedstawiona na kadrze filmowym nr: 1.

Uzasadnienie: *Papkin był postacią komiczną wtedy, gdy różne sytuacje traktował śmiertelnie poważnie.*

Przykład 14.

Sytuacja przedstawiona na kadrze filmowym nr: 2.

Uzasadnienie: *Uważam, że bardziej komiczna jest sytuacja druga. Komizm sytuacyjny, który jest przedstawiony, ma ukazać niezrozumienie między Cześnikiem i Dyndalskim, kiedy Raptusiewicz używa swojego ulubionego sformułowania, a Dyndalski bezmyślnie notuje każde słowo na papierze.*

Co piąty uczeń (22%) nie uzyskał punktów za rozwiązanie zadania. Było to najczęściej skutkiem niezrozumienia pojęcia „komizm” i w konsekwencji błędnej interpretacji zachowania wybranego bohatera, wynikającej także z zapewne pobieżnej znajomości treści lektury obowiązkowej. Punktów nie uzyskiwali też uczniowie, którzy udzielając odpowiedzi w tym zadaniu, popełnili błąd rzeczowy.

Oto przykłady odpowiedzi ocenione na 0 punktów:

Przykład 15.

Sytuacja przedstawiona na kadrze filmowym nr: 2.

Uzasadnienie: *Jednym z komizmów słownych Cześnika było jego powiedzenie „mocium panie”. Moim zdaniem podkreśla to jego szacunek, a zarazem stanowi komiczną część utworu.*

Przykład 16.

Sytuacja przedstawiona na kadrze filmowym nr: 1.

Uzasadnienie: *Moim zdaniem bardziej komiczna jest sytuacja, na której Papkin – syn Cześnika Raptusiewicza pisze testament, a tak naprawdę nie jest otruty. Mamy tutaj do czynienia z komizmem sytuacyjnym, ponieważ Papkin pisze testament przekonany i przerażony, że umrze.*

Umiejętność odbioru tekstu i wyszukiwania w nim potrzebnych informacji sprawdzano w arkuszu również za pomocą dwóch zadań odnoszących się do tekstu nieliterackiego *Pochwała przyjaźni*, którego autorem był Andrzej Kojder – zadanie 12. i zadanie 13. Rozwiązując każde z nich, uczniowie musieli się wykazać umiejętnością wyszukiwania w tekście nieliterackim potrzebnych informacji.

W zadaniu 12. pytanie, na które nie można znaleźć odpowiedzi w przytoczonym tekście, poprawnie wskazało 92% uczniów przystępujących do egzaminu. W zadaniu 13. natomiast nieco mniejsza grupa ósmoklasistów – 83% – trafnie oceniła jako fałszywe informacje dotyczące poglądów dwóch filozofów (Arystotelesa i Leszka Kołakowskiego) na temat przyjaźni.

Wyniki uzyskane przez uczniów za rozwiązanie zadań sprawdzających umiejętność czytania utworów literackich i odbioru tekstów kultury świadczą o tym, że umiejętność ta została dobrze opanowana przez tegorocznych ósmoklasistów. Wśród dziewięciu zadań z tego obszaru umiejętności dwa zadania były bardzo łatwe, a pięć zadań znalazło się w grupie zadań łatwych. Zważywszy na to, że są to umiejętności niezbędne na każdym etapie kształcenia i pożądane w procesie samokształcenia, bardzo silnie wpływające na ich efekty, można sądzić, że tegoroczni absolwenci szkół podstawowych nabyli umiejętności pozwalające im odnosić sukcesy na kolejnych etapach nauki.

Umiejętności argumentacyjne; odwoływanie się do lektur

Podobnie jak w latach ubiegłych na tegorocznym egzaminie ósmoklasisty z języka polskiego umiejętności argumentacyjne sprawdzane były w powiązaniu z innymi umiejętnościami – równie istotnymi i akcentowanymi w podstawie programowej i w wymaganiach egzaminacyjnych. Poziom wykonania zadań skupionych wokół tych sprawności dawał odpowiedź na pytanie, na ile osiągnięte zostały cele kształcenia – wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich i znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność wypowiadania się o nich z wykorzystania potrzebnej terminologii.

Aby uzyskać rzetelne i trafne informacje o kompetencjach argumentacyjnych uczniów zastosowano różnorodne strategie oceniania. Polecenia do tych zadań zostały tak skonstruowane, aby uzyskanie maksymalnej punktacji wiązało się z zaprezentowaniem zarówno umiejętności argumentacyjnych jak i analityczno-interpretacyjnych. Zdający mogli zaprezentować umiejętności retoryczne w jak najszerszym zakresie, ponieważ stawiani byli w różnych sytuacjach komunikacyjnych – wymagano od nich wykorzystania poznanych zasad retoryki (przedstawienia własnego stanowiska, wyrażenia opinii, uzasadniania swoich i cudzych poglądów albo przekonywania do nich innych) do tworzenia własnych wypowiedzi oraz do analizy i interpretacji treści lektur obowiązkowych.

Poziom opanowania tych umiejętności sprawdzono zadaniami: 8., 14. oraz 15.

W zadaniu 8. uczniowie mieli możliwość wykazania się kilkoma umiejętnościami: rozumienia dosłownego i przenośnego znaczenie wyrazów w wypowiedzi, tworzenia argumentów, charakteryzowania i oceniania bohaterów literackich i jednocześnie znajomością treści i problematyki wybranych lektur obowiązkowych.

Przy rozwiązywaniu zadania należało odwołać się przede wszystkim do własnej wiedzy o lekturach obowiązkowych, wybrać i przeanalizować informacje dotyczące bohaterów tych lektur i zwięźle zapisać wynik swoich przemyśleń.

Aby uzyskać maksymalną punktację, czyli 2 punkty, zdający mieli spośród lektur obowiązkowych – innych niż *Zemsta* – wybrać tę, która potwierdza trafność stwierdzenia

Zgoda buduje, niezgoda rujnuje. Od uczniów wymagano podania tytułu i bohaterów wybranej lektury, poprawnego uzasadnienia swojego wyboru (wraz z przywołaniem konkretnej sytuacji z lektury).

Spełnienie wszystkich wymogów określonych w poleceniu wiązało się więc z odczytaniem dosłownego i przenośnego znaczenia wypowiedzenia *Zgoda buduje, niezgoda rujnuje*, następnie powiązaniem sensu tego powiedzenia z losami pary bohaterów wybranej lektury obowiązkowej. Niezbędne okazało się również sformułowanie uzasadnienia, w którym argumenty miały odnosić się do obu części przysłowia i miały być zilustrowane odpowiednim przykładem z życia pary bohaterów.

Zadanie okazało się umiarkowanie trudne. Około 64% uczniów przystępujących do egzaminu uzyskało punkty za to zadanie, w tym 36% sprostało wszystkim wymaganiom i zdobyło maksymalną liczbę punktów (2 punkty).

Z analizy rozwiązań zadania 8. wynika, że w zdecydowanej większości ósmoklasiści odczytali sens stwierdzenia *Zgoda buduje, niezgoda rujnuje*. Dostrzegali, że sformułowanie to zawiera uniwersalną prawdę życiową, ukazuje wartość zgody i przyjaźni w życiu każdego człowieka.

Uczniowie, którzy otrzymali 2 punkty za to zadanie, potrafili wskazać dwóch bohaterów literackich i właściwie ocenić relacje między nimi. Wybierali bohaterów indywidualnych (np. Gerwazy i Jacek Soplica), a także zbiorowych (np. ród Sopliców i ród Horeszków). Podkreślali, że dobre stosunki między parą bohaterów prowadzą do wspólnych korzyści i sukcesów. Wskazywali, że ludzie żyjący w zgodzie są do siebie pozytywnie nastawieni i mogą liczyć na wzajemną pomoc. Jeśli natomiast żyją w niezgodzie, to rujnują sobie życie, bo robią wszystko, aby przeciwnik nie osiągnął zamierzonego celu. Zdający zauważali, że wzajemne kłótnie mogą być tragiczne w skutkach, a nienawiść, dzieląca skłócone rodziny, jest przyczyną wszelkiego zła.

Ilustrują to zamieszczone poniżej rozwiązania zadania ocenione na 2 punkty.

Przykład 17.

Tytuł: „*Pan Tadeusz*”

Bohaterowie: *Gerwazy, Jacek Soplica*

Uzasadnienie: *Gerwazy nienawidził Jacka Soplicy i jego rodziny, ponieważ w przeszłości Jacek Soplica zabił Stolnika Horeszkę. Nienawiść i niezgoda między dwoma rodzinami rujnowała relacje między nimi. Zgoda z Soplicami nastąpiła dopiero wtedy, gdy Gerwazy przebaczył Jackowi dawne winy. Zdarzyło się to tuż przed śmiercią księdza Robaka, w czasie jego spowiedzi. Soplica odszedł spokojny i pogodzony. Dzięki temu, że Jacek Soplica i Gerwazy pogodzili się, między rodzinami zapanowała zgoda. Dowodem tego były zaręczyny Tadeusza i Zosi.*

Przykład 18.

Tytuł: „*Pan Tadeusz*”

Bohaterowie: *Jacek Soplica, Gerwazy Rębajło – klucznik*

Uzasadnienie: *Po niefortunnym zabiciu Stolnika Horeszki przez Jacka Soplicę Gerwazy poprzysiągł zemstę na Soplicach. Nakłonił ostatniego z Horeszków – Hrabiego, by nie*

oddawał zamku Stolnika Soplicom. Zorganizował również zajazd na Sopliców. Żyli w złych relacjach między sobą. To się zmieniło tuż przed śmiercią Jacka Soplicy. Kiedy Jacek opowiedział Gerwazemu swoje dzieje, ten wybaczył mu i powiedział, że Stolnik również mu przebaczył. Jacek wtedy poczuł ulgę, a Gerwazy nie musiał żyć już zemstą.

Przykład 19.

Tytuł: *„Balladyna”*

Bohaterowie: *Balladyna i Alina*

Uzasadnienie: *Przed przybyciem Kirkora do chaty dziewcząt ich życie płynęło spokojnie. Siostry żyły w zgodzie, bez większych konfliktów. Niestety, w chwili gdy Kirkor zawitał w progi ich domu, między dziewczętami zaczęło rodzić się uczucie rywalizacji o względy rycerza (konkurs, która z dziewczyn zbierze więcej malin). Uczucie to w efekcie doprowadziło do śmierci Aliny (zostaje zabita przez siostrę, Balladyne).*

Przykład 20.

Tytuł: *„Pan Tadeusz”*

Bohaterowie: *Ród Sopliców i ród Horeszków*

Uzasadnienie: *Moim zdaniem, kiedy rody spierały się ze sobą o zamek, powodowało to pogorszenie relacji międzyludzkich. Przykładem jest sytuacja, kiedy podczas uczty Gerwazy nakręcał zegary w zamku, czym powodował duży hałas. Skłócone rody uprzykrzały sobie nawzajem życie codzienne. Spór kończą zaręczyny Tadeusza Soplicy i Zosi Horeszkówny. Rody wspólnie świętują, co dowodzi, że zgoda między nimi daje im dużo radości i zadowolenia.*

Uczniowie uzyskiwali 1 punkt, gdy uzasadnili tylko jedną część powiedzenia (*zgoda buduje albo niezgoda rujnuje*) lub uzasadniali wybór pary bohaterów, ale nie przywoływali sytuacji ilustrującej ich zachowanie. Zdający otrzymywali 1 punkt również wtedy, gdy poprawnie podali tytuł lektury, nie wskazali pary bohaterów, ale z uzasadnienia można było ich zidentyfikować.

Oto przykład takiej realizacji zadania:

Przykład 21.

Tytuł: *„Opowieść wigilijna”*

Bohaterowie: *Ebenezer Scrooge, siostrzeniec*

Uzasadnienie: *Gdy Scrooge żył w niezgodzie z bliskimi był samotny, zgorzkniały nie potrafił nawiązać relacji z siostrzeńcem, który z tego powodu też cierpiał. Ale gdy zaczął się dogadywać z bliskimi, wszystko zmieniało się na lepsze. Fred był szczęśliwy, że odzyskał wujka, a Scrooge poczuł, jak dobrze być kochanym.*

Zdający otrzymywali 0 punktów, jeśli poprawnie wskazywali tytuł lektury i bohaterów, ale błędnie uzasadniali swój wybór. I chociaż przytaczali losy/historie wybranych przez siebie par bohaterów, nie zawsze trafnie potrafili wydobyć, na czym polegały różnice w stosunkach między bohaterami wówczas, gdy żyli oni w zgodzie i gdy byli ze sobą skłócenii.

Uczniowie tracili punkty za rozwiązanie zadania 8. także w wyniku błędnych przesłanek i nietrafnego wnioskowania. Mieli problem z doбором odpowiedniej pary bohaterów (np. Alek i Rudy), z określaniem i oceną relacji między bohaterami w kontekście zgody i niezgody.

Czasem utrata punktów za zadanie była wynikiem popełnionych błędów rzeczowych. Poniżej zamieszczono przykłady takich rozwiązań.

Przykład 22.

Tytuł: „*Kamienie na szaniec*”

Bohaterowie: *Zośka, Rudy, Alek*

Uzasadnienie: *Alek, Zośka i Rudy – chłopcy żyli w zgodzie, więc wszystko szło po ich myśli. Gdyby byli w niezgodzie, nie osiągnęliby tyle.*

Przykład 23.

Tytuł: „*Latarnik*”

Bohaterowie: *Skawiński*

Uzasadnienie: *Skawiński przez niezgodę ze sobą zaczął się starzeć i izolować, natomiast kiedy pogodził się ze sobą, zaczął żyć normalnie i wrócił do społeczeństwa.*

W zadaniu 14. sprawdzano, na ile uczniowie szkoły podstawowej wykształcili i rozwinęli zdolność rozumienia dosłownego i przenośnego znaczenia wyrazów w wypowiedzi. Oczekiwano od zdających odczytania sensu przysłowia przywołanego w 4. akapicie tekstu *Pochwała przyjaźni*. Za poprawne jego wyjaśnienie uczniowie mogli otrzymać 1 punkt.

Aby sprostać wymaganiom określonym w poleceniu zadania, należało wyszukać istotne informacje zawarte w stwierdzeniu *wprawdzie zwycięzca ma wielu przyjaciół, ale zwyciężony ma dobrych przyjaciół*. Ponadto trzeba było odczytać jego znaczenia dosłowne i przenośne oraz dostrzec, że przysłowie jest zbudowane na zasadzie kontrastu znaczeniowego („przyjaciele zwycięzcy” i „przyjaciele zwyciężonego”). Przede wszystkim jednak trzeba było dostrzec podwójny sens powiedzenia, które odnosi się z jednej strony do konkretnych sytuacji i wyobrażeń (liczni przyjaciele w otoczeniu zwycięzcy, dobrzy przyjaciele wokół zwyciężonego), a z drugiej – do ogólnych refleksji o naturze człowieka.

Sformułowanie *wprawdzie zwycięzca ma wielu przyjaciół, ale zwyciężony ma dobrych przyjaciół* poprawnie zinterpretowało 55% ósmoklasistów.

Oto przykłady rozwiązań tego zadania ocenione na 1 punkt.

Przykład 24.

Zwycięzcy często mają fałszywych przyjaciół, którym zamiast na nim, zależy na korzyściach związanych z przyjaźnią z nim. Zwyciężony ma przyjaciół wiernych, którzy pomimo jego porażki zostają z nim i go wspierają.

Przykład 25.

Uważam, że autor przywołując w tekście sformułowanie: „zwycięzca ma wielu przyjaciół, ale zwyciężony ma dobrych przyjaciół” chce zwrócić uwagę na fakt, że wielu ludzi będzie chciało się z nami przyjaźnić, gdy będziemy odnosić sukcesy, tylko po to, aby sami mogli na tym skorzystać. Za to dobrzy przyjaciele będą przy nas zawsze, nie zważając, czy odnosimy porażki czy sukcesy.

Przykład 26.

Sens tego sformułowania jest taki, że każdy będzie się chciał przyjaźnić z wygranym, ale nie każdy z przegranym, go tylko prawdziwy przyjaciel zostaje z nami do końca.

Przykład 27.

Sens tego sformułowania „Wprawdzie zwycięzca ma wielu przyjaciół, ale zwyciężony ma dobrych przyjaciół” rozumiem tak – do zwycięzcy zbliża się wielu ludzi niekoniecznie po to, aby nawiązać z nimi bliskie relacje, ale po to aby odnieść jakieś korzyści. Natomiast do zwyciężonego zbliżają się prawdziwi przyjaciele, którzy wspierają go w trudnych chwilach.

Przykład 28.

Przy osobie pokonanej bądź upokorzonej zostaną tylko najwierniejsi przyjaciele. Natomiast za zwycięzcą będą podążać tłumy ze względu na jego sławę i chwałę.

Trudności z uzyskaniem punktu za to zadanie wynikały z niewłaściwego wnioskowania, błędnego rozumienia znaczeń wyrazów i sensów przenośnych zdania. Często spowodowane były tym, że uczniowie nie dostrzegali kluczowej dla odczytania sensu powiedzenia opozycji „zwycięzca” – „zwyciężony”.

Problemy te zilustrowane zostały w przykładach zamieszczonych poniżej.

Przykład 29.

Trudno jest znaleźć wielu przyjaciół, więc gdy się ich ma, można nazwać się zwycięzcą.

Przykład 30.

Sformułowanie oznacza, że jeśli ktoś walczy o to, aby mieć jak najwięcej przyjaciół, to nie zważa w dużym stopniu, jacy oni są. Natomiast jeśli ktoś nie idzie „owczym pędem”, tylko pozna kogoś bardziej wewnątrz i zewnątrz, to jest zwyciężony.

Przykład 31.

Zwycięzca ma przyjaciół, zwyciężony nie ma przyjaciół.

Kolejnym zadaniem, przy pomocy którego badano umiejętności analityczne, interpretacyjne i retoryczne, było zadanie 15. Wykorzystano w nim dwa teksty: tekst nieliteracki *Pochwała przyjaźni*, którego autorem jest Andrzej Kojder, i grafikę *Wyspy* Pawła Kuczyńskiego.

Aby udzielić odpowiedzi na pytanie: *Czy grafika Pawła Kuczyńskiego mogłaby być ilustracją do tekstu „Pochwała przyjaźni”?*, uczniowie musieli wcześniej przeprowadzić kilka czynności. Przede wszystkim odczytać grafikę Pawła Kuczyńskiego na poziomie dosłownym i przenośnym oraz dokonać jej interpretacji. Następnie ustalić temat, problematykę i główną myśl tekstu *Pochwała przyjaźni*. Wreszcie zderzyć te dwa teksty kultury, zająć stanowisko wobec postawionego w poleceniu problemu i sformułować rzeczowe argumenty albo kontrargumenty. Po dokonaniu tego wieloetapowego procesu myślowego, ósmoklasiści mieli napisać uzasadnienie swojego wyboru, czyli wykazać się umiejętnością tworzenia tekstu, w którym argumenty będą zilustrowane przykładami podobieństw lub różnic między grafiką i tekstem publicystycznym.

Zadanie okazało się umiarkowanie trudne, poprawnie rozwiązało je 61% zdających.

W zdecydowanej większości rozwiązań uczniowie uznawali, że grafika Wyspy mogłaby być ilustracją do tekstu *Pochwała przyjaźni*. Dostrzegali analogie dotyczące problematyki i przesłania obu tych tekstów kultury zarówno na poziomie sensów dosłownych, jak i przenośnych.

Zdający dostrzegali, że Paweł Kuczyński nie odzwierciedlił realistyczne otaczającego nas świata, lecz go zinterpretował, twórczo przekształcił rzeczywistość. Na ogół potrafili wykorzystać symbolikę elementów tworzących przestrzeń na grafice (telefonów komórkowych, wysp, piasku, palm, wody, ludzi) do wykazania podobieństw z tekstem Andrzeja Kojdera. Uczniowie zwracali uwagę na to, że ta grafika mogłaby także motywować odbiorców do refleksji, do zadawania pytań i pomóc w znalezieniu na nie odpowiedzi, a ze względu na walory artystyczne – zachęcać do przeczytania *Pochwały przyjaźni*.

Poniżej przedstawiono przykładowe rozwiązania zadania 15. ocenione na 1 punkt.

Przykład 32.

Uważam, że grafika Pawła Kuczyńskiego mogłaby być ilustracją do tekstu „Pochwała przyjaźni”, ponieważ w pierwszym akapicie możemy przeczytać o tym, że urządzenia elektroniczne zastępują ludziom spotkania twarzą w twarz. Na ilustracji telefony są przedstawione jako odosobnione światy, są oddzielne dla każdego człowieka, co może świadczyć o naszej tendencji do rezygnacji ze spotkań w realnym świecie.

Przykład 33.

Tak, grafika Pawła Kuczyńskiego pt. „Wyspy” mogłaby być ilustracją do tekstu „Pochwała przyjaźni”, W pierwszym akapicie tekstu autor napisał, że w dzisiejszych czasach ludzie kontaktują się za pomocą smartphonów, a tak naprawdę nie zawierają oni prawdziwych i długotrwałych przyjaźni, przez co są samotni jak ludzie w telefonach na bezludnej wyspie ukazanej na grafice.

Przykład 34.

Moim zdaniem tak, mogłaby być ilustracją tekstu, ponieważ Andrzej Kojder w pierwszym akapicie pisze, że ludzie nawiązują kontakty za pośrednictwem mediów, lecz te kontakty są powierzchowne i krótkotrwałe, a my ludzie jesteśmy skazani na brak prawdziwej przyjaźni, zostawieni sami ze sobą tak jak ludzie na grafice siedzący sami na wyspach-telefonach.

Przykład 35.

Uważam, że grafika Pawła Kuczyńskiego mogłaby być ilustracją do tekstu „Pochwała przyjaźni”. Przedstawia ona samotnych ludzi siedzących na bezludnych wyspach, których podstawami są telefony. Idealnie przedstawia to pierwszy akapit tekstu, który opisuje jak ludzie przez elektronikę są coraz bardziej samotni, bo znajomości, które nawiązują są krótkotrwałe i nie rozwijają się w przyjaźń.

Przykład 36.

Grafika Pawła Kuczyńskiego mogłaby być ilustracją do tekstu pt. „Pochwała przyjaźni”. Uważam tak, dlatego że Andrzej Kojder pisze w pierwszym akapicie tekstu, że w dzisiejszych czasach ludzie zamiast spotykać się na żywo komunikują się przez telefon.

Każda taka osoba uwieziona jest na swojej wyspie, jest samotna przed ekranem. Jest samotna, ponieważ przez media nie można nawiązać czegoś więcej niż znajomości. Na grafice przedstawione są takie właśnie takie, samotne osoby.

Tylko nieliczni zdający, po wskazaniu różnic między tekstami, dochodzili do wniosku, że grafika Pawła Kuczyńskiego nie byłaby odpowiednią ilustracją *Pochwały przyjaźni*.

Oto przykład takiej realizacji, ocenionej na 1 punkt.

Przykład 37.

Moim zdaniem nie, ponieważ na grafice każdy ma swój świat i każdy jest sam, tylko z telefonem, a w tekście jest mowa o tym, że trzeba mieć przyjaciela koło siebie, ponieważ przyjaźń jest najważniejsza w życiu człowieka.

Niemal 40% przystępujących do egzaminu ósmoklasistów nie otrzymało punktu za to zadanie. Analiza rozwiązań wykazała, że uczniowie, udzielając odpowiedzi na pytanie zawarte w poleceniu do zadania, najczęściej w uzasadnieniu pomijali odwołanie do tekstu i opisywali lub też interpretowali tylko grafikę Kuczyńskiego.

Wśród odpowiedzi udzielanych przez zdających pojawiały się też takie, które związane były z nieumiejętnym odczytaniem grafiki bądź świadczyły o niezrozumieniu tekstu *Pochwała przyjaźni*.

Poniżej zaprezentowano przykłady takich rozwiązań ocenione na 0 punktów.

Przykład 38.

Moim zdaniem powyższa ilustracja mogłaby być ilustracją do tekstu „Pochwała przyjaźni”, ponieważ przedstawia ona ludzi na wyspach-telefonach, co oznaczałoby uzależnienia.

Przykład 39.

Moim zdaniem grafika mogłaby być ilustracją do tekstu, ponieważ pokazuje ona problem internetu jakim jest zakłamanie, ponieważ nigdy nie wiemy kto jest po drugiej stronie.

Przykład 40.

Moim zdaniem tak, ponieważ ludzie zawierają teraz przyjaźnie przez internet.

Umiejętności językowe

Umiejętności językowe ósmoklasistów badano w arkuszu egzaminacyjnym między innymi za pomocą zadań: 9., 10., 16. oraz 17.

Zadaniami sprawdzającymi znajomość gramatyki były zadania 9. i 17. W zadaniu 9., które poprawnie wykonało 31% zdających, sprawdzana była wiedza z zakresu składni. Uczniowie mieli określić funkcję rzeczownika *zamek* w zdaniu *Jutro cały zamek zburzę*, a następnie spośród dwóch zdań wybrać to, w którym wyraz *zamek* pełni taką samą funkcję. Zadanie 17. (dwuczęściowe) sprawdzało wiedzę z zakresu słowotwórstwa. W zadaniu 17.1. uczniowie musieli wybrać wyrazy należące do tej samej rodziny wyrazów (z pięciu podanych wyrazów należało wybrać trzy). Wyrazy należące do tej samej rodziny poprawnie wskazało 64%

uczniów. Natomiast w zadaniu 17.2. uczniowie musieli wykazać się umiejętnością tworzenia rodziny wyrazów poprzez dopisanie do wyrazów *wróg* i *wrogość* odpowiedniego przymiotnika. Zadanie poprawnie rozwiązało 59% zdających.

Znajomość zasad interpunkcyjnych badano w arkuszu egzaminacyjnym za pomocą zadania 10. Zadanie to poprawnie rozwiązało 23% ósmoklasistów. W tym zadaniu należało wykazać się znajomością zasad użycia przecinków w przypadku wtrąceń oraz zdań złożonych współrzędnie lub podrzędnie. Z analizy uczniowskich rozwiązań wynika, że najwięcej trudności sprawiło uczniom wydzielenie przecinkiem końcowej granicy wtrącenia.

Umiejętność korzystania z informacji zawartych w słowniku języka polskiego sprawdzało zadanie 16. Wśród uczniów przystępujących do egzaminu ósmoklasisty 68% poprawnie wskazało zdanie, w którym wyraz *związek* został użyty w takim samym znaczeniu, jak w wypowiedzeniu *Nie ma żadnego związku teorii z praktyką*.

Wyniki te świadczą o tym, że w zakresie kształcenia językowego uczniowie nadal mają trudności z opanowaniem zagadnień z zakresu gramatyki języka polskiego (funkcja części mowy w zdaniu, tworzenie rodziny wyrazów, znajomość zasad interpunkcyjnych).

Tworzenie wypowiedzi (streszczenie) i forma użytkowa (zaproszenie)

Zadaniem za pomocą którego sprawdzano w tegorocznym arkuszu egzaminacyjnym umiejętność streszczania tekstu nieliterackiego było zadanie 11. Należało w nim tak dokończyć podane zdania, aby zbudowana w ten sposób wypowiedź stanowiła streszczenie tekstu *Pochwała przyjaźni*.

Maksymalną liczbę punktów (2 punkty) mógł otrzymać uczeń, który poprawnie określił temat tekstu przytoczonego w arkuszu i to, co na ten temat powiedziano w tekście. Należało przy tym zachować właściwy poziom uogólnienia. Umiejętność dokonywania przekształceń na tekście cudzym – jego streszczanie – okazała się umiarkowanie trudna dla ósmoklasistów (poziom wykonania zadania to 50%), przy czym w pełni wszystkim wymaganiom stawianym w poleceniu sprostało 28% uczniów.

Oto przykłady rozwiązań zadania 11. ocenione na 2 punkty.

Przykład 41.

Andrzej Kojder rozpoczyna swoje rozważania od *stwierdzenia, że w XXI wieku ludzie nie mają czasu na przyjaźń, nawiązują jedynie powierzchowne, internetowe znajomości*. W kolejnych akapitach odwołuje się do *wypowiedzi filozofa L. Kołakowskiego oraz rozważań Arystotelesa*.

Przywołuje również przysłowia dotyczące przyjaźni, aby *pokazać, że znaczenie przyjaźni ludzie dostrzegali od dawna i na całym świecie*.

Podsumowując rozważania, stwierdza, że *przyjaźń uczy nas wielu umiejętności przydatnych w życiu społecznym*.

Przykład 42.

Andrzej Kojder rozpoczyna swoje rozważania od *stwierdzenia faktu, że w dzisiejszych czasach przyjaźnie zawierane są w inny sposób niż kiedyś.*

W kolejnych akapitach odwołuje się do *słów Leszka Kołakowskiego, który twierdzi, że w życiu każdego człowieka ważna jest przyjaźń.*

Przywołuje również przysłowia dotyczące przyjaźni, aby *uświadomić nam, jak ważna jest przyjacielska relacja z drugim człowiekiem i jak na nas oddziałuje.*

Podsumowując rozważania, stwierdza, że *przyjaźń zasługuje na pochwałę. Pomaga nam w byciu szczęśliwszym.*

Przykład 43.

Andrzej Kojder rozpoczyna swoje rozważania od *wymienienia problemów współczesnego świata dotyczących przyjaźni.*

W kolejnych akapitach odwołuje się do *słów filozofów, mówiących o przyjaźni.*

Przywołuje również przysłowia dotyczące przyjaźni, aby *podkreślić znaczenie przyjaźni we wszystkich kulturach.*

Podsumowując rozważania, stwierdza, że *przyjaźń pomaga w drodze przez życie oraz że przyjaciel nas zawsze rozumie i wspiera.*

Zaburzenie poziomu uogólnienia, a więc nadmierna ogólnikowość, bądź – przeciwnie – zbytne skupienie na szczegółach nieistotnych przy tworzeniu streszczenia skutkowało obniżeniem punktacji za rozwiązanie zadania.

Poniżej zamieszczono przykłady rozwiązania zadania ocenione na 1 punkt.

Przykład 44.

Andrzej Kojder rozpoczyna swoje rozważania od *nawiązania do dzisiejszych czasów XXI w., w których to mamy inne sposoby na kontaktowanie się.*

W kolejnych akapitach odwołuje się do *pytania, o które zapytano Leszka Kołakowskiego „Co w życiu jest ważne?”.*

Przywołuje również przysłowia dotyczące przyjaźni, aby *pokazać nam wartość przyjaźni w naszym życiu.*

Podsumowując rozważania, stwierdza, że *przyjaźni należy się pochwała, ponieważ dzięki niej wymieniamy swoje myśli.*

Przykład 45.

Andrzej Kojder rozpoczyna swoje rozważania od *opisania współczesnego kontaktu międzyludzkiego.*

W kolejnych akapitach odwołuje się do *słów filozofów, które potwierdzają jego tezę.*

Przywołuje również przysłowia dotyczące przyjaźni, aby *potwierdzić swoją rację mądrością narodów.*

Podsumowując rozważania, stwierdza, że *przyjaźni uczy nas wielu rzeczy, a także pomaga nam utrzymać relacje z innymi.*

Przykład 46.

Andrzej Kojder rozpoczyna swoje rozważania od *tego, jak wyglądają kontakty między ludźmi w XXI wieku, że mamy większe możliwości, z których nie korzystamy.*

W kolejnych akapitach odwołuje się do *słów filozofa L. Kołakowskiego, który mówi, że przyjaźń to najważniejsze dobro dla człowieka.*

Przywołuje również przysłowia dotyczące przyjaźni, aby *pokazać, że przyjaźń jest wszędzie i dla każdego jest ważna i by po prostu przypominać o niej ludziom.*

Podsumowując rozważania, stwierdza, że *przyjaźń uczy nas dużej ilości rzeczy, jak np. szanowania potrzeb drugiej osoby czy kontaktu i budowania zaufania.*

Jeśli uczeń niepoprawnie określił temat i to, co na ten temat powiedziano w tekście, otrzymywał 0 punktów za rozwiązanie zadania. Na 0 punktów oceniano również wypowiedzi, które nie były samodzielne, tj. składały się z fragmentów przepisanych z tekstu *Pochwała przyjaźni.*

Oto przykłady takich rozwiązań:

Przykład 47.

Andrzej Kojder rozpoczyna swoje rozważania od *wstępu.*

W kolejnych akapitach odwołuje się do *ludowych powiedzeń.*

Przywołuje również przysłowia dotyczące przyjaźni, aby *jak najprościej nam to zobrazować.*

Podsumowując rozważania, stwierdza, że *przyjaźni zachęca do uczestnictwa w życiu społecznym.*

Przykład 48.

Andrzej Kojder rozpoczyna swoje rozważania od *faktu, że ludzie częściej piszą ze sobą niż się spotykają.*

W kolejnych akapitach odwołuje się do *twierdzenia filozofa na temat tego, co jest ważne w życiu.*

Przywołuje również przysłowia dotyczące przyjaźni, aby *pokazać, jak ważna jest przyjaźń.*

Podsumowując rozważania, stwierdza, że *przyjaciele są bardzo ważni.*

Podobnie jak w latach ubiegłych, również w tym roku jedno z zadań egzaminacyjnych (zadanie 18.) służyło sprawdzeniu umiejętności pisania tekstu użytkowego. Tegoroczni ósmoklasiści zostali poproszeni o napisanie zaproszenia na piknik szkolny zorganizowany z okazji Światowego Dnia Życzliwości i Przyjaźni.

Ocenie podlegały dwa odrębne kryteria: *Treść i forma wypowiedzi* (2 punkty) oraz *Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna* (1 punkt). Za poprawne rozwiązanie zadania uczeń mógł więc otrzymać 3 punkty.

Aby otrzymać maksymalną liczbę punktów należało w swojej wypowiedzi uwzględnić 5 elementów formalnych, tzn. zamieścić w swoim zaproszeniu informacje o tym, kto zaprasza, kogo zaprasza, na co zaprasza, kiedy i gdzie odbędzie się wydarzenie, a także, zgodnie z treścią polecenia, zachęcić dwoma argumentami do wzięcia udziału w tym wydarzeniu.

W zakresie poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej dopuszczalne było popełnienie łącznie dwóch błędów (niezależnie od kategorii).

Zadanie było dla przystępujących do egzaminu umiarkowanie trudne (poziom wykonania zadania – 66%), przy czym znacznie trudniejsze było dla uczniów przestrzeganie

poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej (poziom wykonania – 40%) niż spełnienie wymagań dotyczących treści i formy wypowiedzi (poziom wykonania – 79%).

Poniżej zamieszczono przykłady rozwiązań zadania 18., za które uczniowie uzyskali 3 punkty.

Przykład 49.

Serdecznie zapraszamy wszystkich uczniów naszej szkoły wraz z nauczycielami na piknik z okazji Światowego Dnia Życzliwości i Przyjaźni, który odbędzie się dnia 28.05.2022 r. o godz. 13.20 na boisku szkolnym. Przewidywane są konkursy z nagrodami oraz darmowy poczęstunek dla wszystkich przybyłych. Uczniowie klas 4-8 za obecność na pikniku dostaną pochwałę z zachowania. Swoje przybycie potwierdzamy u wychowawców.

Samorząd Szkolny

Przykład 50.

Klasa 8a serdecznie zaprasza wszystkich uczniów na szkolny piknik z okazji Światowego Dnia Życzliwości i Przyjaźni. Wydarzenie odbędzie się 4 czerwca 2022 r. o godz. 12.00 w parku miejskim przy ul. Zielonej w Ostrowie Wielkopolskim. Podczas pikniku zostaną przeprowadzone warsztaty, w czasie których każdy będzie mógł wykonać przepiękną kartkę z życzeniami dla przyjaciela. Oprócz tego zaplanowane są zawody drużynowe w różnych dyscyplinach sportu, będzie więc można nawiązać nowe znajomości.

Serdecznie zapraszamy!

Uczniowie klasy 8a

W zaprezentowanych przykładach rozwiązań uczniowskich w pełni zrealizowano wymagania określone zarówno w kryterium *Treść i forma*, jak i w kryterium *Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna*, przy czym w różny sposób, choć w obu przypadkach poprawny i zgodny z wymaganiami zapisanymi w poleceniu, sformułowano argumenty. Zachęta do uczestnictwa wyrażona w **Przykładzie 49.** mogłaby znaleźć się w zaproszeniu na niemal każde wydarzenie, autor **Przykładu 50.** ciekawie powiązał użyte argumenty z tematem wydarzenia, do udziału w którym miały zachęcać.

Maksymalny wynik za rozwiązanie zadania (3 punkty) uzyskało 31% uczniów przystępujących w tym roku do egzaminu.

Wśród rozwiązań ocenionych w kryterium *Treść i forma* na 1 punkt najczęściej pojawiały się odpowiedzi, w których brakowało jednego elementu związanego z formą wypowiedzi, jej użytkowym charakterem. Poniżej zamieszczono przykład takiego rozwiązania.

Przykład 51.

(brak jednego elementu formalnego – informacji o dacie wydarzenia)

Drodzy Uczniowie!

Z racji na zbliżający się Światowy Dzień Życzliwości i Przyjaźni, pragniemy Was zaprosić na piknik, który będzie miał miejsce w parku obok naszej szkoły. Na zachętę musimy dodać, że na tym pikniku będziecie mogli porozmawiać z psychologiem oraz zjeść kiełbaski i inne pyszności z grilla, który również tam będzie. Piknik rozpocznie się o godzinie 10.30 i potrwa do godziny 15.00. Liczymy, że się zjawicie!

Samorząd Uczniowski

W niektórych rozwiązaniach zdający nie sformułowali dwóch argumentów albo pominęli dwa (lub więcej) elementy formalne. Zgodnie z zasadami oceniania w kryterium *Treść i forma* otrzymali 0 punktów. Taki wynik uzyskało 10% zdających.

Poniżej przedstawiono przykłady takich rozwiązań.

Przykład 52.

(brak dwóch elementów formalnych – informacji o dacie wydarzenia i nadawcy zaproszenia)
Serdecznie zapraszam Szkołę Podstawową nr 51, do pikniku szkolnego z okazji Światowego Dnia Życzliwości i Przyjaźni. Piknik odbędzie się w parku obok szkoły na ulicy pomorskiej, we wtorek. Zachęcam przyjść, ponieważ będzie fajna zabawa. Jeżeli chcesz przyjść, to śmiało możesz zabrać ze sobą swojego kolegę lub koleżankę.

Przykład 53.

(brak informacji o tym kto zaprasza, kogo zaprasza oraz kiedy i gdzie wydarzenie się odbędzie)

Chciałbym was zaprosić na szkolny piknik zorganizowany z okazji Światowego Dnia Życzliwości i Przyjaźni. Na pikniku będzie darmowe jedzenie oraz będzie możliwość większej integracji z przyjaciółmi oraz można poznać nowe osoby.

Przykłady 51., 52. i 53. to realizacje ocenione na 0 punktów w kryterium *Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna*. Taki wynik uzyskało 60% uczniów rozwiązujących zadanie (zatem 6 na 10 uczniów w napisanych przez siebie zaproszeniach popełniło co najmniej 3 błędy dotyczące zarówno łamania norm językowych, jak i reguł ortograficznych i interpunkcyjnych). Prace te jednocześnie ilustrują typowe błędy popełniane przez uczniów rozwiązujących zadanie 18.

Uczniowie najczęściej łamali reguły ortograficzne dotyczące pisowni:

- form adresatywnych, czyli rzeczowników i zaimków będących bezpośrednim zwrotem do adresata
- głosek nosowych w końcówkach wyrazów
- nazw własnych.

Wśród błędów interpunkcyjnych często pojawiały się błędy polegające na:

- umieszczaniu w zdaniu zbędnych przecinków
- nierozdzielaniu przecinkiem wypowiedzi składowych w zdaniu złożonym
- braku konsekwencji w stawianiu przecinków w zdaniach, w których zastosowano okoliczniki
- pomijaniu kropki oznaczającej właściwie wyznaczoną granicę zdania bądź jej nieuprawnione zastosowanie.

Wśród błędów językowych wymienić należy przede wszystkim:

- wyznaczanie granicy zdania w niewłaściwym miejscu
- stosowanie zbędnych powtórzeń
- użycie zaimka względnego *który*, a także spójnika *oraz* naruszające wewnętrzną spójność wypowiedzi
- zastosowanie niewłaściwych przyimków w wyrażeniach przyimkowych
- używanie wyrazów i wyrażeń naruszających jednorodność stylistyczną wypowiedzi.

Tworzenie dłuższej formy wypowiedzi – wypracowanie

Umiejętność tworzenia dłuższej formy wypowiedzi – nie krótszej niż 200 wyrazów – sprawdzano w zadaniu 19. Ósmoklasiści mieli do wyboru dwie formy wypowiedzi: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym – rozprawka (temat ten wybrało 58% zdających, którzy napisali wypracowanie) lub wypowiedź o charakterze twórczym – opowiadanie (temat ten wybrało 40% zdających, którzy napisali wypracowanie)². Oba tematy wymagały odwołania do lektury obowiązkowej.

W kryterium *Realizacja tematu* 2 punkty otrzymało 76% zdających, natomiast w zakresie stosowania elementów retorycznych lub twórczych najwyższy wynik (5 punktów) uzyskało 12% zdających; najczęściej uczniowie otrzymywali 3 punkty (36% zdających). W zakresie kompetencji literackich i kulturowych maksymalną liczbę punktów (2 punkty) uzyskało około 60% piszących egzamin ósmoklasisty.

Realizacja tematu, elementy retoryczne oraz kompetencje literackie i kulturowe w rozprawce

Uczniowie, wybierając temat 1. w zadaniu 19., zdecydowali się na napisanie wypracowania o charakterze argumentacyjnym.

W rozprawce zdający mieli rozważyć trafność stwierdzenia: *Z przyjacielem łatwiej pokonywać trudności*, a w argumentacji odwołać się do wybranej lektury obowiązkowej i do innego utworu literackiego, zilustrować argumenty przykładami z lektury obowiązkowej i z innego tekstu literackiego.

Realizacja tematu

W poleceniu do zadania zostały podane wszystkie wskazówki niezbędne do tego, aby uczeń mógł uzyskać 2 punkty w kryterium *Realizacja tematu wypowiedzi*.

Na egzaminie ósmoklasisty oczekiwano, że zdający zredagują rozprawkę w całości dotyczącą problemu zawartego w poleceniu. Założono, że uporządkowane, wnikliwie argumenty zostaną w odpowiedni sposób zaprezentowane oraz zilustrowane trafnymi przykładami, które istotnie wspierają tok rozumowania przyjęty w wypracowaniu.

Motyw pokonywania trudności i roli przyjaciół w procesie pokonywania tych trudności bliski jest doświadczeniom życiowym młodych ludzi, pojawia się w literaturze pięknej, jest też często obecny w lekturach obowiązkowych na II i III etapie kształcenia polonistycznego w szkole podstawowej. Dlatego uczniowie nie mieli problemów z doбором materiału literackiego. Zgodnie z wymaganiami określonymi w poleceniu odwoływali się do lektur obowiązkowych z klas VII i VIII i do innego tekstu, którym nierzadko była też lektura obowiązkowa. Sięgali po przykłady do większości utworów z listy lektur obowiązkowych, zwłaszcza często ilustrowali swoje przemyślenia losami bohaterów z *Kamieni na szaniec*, *Małego Księcia*, *Szyfowych prac*, *Quo vadis*, *Opowieści wigilijnej*.

² Brakujące 2% to uczniowie, którzy nie napisali wypracowania.

Czasem wykorzystywali w pracach jako drugi tekst utwory z listy lektur uzupełniających w klasach VII i VIII oraz z listy lektur obowiązkowych w klasach IV–VI. Były to między innymi:

- F.H. Burnett, *Tajemniczy ogród*
- A. Fiedler, *Dywizjon 303*
- E. Hemingway, *Stary człowiek i morze*
- N.H. Kleinbaum, *Stowarzyszenie umarłych poetów*
- A. Maleszka, wybrane utwory z serii *Magiczne drzewo*
- F. Molnar, *Chłopcy z Placu Broni*
- L.M. Montgomery, *Ania z Zielonego Wzgórza*
- J.K. Rowling, wybrane utwory z serii *Harry Potter*
- E.E. Schmitt, *Oskar i pani Róża*
- H. Sienkiewicz, *Krzyżacy*
- H. Sienkiewicz, *W pustyni i w puszczy*
- A. Szklarski, *Tomek w krainie kangurów*
- J.R.R. Tolkien, *Hobbit, czyli tam i z powrotem*.

Maksymalny wynik za realizację pierwszego kryterium uzyskało 81% uczniów, którzy w zadaniu 19. wybrali temat 1. Jeśli w rozprawce został pominięty jeden z kluczowych elementów polecenia, wówczas przyznawano 1 punkt.

Elementy retoryczne

Chociaż stwierdzenie zawarte w poleceniu zadania nie narzucało z góry przyjęcia stanowiska, że z przyjacielem łatwiej pokonać trudności, prawie wszyscy uczniowie formułowali tezę, w której potwierdzali słuszność tego poglądu. W znikomej ilości prac egzaminacyjnych pojawiła się teza zaprzeczająca temu spostrzeżeniu. Takie kontrargumenty pojawiały się w rozprawkach o charakterze polemicznym.

W swoich rozważaniach ósmoklasiści pojęcie *trudność* określali jako przeszkodę (np. różnica poglądów), coś, co utrudnia osiągnięcie celu (np. brak doświadczenia, umiejętności), jako komplikację (np. pojawienie się przeciwnika), jako właściwość tego, co jest trudne (np. zdobycie wykształcenia), jako cechę czegoś, co jest trudne do zrozumienia (np. śmierć bliskiej osoby, choroba), wykonania (np. zrealizowanie jakiegoś przedsięwzięcia), pokonania (np. wroga, własnych wad) lub do zdobycia (np. obiektu, fortecy).

W argumentach wybrzmiewało wielokrotnie przeświadczenie o niezbędnej roli przyjaciela w zmaganiu się człowieka z przeciwnościami losu, o niezaprzeczalnej wartości i znaczeniu podejmowanych przez niego działań oraz o pozytywnych efektach tego wsparcia.

W argumentacji potwierdzającej słuszność stwierdzenia, że z przyjacielem łatwiej pokonać trudności, często pojawiały się takie spostrzeżenia jak:

- Przyjaciół może nas zmotywować, gdy nie mamy siły, aby działać, gdy tracimy energię i zapał.
- Przyjaciół daje poczucie bliskości, można mu się zwierzyć ze swoich smutków.
- Przyjaciół troszczy się o nas i stara się wszelkimi sposobami nam pomóc.
- Przyjaciół dla nas może być oparciem w chorobie lub gdy mamy problemy w szkole.
- Przyjaciół wskaże nam właściwą drogę, pomoże dokonać właściwych wyborów.
- Przyjaciół może spojrzeć na trudną sytuację z innej perspektywy.

- Wspólnie z przyjacielem można znaleźć więcej rozwiązań.
- Z przyjacielem ciężar odpowiedzialności za podejmowane decyzje dzielimy na pół, nie jesteśmy sami.
- Przyjaciel nas zna najlepiej i dlatego stanie po naszej stronie, zmotywuje nas do działania, udzieli wsparcia emocjonalnego w pokonywaniu trudności.

Polecenie zadania umożliwiło uczniom zaprezentowanie w pracy własnego stanowiska, swobodny dobór argumentów i tekstów literackich. Dzięki temu piszący mogli dobrać odpowiednią dla siebie strategię prowadzenia rozważań.

Ósmoklasiści decydowali się częściej na dedukcyjny tok rozważań. We wstępie prezentowali swoje stanowiska, formułowali tezy, wykorzystując stwierdzenie umieszczone w poleceniu zadania. W rozwinięciu przedstawiali argumenty lub przykłady w funkcji argumentacyjnej potwierdzające słuszność postawionej tezy, ilustrowali je przykładami zaczerpniętymi z lektur obowiązkowych i innych tekstów literackich. Z kolei w zakończeniu potwierdzali słuszność przyjętych we wstępie stanowisk.

Jeśli przyjmowali strategię rozważań opartą na indukcji, punktem wyjścia do rozważań czynili hipotezę, wymagające sprawdzenia swoiste założenie, którego słuszność należało sprawdzić w toku rozważań. W rozwinięciu prowadzili rozważania, prezentując argumenty i kontrargumenty. Natomiast w zakończeniu formułowali tezę, którą uzyskali dzięki udowodnieniu jej przez przytoczone argumenty.

W kryterium *Elementy retoryczne* ósmoklasiści mogli otrzymać 5 punktów, o ile ich wypowiedź spełniała wszystkie warunki kryterium, zatem jeśli w rozprawce pojawiła się pogłębiona argumentacja, argumenty odwoływały się np. do faktów, logiki, emocji i były zilustrowane odpowiednimi przykładami albo w funkcji argumentacyjnej zostały wykorzystane odpowiednie przykłady. Ważne było również uporządkowanie i zhierarchizowanie przytoczonych argumentów.

Maksymalny wynik za realizację tego kryterium uzyskało 12% uczniów, którzy w zadaniu 19. wybrali temat 1.

Kompetencje literackie i kulturowe

W argumentowaniu zdający potrafili funkcjonalnie posłużyć się nie tylko utworami z listy lektur obowiązkowych, ale również tekstami literackimi spoza kanonu lektur szkolnych. Przywoływali utwory o zróżnicowanej tematyce, reprezentujące zwłaszcza gatunki epickie – powieści i opowiadania przygodowe, obyczajowe, fantasy. Warto zauważyć, że wśród nich znalazły się nie tylko utwory typowe dla wyborów czytelniczych nastolatków, ale i książki, po które sięgają dojrzałsi odbiorcy literatury pięknej.

Zdający w swoich wypracowaniach przywoływali następujące utwory:

- S. Collins, *Igrzyska śmierci*
- H. Czaban, *Cały ten czas*
- Ch. Felscherinow, *My, dzieci z dworca ZOO*
- J. Flanagan, *Zwiadowcy*

- D. Glukhovsky, *Metro 2035*
- M.J. Green, *Gwiazd naszych wina*
- S. King, *To*
- M. Kishimoto, *Naruto*
- B. Mull, *Baśniobór*
- S.J. Maas, *Księżycowe miasto*
- M. Musierowicz, *Kwiat kalafiora*
- G. Orwell, *Rok 1981*
- S. Pawlina, *W kanałach*
- E. Prusinowska, *Opowiem o tobie gwiazdom*
- L. Rachael, *Trzy metry od siebie*
- R. Riordan, *Percy Jackson i bogowie olimpijscy*
- A. Sapkowi, *Ostatnie życzenie*
- A. Sapkowski, *Wiedźmin*
- A. Saenz, *Arystoteles i Dante odkrywają sekrety wszechświata*
- W. Szekspir, *Romeo i Julia*
- Sz. Twardoch, *Pokora*
- H. Yanagihara, *Małe życie*
- R. Zafon, *Marina*
- M. Zusac, *Złodziejka książek.*

W kryterium *Kompetencje literackie i kulturowe* ósmoklasiści mogli otrzymać 2 punkty, o ile ich wypowiedź spełniała wszystkie warunki kryterium, a więc jeśli znajomość lektury wskazanej w poleceniu została wykorzystana funkcjonalnie i zachowana została poprawność rzeczowa.

Maksymalny wynik za realizację tego kryterium uzyskało ok. 58% uczniów, którzy w zadaniu 19. wybrali temat 1.

Poniżej przedstawiono przykłady rozprawek, które spełniają wymagania ujęte w omówionych powyżej kryteriach oceniania.

Przykład 54.

Przyjaźń w życiu chyba każdego człowieka jest jedną z najważniejszych wartości. Przyjaciele wnoszą do naszego życia wiele szczęścia i radości, nadają mu sens. Dzięki przyjaźni nie jest ono puste. Przebywanie z bliskimi dla nas osobami sprawia, że czujemy się potrzebni i ważni. Wydaje się zatem, że z przyjacielem również łatwiej rozwiązywać problemy. Sądzę jednak, że zdarzają się takie sytuacje, w których przyjaciel nie zawsze będzie dla nas wsparciem. W swojej pracy postaram się rozważyć, czy z przyjacielem łatwiej pokonywać trudności.

Przede wszystkim zachęta oraz pomoc ze strony przyjaciół może naprawdę zwiększyć siłę naszej woli walki oraz szanse na sukces. Widać to na przykładzie bohaterów powieści Stefana Żeromskiego „Syzyfowe prace”.

wstęp
indukcyjny tok rozważań
podkreślenie znaczenia tematu
prezentacja własnego stanowiska
zapowiedź celu rozważań
sformułowanie hipotezy

Uczniowie klerykowskiego gimnazjum, zainspirowani odważną postawą Bernarda Zygiera, który na lekcji języka polskiego recytuje „Redutę Ordon”, zaczynają dostrzegać pułapki rusyfikacji i zdają sobie sprawę z tożsamości narodowej. Nowy kolega przybliży im prawdziwą historię Polski, zachęca do czytania lektur polskich romantyków. Dzięki wspólnej sprawie – walce z rusyfikacją – chłopcy zbliżają się do siebie, nawiązują szczerą przyjaźń. Spotykają się „na górze” u Gontali, gdzie rozmawiają o problemach narodowych. Wiedzą, że mogą na siebie liczyć i wspierać się wzajemnie w zachowaniu polskiej tożsamości. Przykład bohaterów powieści Stefana Żeromskiego dowodzi, że w trudnych chwilach zawsze można liczyć na pomoc przyjaciół. Dzięki nim możemy osiągnąć dużo więcej.

Ponadto przyjaciele mogą nam pomóc poradzić sobie z poważną chorobą czy naprawić relacje z bliskimi. Doskonale ilustruje to przejmująca książka E.E. Schmitta „Oskar i pani Róża”. Główny bohater, jedenastoletni Oskar, dowiaduje się, że umrze. A jego szarą, szpitalną codzienność rozjaśniają rozmowy z błyskotliwą panią Różą, byłą zapaśniczką, która staje się jego powierniczką, mentorką i najlepszą przyjaciółką. Róża buduje relację chłopca z Bogiem, pomaga mu zrozumieć sens choroby. Ponadto przyczynia się do naprawy jego relacji z rodzicami. To za jej namową Oskar zaczyna pisać listy do Boga. „Oskar i Pani Róża” to przepiękna opowieść na miarę „Małego Księcia”, która doskonale pokazuje, jak ważna w trudnych dla nas chwilach jest obecność i wsparcie przyjaciela.

Podsumowując moje rozważania, mogę stwierdzić, że z przyjacielem łatwiej pokonywać trudności. Nie zawsze jest to jednak możliwe. Często okoliczności wpływają na to, że przyjaźń zostaje wystawiona na próbę, a rady przyjaciela nie zawsze są zgodne z naszymi potrzebami i oczekiwaniami. Pomoc przyjaciela w trudnej dla nas sytuacji przede wszystkim zależy od nas samych, od naszej mądrości, zrozumienia, a nawet wielu wyrzeczeń. Czasami przyjaźń pełna podejmowania nietrywnych decyzji niekoniecznie przyczynia się do scementowania wspólnej znajomości, ale staje się przyczyną jej rozpadu.

Przykład 55.

Trafne i prawdziwe jest stwierdzenie, że z przyjacielem łatwiej pokonuje się trudności, które pojawiają się w życiu każdego chyba człowieka. I chociaż wielu super bohaterom udaje się pokonać takie trudności samodzielnie, to nam, zwykłym ludziom, przyjaciele mogą to ułatwić.

Przywołam więc pierwszy przykład z wybranej lektury, aby to udowodnić. Ligia, bohaterka powieści Henryka Sienkiewicza „Quo vadis” nie przeżyłaby porwania, ucieczki, prześladowań, więzienia czy nawet pożaru Rzymu, gdyby nie opieka i wsparcie Ursusa, jej prawdziwego przyjaciela. Tak, przyjaciela, bo nazwanie Ursusa jedynie wiernym sługą czy opiekunem albo niewolnikiem jest niesprawiedliwe. Dlatego uważam, że to Ursus był prawdziwym przyjacielem Ligii. Nie tylko się o nią troszczył, ale gotów był też za nią zginąć. Nie tylko czuwał nad jej bezpieczeństwem, ale myślał też o jej szczęściu,

rozwińcie

akapit analityczny
argument 1.
sformułowanie ogólnego stwierdzenia
przykład ilustrujący myśl wyrażoną w 1. zdaniu akapitu

argument 2.
akapit analityczny
sformułowanie ogólnego stwierdzenia
przykład ilustrujący myśl wyrażoną w 1. zdaniu akapitu

konkluzja

zakończenie

sformułowanie tezy,
udowodnienie argumentami w akapitach 2. i 3.
zweryfikowanie przypuszczenia zawartego we wstępie

wstęp

dedukcyjny tok rozważań
podkreślenie wagi problemu
sygnalizowanie, co skłoniło do przyjęcia stanowiska
sformułowanie tezy

rozwińcie

1. przykład w funkcji argumentacyjnej – odwołanie się do lektury obowiązkowej

wiedząc, jak bardzo kocha ona Marka. To Ursus, a nie Marek czy Petroniusz, uratował Ligię, gdy musiał walczyć na arenie z potężnym turem. I to Ursus właśnie pomógł pokonać bohaterom trudności, jakie stanęły na drodze ich szczęścia.

Następny przykład potwierdzający moją tezę to historia z książki Adama Silvery „Nasz ostatni dzień”. Trudno mi wyobrazić sobie, jak wyglądałby ostatni dzień życia Matea, gdyby nie jego nowo poznany przyjaciel, też Zgoners – Rufus. Mateo Torres był wrażliwym i inteligentnym chłopakiem, ale pełnym kompleksów i zahamowań, bał się życia i stał zawsze w cieniu innych. Gdy okazało się, że ma przed sobą tylko 24 godziny życia, skorzystał z aplikacji „Ostatni Przyjaciel” i w ten sposób poznał Rufusa, chłopaka z domu dziecka, trochę łobuza i buntownika. Przyjaźń, która połączyła młodych ludzi, sprawiła, że łatwiej było im pogodzić się z losem. Nowi przyjaciele mieli też szansę przeżyć razem wiele niezwykłych przygód. Dzięki Rufusowi zagubiony Mateo stał się odważniejszy, pewniejszy siebie i szczęśliwszy, bo przyjaciel został jego opiekunem i przewodnikiem.

Sądzę, że udało mi się udowodnić, że wsparcie przyjaciół jest nam potrzebne, gdy musimy pokonać jakieś trudności. O wiele gorzej walczyć z przeciwnościami losu, gdy jesteśmy zdani tylko na siebie. Dlatego warto zadbać o to, by mieć przyjaciela, prawdziwego przyjaciela, który nie zawiedzie, gdy będziemy potrzebowali jego pomocy.

rozwińcie

2. przykład w funkcji argumentacyjnej – odwołanie się do utworu literackiego spoza lektur obowiązkowych

zakończenie

podsumowanie treści i wyводу argumentacyjnego
powtórzenie tezy innymi słowami

Realizacja tematu, elementy twórcze oraz kompetencje literackie i kulturowe w opowiadaniu

W zadaniu 19. (temat 2.) sprawdzano umiejętność redagowania opowiadania twórczego, jednej z podstawowych form wypowiedzi pisemnej, którą uczniowie poznają już na początku edukacji szkolnej. Na egzaminie ósmoklasisty oczekuje się więc, że zdający będzie potrafił napisać opowiadanie na wskazany temat, cechujące się funkcjonalną narracją, logicznym układem zdarzeń oraz urozmaiconą fabułą, które to elementy – właściwie realizowane – pozwolą mu wykazać się dobrą znajomością wybranej lektury obowiązkowej. Ponadto uczeń kończący szkołę podstawową powinien poprawnie i swobodnie wykorzystać nabyte umiejętności redakcyjne i językowe, by stworzyć ciekawe i oryginalne wypracowanie egzaminacyjne.

Realizacja tematu

Zadaniem uczniów na tegorocznym egzaminie było napisanie opowiadania o spotkaniu z jednym z bohaterów wybranej lektury obowiązkowej i wspólnej z nim przygodzie, która miała skłonić autora pracy do refleksji, że warto było przenieść się do świata przedstawionego tej lektury.

Bohaterem swojego opowiadania tegoroczni ósmoklasiści najczęściej czynili Małego Księcia, a przenosząc się na jego planetę, przekonywali się, że warto było odbyć tę podróż, by zrozumieć wartość przyjaźni, bliskości z drugim człowiekiem, „patrzenia sercem”, dziecięcej ufności i ciekawości świata i innych ludzi. Niekiedy wraz z bohaterem utworu udawali się

w dalszą podróż, odkrywając na kolejnych planetach wady i słabości spotkanych tam dorosłych. Zwykle prowadziło to autora pracy do wniosków, czego należy się w życiu wystrzegać.

Wielu uczniów do podobnych refleksji skłaniało spotkanie z innymi bohaterami utworu Antoine'a de Saint-Exupéry'ego: lisem, różą czy pilotem.

Uczniowie rzadziej sięgali do innych lektur obowiązkowych, choć nie brakowało prac, w których zdający opisali wspólną przygodę z Balladyną, Ebenezerem Scroogem, Winicjuszem, Ligią, Rudym, Alkiem, Zośką czy Skawińskim.

W kryterium *Realizacja tematu* ósmoklasiści mogli otrzymać 2 punkty, o ile ich wypowiedź spełniała wszystkie warunki (w opowiadaniu uwzględniono dwa kluczowe elementy: wspólną przygodę z bohaterem lektury obowiązkowej i refleksję, że warto było przenieść się do świata przedstawionego tej lektury i go poznać).

Maksymalny wynik za realizację pierwszego kryterium uzyskało 71% uczniów, którzy w zadaniu 19. wybrali temat 2. Jeśli w opowiadaniu został pominięty jeden z kluczowych elementów polecenia, wówczas przyznawano 1 punkt. Najczęstszym uchybieniem, które decydowało o takiej punktacji, było pominięcie refleksji na temat tego, dlaczego warto było przenieść się do świata przedstawionego wybranej lektury obowiązkowej.

W opowiadaniach, które w kryterium realizacji tematu zostały ocenione na 0 punktów (ok. 2% prac), brakowało najczęściej odwołania do lektury obowiązkowej. Warto przy tym pamiętać, że absolutnie niewystarczające jest dla zrealizowania tego kryterium nazwanie wykreowanej przez siebie postaci imieniem znanym z lektury, bez przywołania choćby pojedynczych elementów świata przedstawionego, które świadczyłyby o znajomości tekstu.

Elementy twórcze

Temat wypracowania, którego jednym z bohaterów miał być sam autor pracy, opowiadający o przygodzie przeżytej z bohaterem literackim, skłaniał do zastosowania narracji w 1. osobie liczby pojedynczej czasu przeszłego. Opowiadający uzewnętrznił swoje „ja”, relacjonując zdarzenia, których był świadkiem lub uczestnikiem.

Sporadycznie pojawiały się prace, w których o zdarzeniach opowiadał narrator trzecioosobowy usytuowany poza światem przedstawionym. Najczęściej uczniowie przenosili się do świata wybranego bohatera w zaskakujący dla nich sposób. Aby uprawdopodobnić taką sytuację, odwoływali się zwykle do konwencji snu. Dbając o szczegóły, kreowali świat przedstawiony na wzór tego przedstawionego w utworze literackim. Dynamizowali akcję, gdy opisywali wspólną przygodę z wybranym bohaterem. Kończyli swoją pracę refleksją na temat pożytków płynących z opisywanych wydarzeń, a dotyczących przede wszystkim budowania świata wartości.

Połączenie wymienionych elementów w spójną całość wymagało od uczniów umiejętności prowadzenia funkcjonalnej narracji i zadbania o logiczny porządek prezentowanych wydarzeń. Dodatkowo należało jeszcze pamiętać o tym, że bardzo ważnym elementem uwzględnianym w ocenie tego kryterium jest stopień urozmaicenia fabuły. Uczniowie mogli

wykorzystać wiele różnorodnych elementów służących temu celowi, pamiętając o zależności między ilością tychże elementów i sposobem ich wykorzystania a jakością i atrakcyjnością zaprezentowanej pracy. Uczniowie zwykle pamiętali o określeniu czasu i miejsca zdarzeń, opisanu wyglądu lub zachowania bohatera, scharakteryzowaniu go, choćby w najprostszy sposób, a także o wprowadzeniu dialogu. Najczęściej przy zastosowaniu takich zabiegów udawało się skonstruować poprawną, ale prostą fabułę. Wprowadzenie kolejnych typowych dla opowiadania elementów, takich jak: zwrot akcji, punkt kulminacyjny, retrospekcja, monolog bohatera czy puenta, zastosowanych w funkcjonalny sposób, nieco trudniejszych do zrealizowania, ubogacało zdecydowanie fabułę, co znajdowało odzwierciedlenie w punktacji przyznawanej przez egzaminatora.

Wartość pracy w tym kryterium podnosił też sposób nawiązania do wybranej lektury obowiązkowej. Egzaminator, oceniając pracę, zwracał bowiem uwagę na to, czy lektura została wykorzystana tylko pobieżnie, czy w sposób ciekawy i twórczy.

W kryterium *Elementy twórcze* ósmoklasiści mogli otrzymać 5 punktów, o ile ich wypowiedź spełniała wszystkie warunki kryterium, zatem jeśli w opowiadaniu zastosowana została funkcjonalna narracja, logiczny układ zdarzeń, urozmaicona fabuła (przy czym do jej skonstruowania użyto co najmniej 6 spośród wymienionych w tym kryterium elementów) oraz w sposób twórczy wykorzystano treść wybranej lektury obowiązkowej.

Maksymalny wynik za realizację tego kryterium uzyskało 14% uczniów, którzy w zadaniu 19. wybrali temat 2.

Kompetencje literackie i kulturowe

Tworząc zadanie rozszerzonej odpowiedzi, uczeń powinien wykazać się – wśród wielu umiejętności – także znajomością treści i problematyki lektur obowiązkowych oraz umiejętnością celowego i funkcjonalnego jej wykorzystania podczas konstruowania samodzielnej wypowiedzi. Zapis kończący temat wypracowania o charakterze twórczym: *Wypracowanie powinno dowodzić, że dobrze znasz wybraną lekturę obowiązkową* powinien być dla ucznia jednoznacznie czytelny – ma on za zadanie przywołać w swojej pracy takie wydarzenia i wątki zaczerpnięte z wybranej lektury obowiązkowej, które wspierają jego tok rozumowania i dobrze ilustrują to, o czym pisze oraz, co równie ważne, dowodzą dobrej znajomości przywołanego tekstu. Z tym ostatnim warunkiem wiąże się też wymóg poprawności rzeczowej.

Temat dawał uczniom wiele możliwości wykazania się znajomością świata przedstawionego wybranej lektury obowiązkowej. Autor pracy, przenosząc się do świata tej lektury i spotykając jej bohatera, mógł przywołać elementy opisu miejsc, wyglądu postaci, charakterystyczne cechy osobowości bohaterów, zdarzenia, w których brali udział, czy inne wydarzenia z lektury. Rodzaj i zakres przywoływanych przez zdających treści był zróżnicowany, różny był też stopień ich funkcjonalnego wykorzystania w konstruowanej wypowiedzi. W najprostszymi realizacjach pojawiały się tylko wyliczenia dotyczące szczegółów wyglądu postaci, w innych – na przykład nawiązania do mniej oczywistych faktów z życia wybranego bohatera, które świadczyły nie tylko o wyjątkowo wnikliwej lekturze wybranego tekstu, ale i samodzielnych oraz trafnych przemyśleniach na jego temat.

W kryterium *Kompetencje literackie i kulturowe* ósmoklasiści mogli otrzymać 2 punkty, o ile ich wypowiedź spełniała wszystkie warunki kryterium, a więc jeśli znajomość lektury wskazanej w poleceniu została wykorzystana funkcjonalnie i w opowiadaniu zachowana została poprawność rzeczowa.

Maksymalny wynik za realizację tego kryterium uzyskało 64% uczniów, którzy w zadaniu 19. wybrali temat 2.

Poniżej przedstawiono przykłady opowiadań, które spełniają wymagania ujęte w omówionych kryteriach oceniania.

Przykład 56.

Otworzyłam oczy, po czym rozejrzałam się dookoła. Obudziłam się na asteroidzie, która była niewielka – rozmiarami przypominała dom. Na jej powierzchni znajdowały się 3 wulkany – dwa z nich prawdopodobnie były czynne, a jeden wygasły. Niedaleko miejsca, w którym leżałam, rosła róża. Wyglądała zwyczajnie, jednak jej zapach był tak niesamowity, że nikt nie mógł przejść obok niej obojętnie. Po chwili ujrzałam też chłopca, który spoglądał na mnie swoimi błękitnymi jak morze oczami. Miał złote włosy i delikatny uśmiech na spokojnej twarzy. Po chwili poznałam go – przed sobą widziałam Małego Księcia. Wtedy też zorientowałam się, że znajduję się na asteroidzie B-612.

– Jak się tu znalazłam? – spytałam niepewnie.

– Jesteś tutaj, bo chciałem ci coś pokazać – odparł chłopiec. – Chodź za mną.

Ruszyłam za Małym Księciem, przy okazji rozglądając się po asteroidzie. Po chwili chłopiec się zatrzymał, a ja wraz z nim. Zauważyłam rośliny, które wyglądały jak młode kwiaty.

– To są baobaby – stwierdził chłopiec, po czym chwycił za szpadel. – Czasami trudno odróżnić zło od dobra.

– Masz rację – odparłam. – Ale przecież te baobaby są jeszcze małe.

– Nie można ich lekceważyć – stwierdził Mały Książę. – Słyszałem opowieść o człowieku, który nie wrywał baobabów. W końcu one urosły i rozsadziły jego planetę.

Mały Książę wyrwał jedną roślinę i wręczył mi szpadel. Wiedziałam, że teraz moja kolej. Wbiłam szpadel w ziemię, po czym próbowałam wyrwać roślinę. Mimo, że wyglądała niewinnie, to miała rozległe korzenie. Baobaby były jak zło – zakorzeniały się w człowieku i rosły, często lekceważone. Jednak jeżeli je wyrwiemy, to nie zostawią śladu. Udało mi się wyrwać jednego baobaba, jednak wiedziałam, że jest ich więcej. Niektórych jedynie nie było widać.

– Dziękuję – odparłam.

– Nie ma za co – stwierdził Mały Książę – ale proszę, uważaj na baobaby.

Tamtego dnia zrozumiałam, że nie wolno lekceważyć zła. Byłam wdzięczna za to, że i ja mogłam to zobaczyć. Mimo że ono wciąż jest i wciąż rozrasta się po naszej planecie, jestem odważniejsza. Wiem już, że nie wolno lekceważyć baobabów.

miejsce akcji, opis miejsca akcji

opis postaci

spotkanie z bohaterem lektury obowiązkowej

dialog

budowanie nastroju

opis sytuacji

twórcze wykorzystanie treści lektury

dialog

wspólna przygoda

puenta
refleksja o tym, że warto było się przenieść do świata przedstawionego wybranej lektury

Przykład 57.

Pewnego deszczowego popołudnia wróciłam do domu, zmęczona po całym dniu w szkole. Był wieczór, więc natychmiast przebrałam się i poszłam do łóżka. Przed snem przeczytałam jeszcze kilka stron „Kamieni na szaniec” – książki, która była wtedy moją lekturą szkolną. Zaczęłam zastanawiać się, co by było, gdybym to ja znalazła się w tamtych czasach. Zmęczona, zostawiłam jednak moje przemyślenia na później i zasnęłam.

czas akcji

Obudziłam się w swoim łóżku, jednak mój pokój wyglądał inaczej. Na ścianach nie było powieszonych przez moją siostrę plakatów, a na podłodze nie było mojego ulubionego dywanu. Gdy wyszłam z pokoju i spojrzałam przez okno, cała Warszawa wyglądała inaczej. Ściany budynków były szare, ulice opustoszałe, a po chodnikach maszerowało wojsko. Na murach zobaczyłam znaki Polski Walczącej i litery V. Wtedy zrozumiałam, że jestem w Polsce podczas wojny.

miejsce akcji

Zdezorientowana poszłam w miejsce, gdzie jeszcze wczoraj stała moja szkoła. Oczywiście nikogo tam nie było, jednak po drugiej stronie ulicy zobaczyłam grupę osób. Byli to chłopcy, trochę starsi niż ja.

„Podejdę do nich i zapytam, co tak właściwie się dzieje” – pomyślałam. Jedyne, co wiedziałam, to to, że jest wojna i lata czterdzieste ubiegłego wieku. Uznałam, że warto dowiedzieć się czegoś więcej. Przeszłam więc na drugą stronę ulicy i zobaczyłam, że jeden z chłopców ma przypinkę harcerskiego krzyża na piersi. Sama byłam harcerką, więc doskonale rozpoznałam ten znak. Szybko podeszłam do tego chłopca i zapytałam:

monolog wewnętrzny;
budowanie napięcia

– Cześć, jesteś harcerzem, prawda?

Chłopak wyglądał na bardzo zmieszanego, więc szybko dodałam:

– Jestem Polką, nie współpracuję z Niemcami.

On uspokoił się trochę i odpowiedział:

– Witaj, jestem Zośka. Tak, jestem harcerzem, właśnie omawiamy szczegóły nowej akcji.

nawiązanie do treści
lektury

spotkanie z bohaterem
lektury

– Czego dotyczy? – zapytałam.

– Widzisz, niedawno zobaczyliśmy, że pewien właściciel restauracji o nazwisku Paprocki sprzedaje niemieckie gazety i wydaje Niemcom posiłki. Szukamy sposobu, co na to zaradzić. Już od dawna piszemy różne hasła na murach, ale nic to nie pomaga.

opis postaci

– Może spróbujecie sabotować bezpośrednio sprzedaż jego produktów? Mam pewien pomysł – powiedziałam.

dialog

Razem z Zośką poszliśmy do najbliższego telefonu. Wpisaliśmy przypadkowy numer i oznajmiliśmy odbiorcy, że Paprocki rozdaje za darmo mięso. Zrobiliśmy tak jeszcze kilka razy. Później razem rozdawaliśmy ulotki, mówiące o tym, że restauracja się zamyka.

twórcze wykorzystanie
treści lektur

Do Paprockiego najpierw schodziły się tłumy, a później nie było tam żywej duszy. Nasz plan działał.

zapowiedź wspólnej
przygody

W końcu zdecydowaliśmy, że wybijemy wystawowe szyby. Ustaliliśmy szczegółowy plan. 10 minut po opuszczeniu przez Paprockiego restauracji, zebraliśmy się pod witryną. Na znak Zośki rzuciliśmy w szybę tyłoma kamieniami, że w końcu pękła.

opis sytuacji

Kolejnego dnia Paprocki zamknął restaurację. Nasz cel został osiągnięty. Następnego ranka obudziłam się we własnym łóżku, w roku 2022. Było mi trochę przykro, bo bardzo polubiłam Zośkę. Na początku był nieśmiały, lecz później zobaczyłam jego odwagę i inteligencję. Zawsze był bardzo miły, ale i poważny. Wiedziałam, że będę go pamiętać do końca życia.

Warto było przenieść się do tamtych czasów. Mimo że było bardzo niebezpiecznie, Zośka pokazał mi, że zawsze trzeba dążyć do celu i bronić swojej ojczyzny.

twórcze wykorzystanie treści lektury

charakterystyka postaci

puenta; refleksja na temat tego, dlaczego warto było się przenieść do świata przedstawionego wybranej lektury

Kompozycja

Egzaminatorzy na egzaminie ósmoklasisty, oceniając wypracowania w kryterium *Kompozycja tekstu*, rozważali, czy kompozycja prac jest zgodna z formą wskazaną w poleceniu, czy rozprawka i opowiadanie zawierają wstępy, rozwinięcie i zakończenia. Ponadto rozstrzygali, czy wypowiedzi uczniów są napisane w taki sposób, że łatwo się je czyta dzięki jasnym powiązaniom wewnątrz zdań, między zdaniami i akapitami. Sprawdzali także, czy są zbiorami uporządkowanych myśli i czy są podzielone na odpowiednio wyodrębnione graficznie akapity, z których każdy stanowi logicznie zorganizowaną, zwartą całość.

Jeśli prace egzaminacyjne w kryterium *Kompozycja tekstu* spełniały wszystkie wymogi albo występowała w nich jedna usterka w zakresie spójności, logiki wypowiedzi albo podziału na funkcjonalne akapity, uczniowie otrzymywali maksymalną liczbę punktów (2 punkty). W przypadku, gdy w wypracowaniu były łącznie 2–3 usterki w zakresie spójności oraz/albo logiki wypowiedzi, zdający otrzymywali 1 punkt.

Jak wskazują parametry statystyczne, ponad trzy czwarte (76%) uczniów przystępujących do egzaminu ósmoklasisty w 2022 roku sprostała tym wymaganiom.

Warto zauważyć, że 68% zdających uzyskało maksymalną liczbę punktów w tym kryterium (2 punkty), co oznacza, że ta grupa uczniów zaprezentowała umiejętność komponowania rozprawek bądź opowiadań. Udowodniła, że potrafi napisać wypracowanie na określony temat o przemyślanej, trójdzielnej budowie, zachować odpowiednie proporcje między poszczególnymi jego częściami, wydzielać akapity podporządkowane wybranemu zamysłowi kompozycyjnemu, zadbać o spójność wypowiedzi oraz o jej treściowy i formalny porządek.

Typowymi usterekami w obszarze kompozycji na tegorocznym egzaminie były – podobnie jak w latach poprzednich – pomijanie wcięć na początku akapitów, a także podział tekstu na niefunkcjonalne akapity. Zaburzenia w spójności przejawiały się również prowadzeniu narracji w opowiadaniu, a w rozprawce – w nieadekwatnym do tematu doborze argumentów.

Styl

Oceniając wypracowania w kryterium *Styl*, egzaminatorzy rozważali, czy styl wypowiedzi jest adekwatny do jej treści i formy, czyli odpowiedni dla rozprawki albo opowiadania.

Ósmoklasiści przystępujący w tym roku do egzaminu z języka polskiego, podobnie jak w roku ubiegłym, sprostał wymaganiom dotyczącym stylu wypowiedzi. Poziom wykonania to 83%, przy czym należy zwrócić uwagę na fakt, że maksymalną liczbę punktów za to

kryterium (2 punkty) otrzymało 75% uczniów. Zdający w swoich wypracowaniach umiejętnie posługiwali się zwrotami i wyrażeniami charakterystycznymi dla leksyki i składni wypowiedzi argumentacyjnej (rozprawki) albo wypowiedzi twórczej (opowiadania).

Język

Sprawdzając język wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym i twórczym, egzaminatorzy rozstrzygali na początku, czy zakres użytych środków językowych jest szeroki, zadowalający czy wąski, a następnie oceniali ich poprawność. Ostateczną liczbę punktów ustalali na podstawie oceny obu tych aspektów.

Zdający, którzy w swojej wypowiedzi zaprezentowali szeroki zakres środków językowych, umożliwiający pełną i swobodną realizację tematu i nie popełnili więcej niż 2 błędy językowe, otrzymali w kryterium *Język* maksymalną liczbę punktów (4 punkty). Wynik taki uzyskało 5% uczniów. Wykazali się oni umiejętnością stosowania zróżnicowanej składni i leksyki.

Uczniowie, którzy zastosowali odpowiedni do realizacji tematu zakres środków językowych, ale popełnili 3–4 błędy językowe, w tym kryterium otrzymali 3 punkty. Wynik taki, podobnie jak w roku ubiegłym, uzyskało ok. 8% zdających.

Analiza wypracowań ósmoklasistów wykazała, że zdający nadal mają duże trudności w zakresie poprawności językowej. W kryterium *Język* 0 punktów otrzymało 61% zdających.

Ósmoklasiści najczęściej popełniali błędy:

- **fleksyjne** – niepoprawnie odmieniali wyrazy, np. *Dzięki Małemu Księciowi zrozumiałam; Nie podobało się to chłopcowi;*
- **składniowe**
 - niepoprawnie stosowali konstrukcje z imiesłowowym równoważnikiem zdania, np. *Wyszedł ze sklepu, wskazując ręką, abym poszła za nim; Pewnego słonecznego dnia, wracając do domu po spotkaniu z kolegami, zobaczyłem list;*
 - stosowali konstrukcje niepoprawne pod względem szyku, np. *Drugim utworem, w którym bohaterom, dzięki przyjaciółom, przeszkody łatwiej jest pokonywać, jest utwór pt. „Harry Potter i komnata tajemnic”; To samo później Scrooge zrozumiał;*
 - nie potrafili umiejętnie wyznaczyć granicy zdania, np. *Lektura „Mały Książę” świetnie obrazuje nam, jak Mały Książę który początkowo był bardzo zakłopotany tym że nie umie znaleźć sobie przyjaciół poznał lisa który na samym początku kazał go oswoić by najpierw sobie zaufali a potem zaczęli ze sobą rozmawiać; Pewnego popołudnia poszłam się spotkać z Małym Księciem, gdy się spotkałam z nim wyglądał na sześciolatek miał włosy blond był ubrany w taki zielony strój, gdy zaczęłam z nim rozmawiać zaproponował mi podróż żeby pozwiedzać różne asteroidy;*
- **leksykalne**
 - nieumiejętnie dobierali wyrazy, np. *Powolnie udałam się do wejścia; Był dość chudy, ale nie głodujący; Wtem moją uwagę przyciągnęła myśl, że to nie jest moja okolica; Wchodzę do pokoju i widzę piec, co narzuca mi pomysł;*
 - posługiwali się pleonazmami, np. *oddać za siebie nawzajem życie; wzajemne zaufanie do siebie;*

- frazeologiczne
 - przekształcali stałe związki frazeologiczne, np. *Ostrzegaj mnie, żebym przestał nosić węża w kieszeni;*
 - nieumiejętnie stosowali związki frazeologiczne, np. *Rudy okazał się jednak twardym orzechem do zgryzienia, bo odmówił zeznań;*
- stylistyczne
 - nadużywanie zaimków, np. *Zrozumiałam, że to, co przeżyłam, to nie był sen, tylko to zdarzyło się naprawdę i to mnie;*
 - stosowanie skrótów myślowych, np. *Będę szukał nowych przyjaciół, może chcesz ze mną?*
 - wielokrotnie używali tego samego wyrazu w bliskim sąsiedztwie w nieuzasadniony sposób, np. *Akcja odbicia Rudego okazała się bardzo trudną akcją, dlatego że w akcji pod Arsenalem ranny został też Alek. I mimo że w wyniku tej akcji udało się uwolnić Rudego i innych więźniów, nie można powiedzieć, że akcja ta zakończyła się pomyślnie dla przyjaciół.*

Ortografia

Za poprawne stosowanie reguł ortograficznych w kryterium *Ortografia* uczniowie mogli uzyskać maksymalnie 2 punkty. Aby uzyskać taki wynik, uczeń musiał napisać wypracowanie bezbłędnie albo popełnić tylko jeden błąd ortograficzny. Maksymalną liczbę punktów w tym kryterium uzyskało 24% zdających. Jeśli w pracy pojawiły się 2 lub 3 błędy ortograficzne, ósmoklasiści otrzymywali 1 punkt. Wynik taki uzyskało 20% zdających.

Uczniowie najczęściej popełniali błędy w pisowni:

- partykuły *nie* z różnymi częściami mowy, np. *niebezpośrednio, nie ważne, niewiedząc;*
- wyrazów z *u – ó, ż – rz, h – ch*, np. *pokłucił się, przyjaciułmi, podružny, chistorii, hłosta, przejechałam, sabotarz, zarzarty;*
- wyrazów wielką i małą literą, szczególnie w zapisie tytułów książek czy nazw własnych, np. *Quo Vadis, Opowieść Wigilijna, Kamienie na Szaniec, soplicowo, niemców, na planecie ziemia;*
- samogłosek nosowych *ą, ę* w końcówkach fleksyjnych rzeczowników, np. *gware, szkołe, grupe, wycieczke*, w formach czasu przeszłego czasowników, np. *zaczeli, uścisneli, odetchnęłam* oraz w 1 os. czasowników w czasie teraźniejszym, np. *myśle, lubie;*
- połączeń literowych *en, em*, np. *cmętarza, momęcie, (szli w szybkim) tępie;*
- partykuły *by* z różnymi częściami mowy, np. *wytrzymał by, udało by, osiągnęli by;*
- przyimków z różnymi częściami mowy, np. *(on był) wstanie (zrobić to), doczynienia, na przeciwko, naprzykład;*
- form krótkich i długich niektórych zaimków, np. *Mi natomiast kazał zostać..., Sprowadziłem Ciebie tu, ponieważ...*

Interpunkcja

Tegorocznym ósmoklasistom interpunkcja – podobnie jak w latach ubiegłych – sprawiła bardzo dużo trudności. Aby otrzymać 1 punkt, zdający mógł w swojej pracy popełnić nie więcej niż 5 błędów interpunkcyjnych. Wynik taki uzyskało 21% ósmoklasistów.

Z analizy wypracowań wynika, że uczniowie najczęściej:

- nie oddzielali przecinkiem imiesłowego równoważnika zdania od zdań składowych, np. *Biorąc pod uwagę wszystkie argumenty stwierdzam, że z przyjacielem łatwiej pokonać każdą trudność;*
- nie rozdzielali przecinkiem zdań składowych w zdaniu złożonym, np. *Chłopcy robili wszystko by nie dać się zrusyfikować; Nie wiem jak znalazłam się w tym świecie; Przyjaciel to osoba która za wszelką cenę będzie starała się wyciągnąć nas z opresji;*
- błędnie rozdzielali przecinkami wyrazy w zdaniach, np. *Nie wydał przyjaciół mimo, że był torturowany;*
- nadużywali przecinków, np. *Stwierzenie to, może być problematyczne dla niektórych osób;*
- pomijali kropki, przecinki, myślniki lub ich nadużywali w zapisie dialogów, np.
 - *Dostałem wiadomość, że powinienem zaopiekować się dziewczyną z innego świata. – Musi chodzić o ciebie. – powiedział Scrooge.*
 - *Co robisz sam na takiej dużej pustyni?. Zgubiłeś się?.*

Podsumowanie

Zgodnie z wymaganiami egzaminacyjnymi na tegorocznym egzaminie uczniowie mogli napisać rozprawkę lub opowiadanie twórcze. Obie formy wypowiedzi cieszyły się porównywalnym zainteresowaniem (rozprawkę wybrało ok.58% zdających, opowiadanie – ok. 40% zdających) Stosunkowo niewielu zdających pozostawiło to zadanie rozszerzonej odpowiedzi bez rozwiązania lub zbudowało je w innej formie (2% przystępujących do egzaminu ósmoklasisty).

Z analizy parametrów statystycznych wynika, że ósmoklasiści sprostali wymaganiom dotyczącym tworzenia własnego tekstu argumentacyjnego i twórczego na różnym poziomie. Statystyczny uczeń opanował 56% badanych na egzaminie umiejętności z zakresu tworzenia dłuższej wypowiedzi pisemnej.

Zdecydowana większość zdających, bo aż 86%, napisała wypracowanie na temat i ujęła w nim kluczowe elementy określone w poleceniu. Poważniejszych problemów z posługiwaniem się jednolitym stylem adekwatnym do treści i formy wypowiedzi nie miało 83% zdających, natomiast 76% ósmoklasistów potrafiło napisać wypracowanie charakteryzujące się przemyślaną, spójną, trójczłonową kompozycją.

W rozprawkach ósmoklasiści udowodnili, że potrafią trafnie dobrać do postawionej tezy lub hipotezy argumenty rzeczowe oraz logiczne i odpowiednio je uporządkować. Wykazali się także umiejętnością ilustrowania argumentów właściwymi przykładami oraz umiejętnością funkcjonalnego wykorzystania znajomości lektur obowiązkowych i innych tekstów literackich.

Z kolei w opowiadaniach uczniowie wykazali się oryginalnością i kreatywnością w zaprezentowaniu różnorodnych strategii realizacji tematu i celowości użycia środków urozmaicających fabułę. Udowodnili, że potrafią konsekwentnie prowadzić narrację. W kryteriach: *Realizacja tematu, Elementy retoryczne, Elementy twórcze, Kompetencje literackie i kulturowe, Kompozycja* zdający najczęściej tracili punkty za błędy rzeczowe dotyczące lektur obowiązkowych, uchybienia w prowadzeniu narracji, powierzchowność argumentacji, niewłaściwe wnioskowanie i uogólnianie, czasem za niefunkcjonalne wykorzystanie fabuły i problematyki tekstów literackich, za usterki w graficznym i treściowym wyodrębnianiu akapitów.

Tegorocznym ósmoklasistom – podobnie jak w latach ubiegłych – najwięcej problemów przysporzyło posługiwanie się poprawną polszczyzną. Tylko nieliczni zaprezentowali w swoich pracach szeroki zakres środków językowych umożliwiające pełną i swobodną realizację tematu oraz umiejętność poprawnego stosowania reguł ortograficznych i zasad interpunkcyjnych.

„Pod lupą”. Kompozycja tekstu

Jednym z kryteriów, które brane są pod uwagę przy ocenie wypracowania, jest kompozycja wypowiedzi. Na liczbę uzyskanych punktów w tym kryterium wpływają spójność, logika wypowiedzi oraz odpowiedni układ graficzny. Ostateczną liczbę punktów ustala się na podstawie oceny tych trzech aspektów, zgodnie z tabelą zamieszczoną w *Zasadach oceniania rozwiązań zadań* (kryterium: *Kompozycja*).

W tym roku spośród uczniów, którzy przystąpili do egzaminu ósmoklasisty, w części sprawdzającej umiejętność napisania dłuższej formy wypowiedzi, w kryterium *Kompozycja*, 68% otrzymało najwyższą ocenę, tzn. 2 punkty, natomiast 15% zdających otrzymało 0 punktów. Warto zatem bliżej przyjrzeć się zagadnieniu kompozycji w odniesieniu do dwóch form wypowiedzi, które pojawiły się na tegorocznym egzaminie – rozprawki i opowiadania.

Wypowiedź o charakterze argumentacyjnym

Kompozycja rozprawki

Rozprawka jest formą wypowiedzi, której kompozycja obejmuje trzy zasadnicze części: wstęp, rozwinięcie tematu i zakończenie. Wszystkie te części muszą pozostawać ze sobą w ścisłym związku.

Tegorocznymi ósmoklasistami, którzy wybrali temat 1., starali się sprostać wymaganiom, które narzucała wskazana w temacie forma wypowiedzi (rozprawka).

We wstępie uczniowie zgodnie ze sztuką pisania rozprawki syntetycznie przedstawiali cel wypowiedzi i problem, który chcieli rozwiązać w dalszej części pracy. Stawiali tezę lub hipotezę. Prezentowali swoje stanowisko. Czasem sygnalizowali, co skłoniło ich do opowiedzenia się za czymś lub przeciwko czemuś. Zapowiadali, w jaki sposób zamierzają przeprowadzać wywód argumentacyjny. Wymieniali teksty literackie, jakie uznawali za istotne do zilustrowania swojej argumentacji. Podkreślali atrakcyjność tematu, zaznaczali konieczność jego poznania. Zatem czynili wszystko, aby w tej stosunkowo niewielkiej części całego wypracowania, wprowadzić w temat rozprawki, przygotować czytelnika do jej odbioru, podsycać zaciekawienie odbiorcy, a także podkreślić wartość swojej pracy.

Poniżej zaprezentowano przykładowe wstępy uczniowskich rozprawek, potwierdzające powyższe spostrzeżenia.

Przykład 60.

W dzisiejszych czasach wielu ludzi wybiera i prowadzi samotne życie. Z jednej strony samotność pozwala nam czuć się bezpiecznie. Nie ma ryzyka, że ktoś nas zdradzi, oszuka. Jednak gdy spotkamy właściwą osobę, to lojalność, wsparcie i mądrość, które od niej otrzymamy, pozwolą na to, aby wszystkie zmartwienia stały się mniej wyraźne. Dlatego dziś udowodnię, że z przyjacielem łatwiej pokonywać trudności. Posłużę się w swoich rozważaniach przykładami zaczerpniętymi z dwóch lektur obowiązkowych – z „Kamieni na szaniec” Aleksandra Kamińskiego i „Małego Księcia” Antoine’a de Saint-Exupéry’ego.

Przykład 61.

Przyjaźń to relacja dwóch osób połączonych silną więzią, żyjących w poczuciu, że mogą na sobie polegać i będących dla siebie nawzajem wsparciem w trudnych chwilach. Dlatego uważam, że z przyjacielem łatwiej pokonać trudności.

Przykład 62.

W dzisiejszym świecie mocno bagatelizuje się i podważa rolę przyjaźni w życiu człowieka. Wyżej stawia się karierę, pieniądze czy biznes. Nie będę odnosił się do tego, czy taki wyścig szczurów ma sens. Wszyscy wiemy, że jest to kwestia raczej wątpliwa. Znaczenie przyjaźni się podważa, a przecież jest to wartość, która odgrywa kluczową rolę w życiu człowieka. Przyjaźń rozwija w nas pozytywne cechy, między innymi tolerancję dla innych poglądów, empatię, wyrozumiałość czy większą skłonność do wybaczenia. Przyjacielowi bowiem jesteśmy w stanie wybaczyć więcej. Z pewnością z przyjacielem łatwiej jest pokonać życiowe trudności.

W rozwinięciu – najobszerniejszej i najważniejszej części rozprawki – prezentowali swoją argumentację. W poszczególnych akapitach starali się przedstawić jakieś stwierdzenie, które w sposób uporządkowany rozwijali, a następnie zamykali konkluzją. Każdemu z przytoczonych argumentów poświęcali co najmniej jeden akapit. Z reguły układ argumentów był logiczny i konsekwentny, rzadko przypadkowy. Wynikał najczęściej z przedstawionej we wstępie koncepcji pracy. Porządek argumentacji w dużej mierze był uzależniony od tego, jaki tok rozumowania przyjął uczeń – indukcyjny (od szczegółu do ogółu) czy dedukcyjny (od ogółu do szczegółu). W nielicznych pracach pojawiały się akapity, które nie zawierały argumentacji.

Uczniowie z reguły porządkowali swoje przemyślenia w akapitach analitycznych. W pierwszym zdaniu formułowali ogólną myśl, a w kolejnych zdaniach tę myśl rozwijali i ilustrowali przykładami z lektur obowiązkowych oraz innych tekstów literackich.

Poniżej przykłady takich rozwiązań.

Przykład 63.

Kolejnym argumentem jest fakt, że prawdziwy przyjaciel pociesza nas i pomaga nam zrozumieć oraz przetrwać trudne chwile, pokonać przeszkody, które przynosi nam życie. Przykładem takiej osoby jest wolontariuszka z książki „Oskar i pani Róża”, która pomaga umierającemu chłopcu zrozumieć, że jego ciężka choroba to nie koniec świata i pokazuje mu, jak wykorzystać dobrze każdy dzień. Pani Róża uczy Oskara radości mimo cierpienia, optymizmu mimo złych rokowań. To nie rodzice, którzy nie radzą sobie z wizją zbliżającej się śmierci dziecka, a właśnie ciocia Róża pomogła chłopczykowi pokonać samotność, łatwiej przetrwać trudne chwile.

Przykład 64.

Po drugie, przyjaciel pomoże nam, gdy będziemy go potrzebować. Marcin Borowicz, bohater powieści Stefana Żeromskiego pt. „Szyfowe prace”, zakochał się w Annie Stogowskiej – uczennicy żeńskiego gimnazjum. Po maturze chłopak chciał ją odwiedzić w domu, ale okazało się, że wyjechała z rodziną do Rosji. Marcin poszedł załamany do parku. Tam spotkał Andrzeja Radka, który okazał mu wsparcie. Wcześniej Andrzejowi pomógł Marcin, gdy tamtego chciano wyrzucić ze szkoły.

Równie często posługiwali się w przedstawianiu swojej argumentacji akapitami syntetycznymi, czyli takimi, w których ogólne stwierdzenie znajdowało się na końcu, a poprzedzały je przesłanki prowadzące do finalnego wniosku w zakończeniu.

Poniżej zaprezentowano przykłady takich rozwiązań,

Przykład 65.

Moje rozważania rozpocznę od zaprezentowania historii tytułowego bohatera „Małego Księcia”. Znalazł się on w trudnej sytuacji. Pokochał swoją różę, ale nie rozumiał dlaczego. Troszczył się o nią, podziwiał jej piękno, znosił cierpliwie wszystkie kaprysy. Opuścił ukochaną, gdy poczuł się oszukany. Pewnie błąkałby się po wielu innych planetach nieszczęśliwy i smutny, gdyby nie znalazł pomocy na Ziemi. To przecież Pilot wysłuchał cierpliwie jego historii, a mądry Lis nauczył go patrzeć sercem, a nie oczami. Mniej szczęścia mieli za to pozostali bohaterowie książki – Król, Bankier, Geograf, Próżny, Pijak czy Latarnik. Ich dziwaczne, żałosne i samotne życie z pewnością wyglądałoby inaczej, gdyby jakiś przyjaciel podał im pomocną dłoń. Przedstawiłam losy bohaterów „Małego Księcia”, aby udowodnić, że spotykają nas w życiu takie trudności, których bez przyjaciela nie damy rady pokonać, bo tego nie potrafimy, nie umiemy.

Przykład 66.

Drugim przykładem dowodzącym słuszności mojej tezy jest historia miłości Marka i Ligii z powieści pod tytułem „Quo vadis”. Marek Winicjusz, będąc zakochanym w Ligii, znajdował pomoc u swojego wuja, który był dla niego również przyjacielem. Petroniusz bardzo starał się pomóc swojemu siostrzeńcowi. Dzięki wpływom u cezara, zdołał sprowadzić ukochaną Marka do pałacu, by ten później mógł ją wziąć do siebie. Mimo że się to nie udało, dalej próbował pomóc Winicjuszowi. Dawał mu wiele rad i wstawił się za nim u Nerona. Zdobycie ukochanej było dla młodego mężczyzny trudną sytuacją, ale wtedy mógł liczyć na pomoc przyjaciela, co dodało mu otuchy i siły.

Bywało też, że uogólnienie będące elementem argumentu, pojawiało się w środku akapitu. Poprzedzały je zdania wprowadzające w temat, a domykały przykłady potwierdzające słuszność wyrażonego wcześniej spostrzeżenia.

Poniżej przykład takiego rozwiązania.

Przykład 67.

Pomiędzy głównymi bohaterami książki Aleksandra Kamińskiego pt. „Kamienie na szaniec” – Alkiem, Rudym i Zośką zawiązały się więzy przyjaźni. W czasie II wojny światowej wspólnie działali na rzecz wolności swojej ojczyzny. Ich wcześniejsza przyjaźń musiała ulec przemianie – stali się dla siebie bardziej wspierający, bardziej empatyczni i bardziej pomocni. Historia tych trzech chłopców pokazuje, jak wielkie wsparcie w kryzysowej sytuacji daje przyjaźń, jaką daje siłę do działania. Bez niej bohaterowie książki nie dokonaliby tyle. Podtrzymywali się na duchu, aby móc przetrwać trudności, dodawali sobie odwagi i sprawiali, że w ich staraniach było widać sens. Ich przyjaźń była tak mocna, że byli w stanie oddać za siebie życie. Na przykład na wieść o schwytaniu Jana Bytnara „Rudego” jego przyjaciele od razu zaczęli obmyślać plan jego ratowania. Podczas akcji pod Arsenalem chłopak został odbity, a jego przyjaciel przyplącił to życiem.

Graficzne wyodrębnianie akapitów

Z analizy rozwiązań zadania wynika, że uczniowie piszący rozprawkę mieli świadomość wieloelementowej budowy tej formy wypowiedzi, a tę wieloelementowość należy zaprojektować w obszarze treści oraz wyeksponować w układzie graficznym. Świadczy o tym między innymi dzielenie tekstu na akapity pełniące funkcję wstępu rozwinięcia i zakończenia.

Zdający, zaznaczając graficznie akapity, sygnalizowali, że rozpoczynają jedną z trzech części rozprawki lub w rozwinięciu wypracowania zamierzają podjąć kolejny wątek swoich rozważań (wprowadzić kolejny akapit). Z kolei niepełny wiersz kończący akapit był czytelną informacją o zamknięciu tego etapu przemyśleń.

Ósmoklasiści w różny sposób wyodrębniali graficznie akapity w tekście. Najczęściej wyróżniali je tak, aby pierwszy wiersz był nieco wcięty od linii lewego marginesu, a ostatni mógł pozostawać niepełny.

Czasami zamiast akapitów wciętych stosowali akapity blokowe, czyli akapity pozbawione wcięć od lewego marginesu, ale oddzielone od siebie za pomocą pustego wersu, czyli zwiększonych odstępów międzywierszowych.

Graficznie wyodrębniane akapity w rozprawkach tegorocznych ósmoklasistów zazwyczaj były zgodne z budową logiczno-treściową tej formy wypowiedzi pisemnej. Ułatwiały rozpoznawanie kolejnych elementów budowy rozprawki, odzwierciedlały strukturę tekstu, pozwalały na uwypuklenie istotnych treści lub strategicznych miejsc w argumentacji. Stosunkowo częstym uchybieniem w pracach egzaminacyjnych był brak wcięć w całej pracy, mieszanie różnych sposobów graficznego wydzielenia poszczególnych akapitów, a także niewyodrębnianie graficznie dwóch sąsiadujących ze sobą, ale odrębnych treściowo akapitów. Brak tych graficznych znaków rozdzielania poszczególnych części pracy zaburzał logikę wypowiedzi, utrudniał odczytanie i zrozumienie tekstu.

Spójność i logiczność w wypracowaniach (w akapitach i między akapitami)

Uczniowie, którzy na tegorocznym egzaminie ósmoklasisty podjęli się napisania rozprawki, w większości stworzyli teksty charakteryzujące się spójnością znaczeniową i formalną. Można było dostrzec, że rozprawki w całości poświęcali jednemu tematowi i konstruowali je według planu, który można było łatwo odtworzyć.

Uczniowie dbali o jedność tematyczną swoich wypowiedzi – mieli świadomość, że zmieniając temat lub wprowadzając wątki luźno powiązane z tematem, tracą spójność całej wypowiedzi. Spójność tematu starali się osiągnąć w taki sposób, aby każda z trójczłonowej części rozprawki, każdy akapit i każde zdanie odnosiły się do tematu określonego w poleceniu. Dbali także o to, aby każdy kolejny fragment wypracowania nawiązywał znaczeniowo do poprzedzających go fragmentów (np. do poprzedzających zdań, do poprzednich akapitów, do wstępu) i pozostawał z nimi w logicznym związku. Dzięki powtarzaniu części informacji zawartych w poprzednich zdaniach lub akapitach powstawały powiązania sprzyjające spójności treściowej wypracowań.

W większości wypracowań łatwo było odczytać w czyim imieniu wypowiadał się autor i jaką przyjął strategię prezentowania argumentacji, a także do kogo kierował swoją wypowiedź. Uczniowie przedstawiali stanowiska i poglądy dotyczące roli przyjaciół w pokonywaniu trudności jako opinie jakiejś określonej zbiorowości albo wypowiadali się tylko w swoim imieniu.

Spójność znaczeniową rozprawek dopełniały funkcjonalnie stosowane zabiegi językowe tworzące tzw. spójność formalną. Wprawdzie samo stosowanie środków językowych bez powiązań znaczeniowych nie zapewniało pełnej spójności wypracowań, niemniej przyczyniało się między innymi do ujawniania stanowiska i opinii piszącego, uwydatniania myślowego porządku wypowiedzi, wiązania poszczególnych części wypracowania oraz sygnalizowania porządku argumentowania.

Uczniowie w swoich pracach chętnie sięgali po leksykalne i składniowe środki językowe, w osiąganiu spójności posługiwali się zwłaszcza powtórzeniami dosłownymi. Stosowali je, gdy powtarzanie wyrazu lub konstrukcji składniowej było kluczowe dla prezentacji problemu (np. powtarzanie na początku kolejnego zdania kluczowego słowa ze zdania poprzedniego) lub do wprowadzania nowego wątku rozważań albo wynikało z potrzeby stworzenia spójności między akapitami, a nawet całego tekstu.

Należy jednak podkreślić, że powtórzenia konstrukcji składniowych i powtórzenia wyrazowe, zwłaszcza spójników (np. *i*) oraz zaimków łączących zdania (np. *który*) nie zawsze sprzyjały spójności tekstu. Czasem świadczyły raczej o braku kompetencji językowych i redakcyjnych uczniów.

Do osiągnięcia spójności wypowiedzi ósmoklasiści stosowali wyrażenia uwydatniające poszczególne elementy kompozycji tekstu, pozwalające odbiorcy śledzić bieg myśli nadawcy, np. *na początku*, *na koniec*, *po pierwsze*, *przejdę do* oraz różnorodne spójniki, wyrażenia spójnikowe czy zaimki. Aby zaistniały powiązania pomiędzy wypowiedziami tworzącymi akapit i pomiędzy akapitami, posługiwali się następującymi spójnikami i wyrażeniami spójnikowymi: *a więc*, *tak więc*, *i oto dlatego*, *właśnie*, *jak*, *ale*, *choć*, *oto*, *otóż*, *bo*, *bowiem*, *więc także*. Z kolei zaimki rzeczowne (np. *my*, *oni*) i przysłowne (np. *tymczasem*, *wtedy*, *potem*) – pojawiające się wewnątrz zdań – przyczyniały się do spójności tematycznej uczniowskich rozprawek.

Przydatne dla piszących w zapewnianiu spójności wypowiedzi okazywały się także wyrazy i wyrażenia niewchodzące w związki składniowe z innymi wyrazami w zdaniu, takie jak: *natomiast*, *widocznie*, *tymczasem*, *przeciwnie*, *również*, *poza tym*, *ponadto*, *przecież*, *odwrotnie*, *właśnie*, *znowu*, *jednak*, *w gruncie rzeczy*, *w dodatku*, *w istocie*, *w rzeczywistości*, *wreszcie*. Przyczyniały się one do spójności w obrębie akapitu i pomiędzy akapitami, ponieważ:

- porządkowały wypowiedź, podkreślały jej myślowy porządek, otwierały w rozprawkach miejsca na zapowiadane treści (np. *po pierwsze*, *o tym napiszę w kolejnym akapicie*, *pisałem dotychczas*, *teraz przejdę do*, *podsumowując*)
- sygnalizowały przejście od jednej myśli do drugiej (np. *z kolei przejdę*)
- prezentowały różne typy relacji w tekście: przeciwstawienie (np. *z drugiej strony*, *jednak*) czy uszczegółowienie (np. *w szczególności*).

W ostatniej części rozprawki – niebędącej obszerną, ale bardzo istotną częścią wypracowania – czyli **w zakończeniu**, uczniowie przypominali najważniejsze tezy i wnioski ze wstępu i rozwinięcia, a także podsumowywali całą treść i wywód argumentacyjny. Czasem powtarzali innymi słowami tezę, czasem tylko formalnie sygnalizowali zakończenie rozważań. Stwierdzali raz jeszcze, czy przyjęte we wstępie stanowisko jest słuszne, a jeśli we wstępie pojawiała się hipoteza, oznajmiali, że wyartykułowane we wstępie przypuszczenie zostało zweryfikowane przytoczonymi w pracy argumentami.

Przykład 68.

Reasumując, przyjaciele są nam potrzebni, wspierają nas, podnoszą na duchu. Prawdziwy przyjaciel nie zostawi nas samych nawet w najgorszej sytuacji. Przekazuje nam tę życiową prawdę znane nam wszystkim przysłowie, że prawdziwych przyjaciół poznaje się w biedzie.

Przykład 69.

Czy z przyjacielem łatwiej jest pokonywać trudności? Oczywiście, że tak, a podane przykłady świetnie to obrazują. Gdyby nie przyjaźń Rudego, Zośki i Alka, nie działaliby oni tak skutecznie w małym sabotażu i akcjach dywersyjnych. Rudy najpewniej zmarłby jeszcze podczas tortur, gdyby nie myślał o przyjaciółach. Gdyby nie przyjaźń Todda z Neilem, możliwe, że Neil wcześniej zakończyłby swoje życie i może nigdy nie wystąpiłby w teatrze, który tak kochał. Gdyby nie przyjaźń Diany, Ania z pewnością dalej przejmowałaby się docinkami kolegów w szkole i czułaby się osamotniona. Każdy z nas, gdy ma obok siebie przyjaciela, dużo łatwiej znosi pokonywanie życiowych przeszkód, w końcu, co dwie głowy to nie jedna.

Przykład 70.

Podsumowując, w obu przypadkach przytoczonych lektur życie bohatera zmienia się na lepsze dzięki wyjątkowej więzi emocjonalnej, którą jest przyjaźń. Ludzie potrzebują bliskości i czułości ze strony innych, bo gdy im tego brakuje, czują się samotni i opuszczeni. Łatwiej jest pokonywać trudności, kiedy ktoś jest w stanie nam pomóc w trudnych dla nas sytuacjach. A takie wsparcie gwarantuje nam prawdziwy przyjaciel.

Zatem tegoroczny ósmoklasista mógł swoją pracę rozpocząć od krótkiego wstępu dotyczącego różnych trudności w życiu człowieka, następnie postawienia tezy lub hipotezy dotyczącej tego, czy trudności te łatwiej pokonuje się z przyjacielem. Kolejnym etapem było zgromadzenie argumentów za przyjętym tokiem rozumowania, koniecznie popartych odpowiednimi przykładami z utworów literackich, a na końcu należało podsumować swoje rozważania.

Poniżej zamieszczono przykład pracy spełniającej wszystkie wymagania ujęte w tym kryterium.

Przykład 71.

W dzisiejszych czasach nie wszyscy ludzie doceniają wartość przyjaźni. W pogoni za karierą i pieniędzmi zapominają, jak ważna jest ona w życiu. Ja jednak uważam, że wsparcie przyjaciela jest czymś niezwykle cennym, a mając obok siebie taką bliską osobę, zdecydowanie łatwiej mierzyć się z trudnościami, co postaram się udowodnić w dalszej części mojej pracy.

Zacznę od tego, że przyjaciel zawsze będzie nam służył cenną radą, pomoże znaleźć rozwiązanie w trudnych dla mnie momentach, da mi wsparcie i podtrzyma na duchu w chwilach zwątpienia.

Na taką pomoc ze strony Petroniusza zawsze mógł liczyć Marek Winicjusz, bohater powieści Henryka Sienkiewicza „Quo vadis”. Bogaty patrycjusz, choć nie rozumiał wiary chrześcijańskiej i ją odrzucał, to jednak za wszelką cenę pomagał Winicjuszowi w odzyskaniu Ligii. Wielokrotnie hamował porywcze działania zakochanego w chrześcijance młodego mężczyzny, dostrzegając, że mogą one przynieść skutek odmienny od zamierzonego. To właśnie dzięki jego staraniom Neron zgodził się na ślub Winicjusza z Ligią, mimo iż ostatecznie jego realizacja została uniemożliwiona z powodu pożaru Rzymu. Petroniusz przejęty cierpieniem siostrzeńca, sam wiele ryzykując, próbował uwolnić Ligię z więzienia. Zawsze starał się chronić Winicjusza przed niebezpieczeństwem. Na przykładzie tych bohaterów można zauważyć, że każdy potrzebuje bliskiej osoby obdarzonej życiową mądrością, która – kiedy będzie trzeba – powie prawdę o nas samych i naszym postępowaniu, a także pomoże podjąć właściwe decyzje.

Ponadto przyjaciel to osoba, która w nas wierzy, daje nam siłę do dalszej walki. I chociaż przeszkody napotykanne na drodze życia musimy się nauczyć pokonywać sami, to świadomość, że jest ktoś, kto w nas wierzy, sprawia, że się nie poddajemy i podnosimy po kolejnym upadku. Tak właśnie było w przypadku Santiaga z utworu Ernesta Hemingwaya „Stary człowiek i morze”. Stary rybak zawsze mógł liczyć na wsparcie swojego młodego przyjaciela Manolina. Chłopiec trwał przy Santiago, gdy wszyscy się od niego odwrócili i zaczęli nazywać pechowcem. Pomimo zakazu ojca pomagał rybakowi, jak najlepiej potrafił. Zawsze wierzył w to, że kiedyś pech się odwróci. Przekonywał starca o jego wyjątkowości, zapewniał, że jest wielu dobrych i wyjątkowych rybaków, ale nie ma takiego jak Santiago. Wspierał go psychicznie i nie pozwalał utracić wiary we własne umiejętności. To właśnie Manolina najbardziej brakowało bohaterowi podczas samotnej wyprawy w morze. Historia ta w piękny sposób pokazuje, że pomoc przyjaciela pomaga przetrwać najgorsze klęski. Z przyjacielem można również dzielić radość z sukcesu, dzięki czemu odniesione zwycięstwo nabiera wyjątkowego smaku.

Przytoczone przeze mnie argumenty dowodzą, że przy wsparciu przyjaciela łatwiej pokonywać trudności. Ta szczególna więź sprawia, że nie czuję się osamotniona, zawsze mogę liczyć na dobrą radę czy słowa otuchy, o czym przekonali się między innymi Marek Winicjusz czy Santiago. Bardzo często właśnie wspólne doświadczenia oraz mierzenie się z problemami dnia codziennego cementuje moje przyjaźnie z i zaczynam dostrzegać prawdziwą jej wartość.

uwypuklenie myślowego porządku wypowiedzi nawiązanie kontaktu z odbiorcą

sygnał początku argumentowania, uwypuklenie porządku wypowiedzi (zacznę od)

sygnalizowanie, że treści odnoszą się do zdania poprzedniego (zaimki: ją, jego, tych)

wzmacnianie spójności wewnątrzakapitowej (choć, mimo iż)

zaznaczenie spójności pomiędzy akapitami (ponadto); rozpoczęcie nowego wątku rozważań; sygnalizowanie porządku argumentowania

nawiązania treściowe – synonimy (wsparcie – pomoc)

funkcjonalne powtórzenia (przyjaciela, przyjacielem)

zachowana jedność autora (przeze mnie)

Wśród uczniowskich rozprawek nie zabrakło też takich prac, w których można było dostrzec typowe uchybienia kompozycyjne.

Poniżej zamieszczono przykład wypracowania, w którym zaznaczono najczęściej pojawiające się błędy w kompozycji rozprawki. Fragmenty omawiane na marginesie zostały oznaczone w pracy kolejnymi cyframi.

Przykład 72.

(1) *To prawda, że z przyjacielem łatwiej pokonać trudności życiowe. Udowodnię to, odwołując się do dwóch tekstów literackich – „Kamieni na szaniec” i „Syzyfowych prac”. (2) Wprawdzie te trudności były różne, bo pierwsze dotyczyły walki Polaków z niemieckim okupantem, a drugie dotyczyły walki młodzieży polskiej z rusyfikacją. Bohaterowie mogli liczyć na przyjaciół, udało im się pokonać te trudności. Mogę dodać jeszcze, że bohaterom „Kamieni na szaniec” nie udało się pokonać tylko jednej trudności – śmierci, bo żaden z nich nie przeżył wojny. Nie doczekali nawet wybuchu powstania warszawskiego w 1944 roku.*

(1) i (2) zaburzenie spójności między zdaniami

(3) *Zośka, Rudy i Alek to pseudonimy postaci z książki Aleksandra Kamińskiego. Jej akcja rozgrywa się w latach 1939–1943 głównie w Warszawie, ale i w okolicach Warszawy, np. we wsi Sieczychy, gdzie zginął Tadeusz Zawadzki. Wszystkie wydarzenia, okoliczności i postacie są autentyczne, dlatego jest to tzw. literatura faktu. (4) Kiedy Rudy został aresztowany przez gestapowców, jego przyjaciele postanowili go odbić. Akcja po Arsenale zakończyła się połowicznym sukcesem, bo Rudy został uwolniony, ale jego przyjaciel Alek w wyniku postrzału w brzuch zmarł. Tego samego dnia umierał Rudy, a jego przyjaciel Zośka w ostatnich godzinach życia czytał ich ulubiony wiersz – „Testament mój”. (5)*

(3) brak graficznie wyodrębnionego akapitu

(4) zaburzenie w zachowaniu jedności tematu

niefunkcjonalne powtórzenie wyrazu przyjaciel

(6) *Bohaterowie książki poznali się w gimnazjum w Klerykowie. Borowicz pomógł Radkowi, gdy za pobicie kolegi miał być on wyrzucony ze szkoły. Radek pocieszał przyjaciela, gdy ten cierpiał po wyjeździe Biruty do Rosji. Marcin był szlacheckim synem, a Jędrzek synem fornała, a i tak się ze sobą zaprzyjaźnili i pomagali sobie w trudnych momentach. (7) Te dwie lektury – „Kamienie na szaniec” i „Syzyfowe prace” w najlepszy sposób ukazują, że to prawda. Z przyjacielem łatwiej pokonać trudności życiowe. Udowodniliśmy to w rozprawce. (8)*

(5) i (6) zaburzenie w spójności między akapitami

(7) zaburzenie w podziale na funkcjonalne akapity

(8) zaburzenie jedności autora wypowiedzi (udowodnię w 1. akapicie oraz udowodniliśmy w ostatnim akapicie)

Na tegorocznym egzaminie ośmioklasisty z języka polskiego 75% uczniów, którzy napisali wypracowanie na temat 1., zrealizowało kryterium *Kompozycja* w pełnym zakresie.

Wypowiedź o charakterze twórczym

Kompozycja opowiadania

Spośród tegorocznych ósmoklasistów, którzy wybrali temat 2., prawie co piąty (22%) uzyskał w kryterium *Kompozycja* 1 punkt, a w przypadku prac 18% przystępujących do egzaminu kompozycja została oceniona na 0 punktów. Warto zatem przyrzeć się temu zagadnieniu w odniesieniu do kompozycji wypowiedzi o charakterze twórczym.

Poprawnie skonstruowane opowiadanie ma trójdzielną kompozycję – wstęp, rozwinięcie i zakończenie.

Wstęp w opowiadaniu służy zapoznaniu odbiorcy z sytuacją, która stanie się przedmiotem opowiadania. We wstępie uczniowie zazwyczaj zamieszczają informacje o czasie, miejscu i uczestnikach zdarzenia. Realizując wymagania zapisane w poleceniu, przygotowują czytelnika na spotkanie z bohaterem wybranej lektury obowiązkowej stopniowo, bądź prezentują tę postać od razu w pierwszych zdaniach swojego opowiadania.

Poniżej zamieszczono fragmenty uczniowskich wypracowań. Są to przykłady wstępów, w których autorzy w różny sposób starali się zainteresować czytelnika swoją opowieścią.

Przykład 73.

Był piękny i słoneczny dzień. Zaczynało się lato, więc nic dziwnego, że jak zawsze szedłem nad jezioro, aby popływać. Gdy dotarłem, mocno się zdziwiłem, ponieważ nikogo nie było na plaży. Zauważyłem, że na pieńku siedział jakiś chłopak. Postanowiłem, że przywitam się z nim.

– Cześć, jestem Bartek – powiedziałem.

– A ja Alek Dawidowski – odpowiedział.

czas akcji

miejsce akcji

wprowadzenie bohaterów opowiadania

Przykład 74.

Pewnego piątkowego popołudnia wracałem ze szkoły smutny i w złym humorze. Mój przyjaciel, z którym chodziłem do klasy, tego dnia ostatni raz pojawił się w szkole, gdyż przeprowadza się ze Szczecina do Wrocławia. Janek był jedyną osobą w klasie, z którą tak dobrze się rozmawiało i spędzało czas. Nie wiedziałem, jak sobie poradzę z tym, że wyjeżdża na zawsze, bo byłem świadomy tego, że trudno będzie mi znaleźć tak wspaniałego przyjaciela. Szczerze mówiąc, to chciało mi się płakać...

czas i miejsce akcji
opis przeżyć

opis sytuacji

charakterystyka postaci

opis przeżyć

W kolejnej części – **rozwinięciu** – ma miejsce przedstawienie zdarzeń. Z punktu widzenia kompozycji ważne jest zachowanie spójności i logicznego porządku w ich prezentowaniu, a więc przestrzeganie następstwa czasowego i uwzględnienie związków przyczynowo-skutkowych. Tu zazwyczaj pojawiają się różnorodne elementy służące urozmaiceniu fabuły (dialog, opisy sytuacji, miejsc, przeżyć bohaterów), a także jej dynamizowaniu (zwrot akcji, punkt kulminacyjny czy retrospekcja). W końcowej części rozwinięcia jest miejsce na rozstrzygnięcie sytuacji, w której wcześniej znalazł się bohater.

Wiele prac świadczyło o tym, że tegoroczni ósmoklasiści dobrze opanowali umiejętność konstruowania ciekawej fabuły. Aby ją urozmaicić wprowadzali różnorodne metody

charakteryzowania bohaterów, opisywania miejsca wydarzeń, dynamizowania akcji, budowania napięcia. W przeważającej większości opowiadań uczniowie bez trudu w funkcjonalny sposób operowali takimi elementami jak opis, charakterystyka, dialog, puenta. Inne elementy, takie jak zwrot akcji, punkt kulminacyjny czy retrospekcja, nie pojawiały się już tak często, a to one w największym stopniu służą urozmaiceniu fabuły konstruowanej opowieści, a w zasadach oceniania określone są *jako typowe dla opowiadania*. Z drugiej strony, co należy w tym miejscu podkreślić, fabuła może pozostać prosta, pomimo zastosowania określonej w zasadach oceniania liczby elementów służących jej urozmaiceniu. Jeśli odwołamy się ponownie do zapisu w zasadach oceniania, dostrzeżemy wymóg *funktjonalności* wykorzystania tychże elementów. Zatem decydująca jest tu celowość użycia i przydatność w konstruowaniu fabuły.

Oto kilka przykładów funkcjonalnego wykorzystania różnych elementów służących konstruowaniu ciekawej, niepowtarzalnej opowieści.

Przykład 75.

– *Gerwazy? Gerwazy Rebajto? – zapytałam z niedowierzaniem.*

– *Haniu! jak miło cię zobaczyć – odpowiedział, po czym dodał: – Co tu robisz?*

– *Nie wiem. Czytałam książkę i zasnęłam – powiedziałam.*

Chwilę później usłyszałam donośny ryk, który dochodził zza moich pleców. Odwróciłam się i ujrzałam ogromnego niedźwiedzia.

– *Uciekajmy! – krzyknął Gerwazy.*

Biegliśmy pomiędzy drzewami, przeskakiwaliśmy przez wysokie trawy.

– *Wiesz, kiedyś przytrafiła nam się przygoda z niedźwiedziem podczas polowania.*

Tadeusz i Hrabia byli w ogromnym niebezpieczeństwie. Tylko jeden celny strzał wystarczył Jackowi, aby zabić bestię, uwierzysz? – mówił Gerwazy, biegnąc obok mnie.

Właśnie wtedy straciłam równowagę i upadłam na ziemię. Zwierzę biegło za szybko.

Wiedziałam, że nie mam szans, by z nim wygrać. Wystraszona zamknęłam oczy i czekałam na najgorsze.

Chwilę później usłyszałam strzał i domyśliłam się, że niedźwiedź upadł na ziemię.

Kiedy otworzyłam oczy, nie zobaczyłam ani Gerwazego, ani lasu, ani niedźwiedzia.

Siedziałam na swoim łóżku.

Fragment tej pracy to przykład wykorzystania w opowiadaniu takich elementów wzbogacających fabułę, jak zwrot akcji i punkt kulminacyjny. Rozmowę bohaterów przerywa pojawienie się niedźwiedzia, przed którym muszą uciekać. Kiedy sytuacja staje się naprawdę groźna, bohaterka upada, spodziewając się ataku. Strzał ratuje ją nie tylko przed niebezpieczeństwem, ale także budzi ze snu. Zamiarem autorki pracy było także sięgnięcie do wydarzeń z przeszłości.

Przykład 76.

Wyjęłam z kieszeni płaszczka telefon, który udało mi się przenieść ze sobą w to ciekawe miejsce. Szybko wybrałam numer mojego brata, a po chwili usłyszałam już sygnał połączenia.

– *Hej, Sara – usłyszałam głos Tomka. – Z moich wyliczeń wynika, że trafiłaś do*

multiversum C-116. Zostało ono stworzone kilkadziesiąt lat temu przez Charlesa Dickensa.

Twoim zadaniem jest odnaleźć Ebenezera Scrooge’a i zmienić jego nastawienie do życia.

Będą ci w tym pomagać duchy Przeszłości, Teraźniejszości i Przyszłości. Wystarczy, że

wykorzystasz je do przeniesienia Scroge'a w czasie i pokazania mu jego życia – wytłumacz mi szybko, po czym sygnał się urwał.

Autorka tej pracy bardzo świadomie buduje napięcie, opisując miejsce, w którym za chwilę mają się rozegrać wydarzenia i wprowadzając czytelnika w świat swojej opowieści. Zapowiada, na czym będzie polegać jej rola. Oto przemiana głównego bohatera dokona się właściwie dzięki jej działaniom. To zadanie, które zostało jej wyznaczone. Realizując je, będzie zdana tylko na siebie. Dynamika tego fragmentu wynika nie tylko ze sposobu, w jakim przedstawiony zostaje plan wydarzeń, których za chwilę czytelnik będzie świadkiem. Dynamizowaniu fabuły podporządkowana jest również składnia zbudowanej przez uczennicę narracji. Szereg kolejno następujących po sobie zdań pojedynczych czyni opowieść wartką i angażującą uwagę czytelnika.

Przykład 77.

– Pewnie już się domyślasz, lecz wolę to jeszcze powiedzieć. Zastałaś mnie tutaj wyrrywającego te korzenie – machnął ręką. Robię to codziennie..., by ona była bezpieczna – wskazał na piękny kwiat.

– Bardzo ci na niej zależy – powiedziałam.

Zaczęłam się zastanawiać, czy kłótnia w szkole była potrzebna, bo mogłam przecież postąpić inaczej. Opowiedziałam chłopcu o tym zdarzeniu, roniąc kilka łez.

– Dałaś się oswoić – stwierdził Mały Książę.

Po chwili wróciliśmy do wyrrywania baobabów.

Fragment tej pracy zwraca uwagę sposobem charakteryzowania bohaterów i opisywania relacji między nimi. Słuchając ich rozmowy, obserwujemy drobne gesty, odczytujemy znaczenie tego, co zostało przemilczane. Szczególną uwagę zwraca bardzo trafnie oddający cechy Małego Księcia i jego stosunek do róży fragment, w którym bohater tłumaczy, dlaczego wyrrywa baobaby. Autorce pracy udało się nawet oddać emocje głównego bohatera, wahanie w jego głosie. Nie stałoby się tak zapewne, gdyby nie bardzo dobra znajomość treści lektury, której dowodzi zaprezentowany fragment pracy. Tę scenkę – opowieść o uczuciach – kończy zdanie o pozornie tylko innym charakterze, tworząc zamykającą całość puentę.

Graficzne wyodrębnianie akapitów

Z analizy rozwiązań zadania wynika, że uczniowie piszący opowiadanie, mieli świadomość, że jest to forma wypowiedzi, w której istotną rolę odgrywają akapity, ze względu chociażby na wprowadzanie dialogów. Podział tekstu na akapity pozwala też na oddzielenie poszczególnych elementów wypracowania, zasygnalizowanie zmiany toku akcji czy wprowadzenie nowego wątku.

Zdający zaznaczali zatem graficznie akapity sygnalizujące początek opowiadania, początek rozwinięcia, wprowadzenie nowego wątku, wypowiedzi bohaterów oraz zakończenie wypracowania. Najczęściej stosowali wcięcia od linii lewego marginesu.

Graficznie wyodrębniane akapity w opowiadaniach tegorocznych ósmoklasistów zazwyczaj były zgodne z budową logiczno-treściową tej formy wypowiedzi pisemnej. Ułatwiały

rozpoznawanie kolejnych elementów pracy, pozwalały na uwypuklenie istotnych treści lub wyodrębnienie dialogów.

Dialog w opowiadaniu

Narrator może wprowadzać wypowiedzi bohaterów w dwojaki sposób: przytaczając je dosłownie, w postaci mowy niezależnej albo włączając je w tok narracji przez użycie zdań podrzędnych. Mówimy wówczas o mowie zależnej i o dialogu podporządkowanym wypowiedzi narratora.

Z punktu widzenia kompozycji pracy zdecydowanie bardziej pożądane jest zastosowanie mowy niezależnej, co sprawia, że wypowiedzi bohaterów nabierają dodatkowo charakteru naturalnej, żywej wypowiedzi. Ten sam dialog przekształcony w mowę zależną staje się monotony, przypominający sprawozdanie.

Zdecydowana większość ósmoklasistów dostrzega zalety kompozycyjne dialogu, jednak nie wszyscy równie sprawnie, a przede wszystkim funkcjonalnie, potrafili wprowadzać go do swoich wypowiedzi. Pierwsza trudność wynika z dość odgraniczzonego zasobu tzw. uzupełnień dialogowych, którymi posługują się uczniowie podczas pisania wypracowań. Oto fragmenty już raz przywołanych wypowiedzi uczniowskich.

Przykład 78.

- *Co?! Nie możesz odejść, potrzebuję Cię – odparłam.*
- *Spokojnie, nie odchodzę, po prostu chciałem wrócić do domu i pójść spać – odparł.*

Przykład 79.

- Nagle poczułam na swoim ramieniu czyjąś rękę. Odskokczyłam przerażona.*
- *Witaj – powiedział jasnowłosy chłopiec.*
- *Kim jesteś? – spytałam.*
- *Przecież wiesz – odparł, poprawiając szalik.*
- Miał rację, wiedziałam, ale nie chciałam w to wierzyć.*
- *Wiesz jak mogę wrócić do domu? – spytałam.*
- *Musisz mi pomóc – powiedział.*

Jak widać, nawet w pracach, które spełniają wymagania zapisane w trzech pierwszych kryteriach w znacznym zakresie lub w pełni, można dostrzec, że umiejętność sprawnego operowania dialogiem nie została jeszcze przez wszystkich uczniów opanowana na zadowalającym poziomie. Niewielkie zróżnicowanie stosowanych czasowników czy używanie takich, które nieadekwatnie odzwierciedlają postawę i uczucia mówiącego, jest uchybieniem nie tylko leksykalnym czy stylistycznym, ale wpływa na kompozycję, zakłócając spójność wypowiedzi.

Warto zatem uświadomić uczniom, jak ważne z punktu widzenia spójności tekstu jest zróżnicowanie zarówno słownictwa określającego sposób mówienia jak i zastosowanie tego, które opisuje reakcje towarzyszące mówieniu. Obok najczęściej stosowanych w pracach uczniowskich czasowników: *powiedział, zapytał, odpowiedział, odparł* można przecież użyć bliskoznacznych: *zabrał głos, potwierdził, krzyknął, wykrztusił, odburknął, wtrącił* i zapewne jeszcze wielu innych.

Analiza prac tegorocznych ósmoklasistów prowadzi również do wniosku, że nadal trudne jest dla uczniów poprawne redagowanie wypowiedzi, do której zostaje wprowadzony dialog. W obu powyżej przywołanych przykładach uczniowie zapisali dialog w ten sam sposób: wypowiedź bohatera rozpoczyna się od myślnika, a uzupełnienie dialogowe pojawia się po wypowiedzi, także oddzielone myślnikiem. Jeśli ósmoklasiści wprowadzali w swoich opowiadaniach dialog, robili to właśnie w sposób ukazany w **Przykładzie 78.** i **Przykładzie 79.**

Zdecydowanie rzadziej uczniowie decydowali się na inne formy zapisu dialogu. Ilustrują je poniższe przykłady.

*Uśmiechnęłam się do niej:
– Dostałam.*

oraz

– Całkiem niezłe – powiedział chłopiec. – Teraz weź ją do domu i o nią dbaj.

Nieumiejętne posługiwanie się dialogiem w opowiadaniu zaburza nie tylko spójność narracji, a więc wpływa na ocenę kompozycji wypowiedzi, ale także prowadzi do błędów składniowych i leksykalnych, a także interpunkcyjnych i ortograficznych.

Poniżej zaprezentowano przykłady fragmentów wypracowań, w których narrator w nieumiejętny sposób przytacza słowa bohaterów.

Przykład 80.

Nagle chwycił kartkę i długopis, po czym zapytał:

– Narysujesz mi baranka?

– Kim jesteś i czego chcesz. – powiedziałem z przerażeniem.

– Jestem mały księżę i chcę, żebyś narysował mi baranka.

– Po co ci baranek?

– Żeby mój pierwszy baranek miał towarzystwo.

Po narysowaniu baranka wyszliśmy na zewnątrz i tam pokazał mi różę i zaczął mówić:

„Taką samą różę mam na swojej asteroidzie, tylko że tamta potrafi mówić, a ta nie.”

Po chwili namysłu powiedział: „Za pierwszym razem narysowałeś baranka, byłbyś idealnym przyjacielem, bo nie jesteś za dorosły. Mógłbyś pomóc w wrywaniu baobabów i czyszczeniu wulkanów, Niestety, mój dom jest bardzo daleko”.

Po wypowiedzi odleciał, a ja zastanawiałem się, jak by życie wyglądało na tej asteroidzie.

Przykład 81.

Idąc do sklepu, spotkałem Małego Księcia i porozmawiałem z nim, jak było na innych planetach. Odpowiedział, że dobrze i poszedł, by pozowiedzieć więcej.

Zaproponowałem Małemu Księciu pozowiedzieć lasy i okolicę. Mały Księżę zadowolony odpowiedział dobrze, chodźmy. Przez całą drogę opowiadał mi o róży, jaka była piękna, ale że go okłamała, że jest jedyna.

Ostatnia część – **zakończenie** – służy podsumowaniu wydarzeń, ocenie przedstawionej sytuacji, zaprezentowaniu wniosków o charakterze uniwersalnym na przykład w formie morału czy puenty.

Tegoroczni ósmoklasiści w swoich wypracowaniach starali się, aby zakończenie ich prac było ciekawe, stanowiło właściwe podsumowanie ich opowiadania oraz zamykało kompozycję całego opowiadania tekstu.

Poniżej zaprezentowano przykłady takich zakończeń.

Przykład 82.

Opowiadał mi historie o tym, jak zrywał niemieckie flagi, a także, jak napadał świetnie zaopatrzone sklepy dla Niemców. Znałem te historie wszystkie, ale mu o tym nie mówiłem. Gdy chciałem powiedzieć, żeby uważał podczas akcji pod Arsenalem nagle zniknął. Bardzo wtedy chciałem przenieść się do tych czasów, by uratować życie Alka i Rudego.

Do dzisiaj nie wiem czy to wszystko mi się śniło, czy było prawdziwe.

funkcjonalne wykorzystanie lektury

puenta

uprawdopodobnienie opisanych wydarzeń

Przykład 83.

Moje oczy się powoli zamykały. Po chwili widziałem tylko ciemność. Nagle usłyszałem, jakby mnie ktoś budził. Okazało się, że to był sen, a głos, który słyszałem, należał do mojej mamy, budzącej mnie, bym wstawał do szkoły, bo mam dzisiaj sprawdzian z historii. Dzięki Alkowi, który opowiedział mi wszystko podczas podróży na miejsce akcji, dostałem szóstkę, dlatego mogę powiedzieć, że warto było przenieść się do świata przedstawionego tej lektury.

budowanie nastroju

uprawdopodobnienie opisanych wydarzeń

puenta

Zatem tegoroczny ósmoklasista mógł swoją pracę rozpocząć od zaprezentowania: okoliczności, w których przeniósł się do świata wybranego bohatera literackiego, miejsca i czasu spotkania z tym bohaterem, czy sytuacji, która do tego spotkania doprowadziła. W głównej części pracy powinien opowiedzieć o wspólnie przeżytej przygodzie, a w zakończeniu podsumować swoją opowieść refleksją na temat tego, dlaczego warto było odbyć tę podróż.

Oczekiwano, by jego praca miała trójdzielną kompozycję, była logiczna i spójna dzięki jasnym powiązaniom wewnątrz zdań oraz między zdaniami i akapitami tekstu.

Poniżej zamieszczono przykład pracy spełniającej w pełni wymienione wymagania.

Przykład 84.

Tego dnia lekcje skończyły się szybciej niż zwykle. Wyszłam ze szkoły i ruszyłam wolnym krokiem w stronę ulicy Malinowej.

Zaczęło padać. Przyspieszyłam kroku i chwilę później byłam już na swoim podwórku. Usiadłam na progu pod dachem i zaczęłam szukać kluczy od domu. Nigdzie ich nie było. Wyjęłam wszystko z plecaka, ale mimo tego ich nie znalazłam.

Zadzwoniłam do mamy. Była w pracy i powiedziała, że muszę poczekać do jej powrotu. Nie za bardzo chciało i się czekać cztery godziny, więc pomyślałam, że może pójść do domu koleżanki. Niestety jej też nie było.

podkreślenie następstwa czasu

budowanie powiązań między kolejnymi zdaniami

nawiązanie do poprzedniego zdania oraz treści poprzedniego akapitu / koniec wstępu

Wstałam i bezmyślnie nacisnęłam klamkę. Ku mojemu zdziwieniu drzwi się otworzyły.

„Przecież chwilę temu były zamknięte” – pomyślałam.

Za drzwiami nie było jednak przedpokoju. Była pustynia. Myślałam, że to sen albo jakieś urojenia, ale gdy przekroczyłam próg, moje nogi naprawdę stanęły na piasku.

Rozejrzałam się. Spędzenie reszty życia na pustyni średnio mnie zachęcało, więc odwróciłam się, by wrócić na swoje podwórko, ale drzwi były zamknięte. Z rezygnacją usiadłam na piasku i zaczęłam się szczypać. Miałam nadzieję, że obudzę się na jednej z nudnych lekcji. Jednak wcale się nie budziłam. Nagle poczułam na swoim ramieniu czyjąś rękę. Oskoczyłam przerażona.

– Witaj – powiedział jasnowłosy chłopiec.

– Kim jesteś? – spytałam.

– Przecież wiesz – odparł, poprawiając szalik.

Miał rację, wiedziałam, ale nie chciałam w to wierzyć.

– Wiesz jak mogę wrócić do domu? – spytałam.

– Musisz mi pomóc. – powiedział.

– W czym? – nie za bardzo chciało mi się angażować w jego pomysły.

Mały Książę złapał mnie za rękę i pociągnął za sobą. Pilot miał rację.

Chłopiec nie odpowiadał na pytania.

Doszliśmy do niewielkiego zbiornika z wodą. Rosła tam róża. Tak, na pustyni. Też się zdziwiłam. Książę spytał mnie, czy umiem przesadzać kwiaty. Nigdy tego nie robiłam, ale pomyślałam, że nie może to być trudne. Wzięłam kawałek płaskiego kamienia i wykopałam różę z korzeniami.

„Łatwo poszło” – pomyślałam.

– Całkiem niezłe – powiedział chłopiec. – Teraz weź ją do domu i o nią dbaj.

Odwróciłam się. Drzwi znowu były otwarte. Mały Książę przytulił mnie i powiedział, że cieszy się, że mnie spotkał.

Wróciłam na próg mojego domu z różą w dłoni. Poszłam do ogródka i wsadziłam ją do ziemi. Usłyszałam dźwięk otwierającej się bramy. Spojrzałam na zegarek. Minęły cztery godziny! Najwidoczniej tam czas płynie inaczej.

– Skąd w naszym ogródku wzięła się taka piękna róża? – spytała mama. Uśmiechnęłam się do niej:

– Dostałam.

Mama nie zadawała więcej pytań.

Zrozumiałam, że naprawdę warto było przenieść się na chwilę do świata przedstawionego lektury „Mały Książę”. „Nawiążę do mojej dzisiejszej przygody na egzaminie” – pomyślałam.

słownictwo zwiększające dynamikę wypowiedzi

budowanie powiązań między kolejnymi zdaniami

nawiązanie do innych fragmentów lektury

zastosowanie szeregu zdań pojedynczych odtwarzającego sposób myślenia bohaterki; budowanie powiązań między kolejnymi zdaniami oraz nawiązanie do wcześniej opisanego miejsca wydarzeń

koniec rozwinięcia

zakończenie

podkreślenie następstwa czasu

Wśród uczniowskich opowiadań nie zabrakło też takich prac, w których można było dostrzec typowe uchybienia kompozycyjne.

Poniżej zamieszczono przykład wypracowania, w którym zaznaczono najczęściej pojawiające się błędy w kompozycji opowiadania. Fragmenty omawiane na marginesie zostały oznaczone w pracy kolejnymi cyframi.

Przykład 85.

Kiedy rano się obudziłam i otworzyłam oczy, zobaczyłam twarze zmartwionych rodziców. Od razu wiedziałam, że coś jest nie tak.

– Co się stało? – spytałam.

– Córeczko, musimy ci coś powiedzieć – odrzekł tata.

– W takim razie słucham – odparłam.

– Ja i tata będziemy musieli teraz trochę więcej pracować, niestety, nie możemy się tobą zajmować, dlatego wysyłamy cię do naszego dalekiego krewnego – powiedziała mama. (1)

(2) (3) *Nie wiedziałam, gdzie lecę, byłam tylko z mamą. Po około ośmiu godzinach lotu dotarliśmy. Był lipiec, więc lato, ale tutaj wyglądało, jakby cały rok było lato.*(4) *Po chwili (5) milczenia mama mi wreszcie powiedziała, że jesteśmy na małej wysepce koło Panamy i później mnie zostawiła, a nie, przepraszam, pokazała mi miejsce, do którego mam iść. Była tam tylko jedna rzecz – latarnia i to właśnie tam się udałam, zapukałam do drzwi i otworzył mi pewien staruszek.*

– Dzień dobry – powiedziałam.

– Buenos Dias – odpowiedział.

Czułam się dość dziwnie, myślałam, że mówi po polsku.

– Przepraszam, rzadko miewam tu gości, a tym bardziej z Polski...

Czekaj, ty jesteś Lisa? – zapytał.

– Tak, to ja – odpowiedziałam.

– Twoja mama wysłała list, mówiła, że przyjedziesz – odparł mężczyzna.(6)

Rozmawialiśmy chwilę, a potem on mnie zaprosił do siebie. W latarni nic nie było, poza dużą ilością schodów, jednak coś przykuło moją uwagę – były to trzy książki bardzo cienkie, leżące na zardzewiałym regale. (7) Mijały dni, żyłam u Skawińskiego (bo tak się nazywał) jak w domu. Codziennie łowiliśmy ryby, ostrzegaliśmy statki, gotowaliśmy, (8) ale któregoś dnia nie wytrzymałam i otworzyłam te trzy książki leżące na półce. Wzięłam pierwszą do ręki i przeczytałam: „Pan Tadeusz” A. Mickiewicz, Inwokacja. Czytając ten krótki fragment, magicznie wróciłam myślami do domu, otworzyłam oczy i ujrzałam własny dom.

– Też tak potrafisz, jestem pod wrażeniem – powiedział Skawiński, który nie wiadomo skąd tutaj się wziął.

– Zawsze tutaj przychodzę, kiedy tęsknię za domem – dopowiedział.

To było magiczne przeżycie, (9) lecz nagle, gdy zbliżyliśmy się do domu, mojego domu, zobaczyłam coś, czego nie powinnam. Moi rodzice przytuleni, a w ramionach trzymają małe dziecko. (10)

– Nie bój się, to nie jest prawdziwe – próbował mnie pocieszać krewny.

Mówił, że to tylko moja wyobraźnia tak działa, uwierzyłam mu. Po chwili on odszedł w inne miejsce, (11) był to dom, pusty dom, była tam tylko jedna rzecz – zdjęcie. Nic nie musiał mówić, wiedziałam, kto to jest, to była moja babcia.

– Bardzo ją kochałem, lecz nie mogłem jej poślubić – powiedział. (12)

– Teraz nareszcie jestem szczęśliwy i mogę w spokoju odejść – dopowiedział.

(1) i (2) brak spójności między akapitami w zdaniu (3) brak wewnętrznej spójności

(4) brak logicznego powiązania między częściami zdania (5) błędnie użyte słownictwo oznaczające następstwo czasu

(6) brak związku logicznego; błędnie zastosowany czasownik w uzupełnieniu dialogowym (odparł);

(7) brak wyznaczenia akapitu; brak spójności między kolejnymi akapitami

(8) brak związku przyczynowo-skutkowego

(9) brak powiązania między częściami zdania; (10) wprowadzenie nowego wątku niewykorzystanego

(11) niefunkcjonalne przeniesienie akcji w inne miejsce (12) brak powiązania między zdaniem

– Co?! Nie możesz odejść, potrzebuję cię – odparłam.
– Spokojnie, nie odchodzę, po prostu chciałem wrócić do domu i pójść spać
– odparł.

– Ale dziękuję, że to powiedziałaś, też cię potrzebuję. Mówiłem, że chcę odpocząć od ludzi, ale ty odmieniłaś moje życie – rzekł wzruszony Skawiński.

Może i nie jest to historia mrożąca krew w żyłach, ale dla mnie jest piękna, bo poznałam najwspanialszego „dziadka” pod słońcem. Zamieszkałam z nim, ale nadal utrzymuję kontakt z rodzicami. Teraz nasz dzień nie wygląda tak, że chodzimy na ryby czy gotujemy, ale całe dni rozmawiamy. Ja mu opowiadam o babci, a on mi o morzu i swoich przygodach z Polski, jak to było, jak walczył podczas powstania.

Pomyśleć, że jedna decyzja może zmienić wszystko. (13)

(13) nadmierne uogólnienie w zakończeniu

Na tegorocznym egzaminie ósmoklasisty z języka polskiego 60% uczniów, którzy napisali wypracowanie na temat 2., zrealizowało kryterium *Kompozycja* w pełnym zakresie.

Wnioski i rekomendacje

Osiągnięcia uczniów to ważna informacja o tym, na ile skutecznie opanowali oni umiejętność czytania tekstów literackich oraz odbioru tekstów kultury, a także wiedzę z języka polskiego. Egzamin ósmoklasisty sprawdza też, czy uczniowie potrafią wykorzystywać środki retoryczne, wyrażać swoje stanowisko, umiejętnie wykorzystywać wiedzę z zakresu literatury i języka.

Ósmoklasiści na tegorocznym egzaminie – tak jak w roku ubiegłym – najlepiej poradzili sobie z zadaniami sprawdzającymi wiadomości i umiejętności z zakresu kształcenia literackiego i kulturowego (poziom wykonania – 69%). Uczniowie wykazali się umiejętnością wyszukiwania potrzebnych informacji wyrażonych wprost i pośrednio, odróżniania informacji ważnych od drugorzędnych, wyciągania wniosków z przesłanek zawartych w tekście, a także znajomością lektur obowiązkowych.

Trudniejsze dla ósmoklasistów okazały się zadania sprawdzające wiadomości i umiejętności z zakresu kształcenia językowego (poziom wykonania – 44%). Zdający mieli trudności z określeniem funkcji składniowych wyrazów, poprawnym stosowaniem znaków interpunkcyjnych. Trudne okazało się też dla nich zadanie wymagające umiejętności tworzenia rodziny wyrazów. Z informacji zawartych w haśle słownikowym przytoczonym ze słownika języka polskiego nie potrafiło skorzystać ok. 32% uczniów.

Umiarkowanie trudne dla zdających okazały się zadania z zakresu tworzenia dłuższych form wypowiedzi (poziom wykonania – 56%). Zdający najlepiej opanowali umiejętności posługiwania się stylem adekwatnym do wybranej formy i tworzenia logicznej kompozycyjnie wypowiedzi (83% uczniów otrzymało punkty w tym kryterium). Nieco trudniejsza okazała się umiejętność odpowiedniego komponowania wypowiedzi pisemnej oraz umiejętność formułowania argumentów, funkcjonalnego wykorzystania środków retorycznych i tworzenie spójnej wypowiedzi.

Tak jak w roku ubiegłym uczniom przystępującym do tegorocznego egzaminu ósmoklasisty najwięcej problemów przysporzyło umiejętne stosowanie interpunkcji w wypowiedziach pisemnych oraz posługiwanie się poprawną polszczyzną.

Analiza wyników uzyskanych przez zdających na egzaminie będzie na pewno przydatna do planowania pracy dydaktycznej. Zatem w praktyce szkolnej warto:

- doskonalić umiejętność czytania ze zrozumieniem poprzez pracę z wybranymi fragmentami tekstów literackich, ze szczególnym uwzględnieniem utworów literackich należących do dramatu, w tym doskonalenie umiejętności wyszukiwania informacji zarówno w tekście głównym, jak i w tekście pobocznym
- kształtować umiejętność argumentowania poprzez odwołanie się do przykładów z utworów literackich, w tym szczególnie z lektur obowiązkowych
- doskonalić umiejętność odczytywania sensów dosłownych i przenośnych wypowiedzi
- kształcić umiejętności językowe w taki sposób, aby umożliwić uczniom posługiwanie się szerokim zakresem środków językowych, a zatem doskonalić umiejętności budowania różnorodnych typów wypowiedzi, wprowadzać ćwiczenia służące kształtowaniu

umiejętności budowania zdań złożonych współrzędnie i podrzędnie, ze szczególnym uwzględnieniem interpunkcji w tego typu wypowiedzeniach

- doskonalić umiejętność odczytywania tekstów ikonicznych oraz umiejętność szukania powiązań między takimi tekstami a tekstami pisanymi
- doskonalić umiejętność określania funkcji składniowych wyrazów w zdaniu
- doskonalić znajomość reguł ortograficznych, ze szczególnym zwróceniem uwagi na zapis tytułów lektur obowiązkowych
- kształcić umiejętność poprawnego stosowania różnych znaków interpunkcyjnych, w tym szczególnie przecinka, kropki i cudzysłowu.

Podstawowe informacje o arkuszach dostosowanych

Opis arkusza dla uczniów z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera

Arkusz zadań z zakresu języka polskiego dla uczniów z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera (OPOP-200-2205) zawierał 21 zadań. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 45 punktów. Uczniowie otrzymali arkusz dostosowany pod względem merytorycznym: inne teksty niż w arkuszu standardowym, wyjaśnione słownictwo do tekstów źródłowych, uproszczone polecenia do zadań, oraz graficznym: wyróżniono informację o numerze każdego zadania i liczbie punktów możliwych do uzyskania za jego rozwiązanie, zwiększono odstępy między wierszami w tekstach i zastosowano pionowy układ odpowiedzi. Przy każdym zadaniu zamkniętym umieszczono informację o sposobie zaznaczenia właściwej odpowiedzi.

Wyniki uczniów z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera

WYKRES 5. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

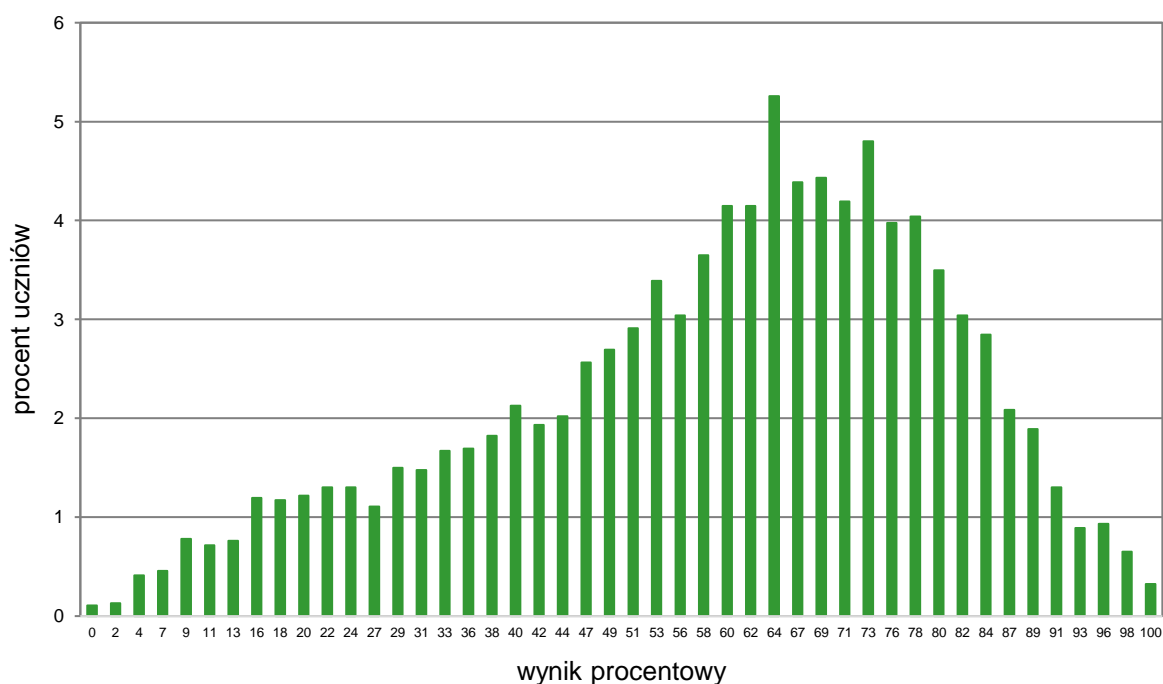

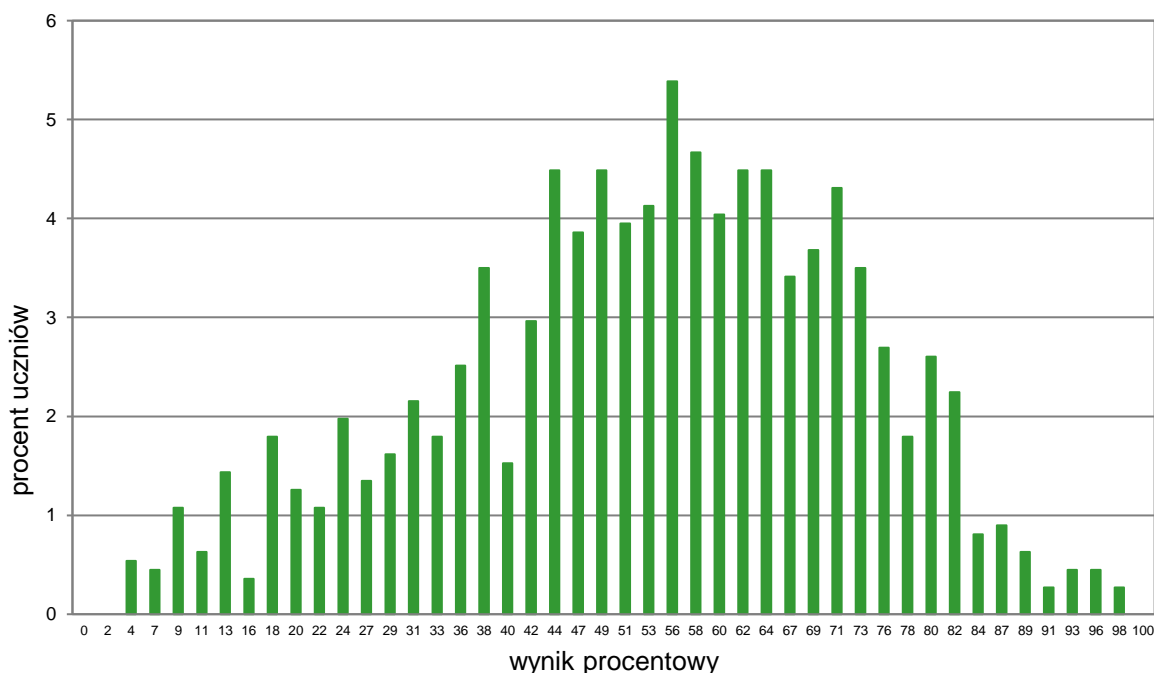
TABELA 12. WYNIKI UCZNIÓW Z AUTYZMEM, W TYM Z ZESPOŁEM ASPERGERA – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
4604	0	100	62	64	59	21

Opis arkusza dla uczniów słabowidzących i uczniów niewidomych

Arkusze z zakresu języka polskiego dla uczniów słabowidzących i uczniów niewidomych (OPOP-400-2205, OPOP-500-2205, OPOP-600-2205) zostały przygotowane na podstawie arkusza standardowego. Uczniowie słabowidzący otrzymali arkusze, w których dostosowano wielkość czcionki: OPOP-400-2205 – Arial 16 pkt, OPOP-500-2205 – Arial 24 pkt. Dla uczniów niewidomych przygotowano arkusz w brajlu.

Wyniki uczniów słabowidzących i uczniów niewidomych

WYKRES 6. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

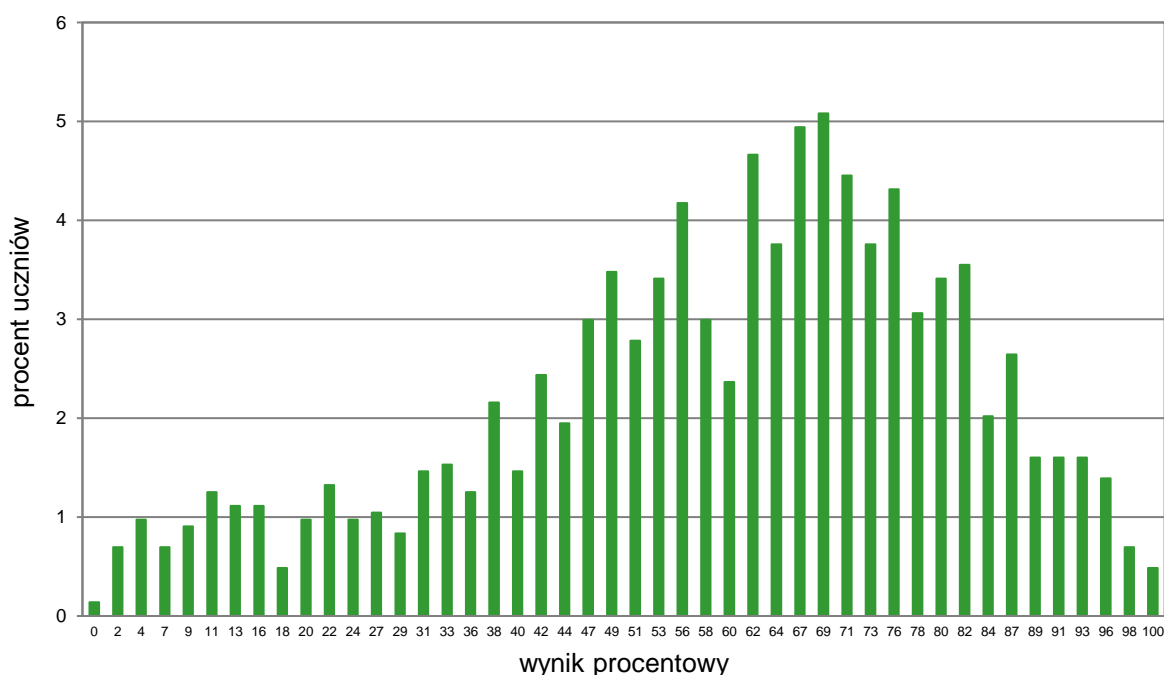
TABELA 13. WYNIKI UCZNIÓW SŁABOWIDZĄCYCH I UCZNIÓW NIEWIDOMYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
1114	4	98	56	56	53	20

Opis arkusza dla uczniów słabosłyszących i uczniów niesłyszących

Uczniowie słabosłyszący i niesłyszący rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu OPOP- 700- 2205. Arkusz zawierał 21 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (fragment *Kamieni na szaniec* Aleksandra Kamińskiego) oraz tekstu nieliterackiego (*Czy ciekawość pomaga w nauce?*). W obu tekstach dodano przypisy, w tekście nieliterackim uproszczono słownictwo. Zadanie 21. wymagało od ucznia napisania wypracowania (rozprawka albo opowiadanie) na jeden z dwóch tematów do wyboru. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 45 punktów.

Wyniki uczniów słabosłyszących i uczniów niesłyszących

WYKRES 7. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

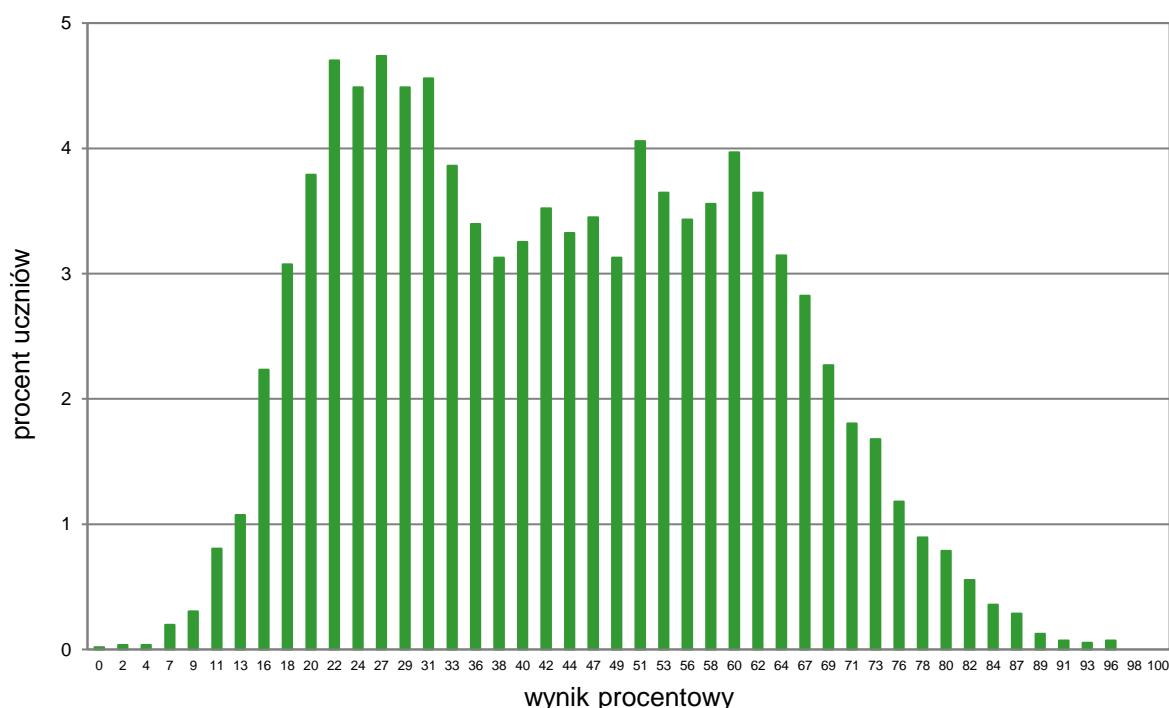
TABELA 14. WYNIKI UCZNIÓW SŁABOSŁYSZĄCYCH I UCZNIÓW NIESŁYSZĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
1437	0	100	62	69	59	23

Opis arkusza dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim

Uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu OPOP-800-2205. Arkusz zawierał 21 zadań. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 45 punktów. Arkusz składał się z dwóch części. Pierwsza część zawierała 20 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (fragment *Quo vadis* Henryka Sienkiewicza) oraz tekstu nieliterackiego (*Zegary na przestrzeni wieków*). Zadania otwarte w tej części arkusza sprawdzały m.in. umiejętność napisania zaproszenia oraz znajomość treści i problematyki wybranych lektur obowiązkowych. W drugiej części arkusza uczeń wybierał jeden z dwóch tematów wypracowania: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym – rozprawkę albo wypowiedź o charakterze twórczym – opowiadanie.

Wyniki uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim

WYKRES 8. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

TABELA 15. WYNIKI UCZNIÓW Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ W STOPNIU LEKKIM – PARAMETRY STATYSTYCZNE

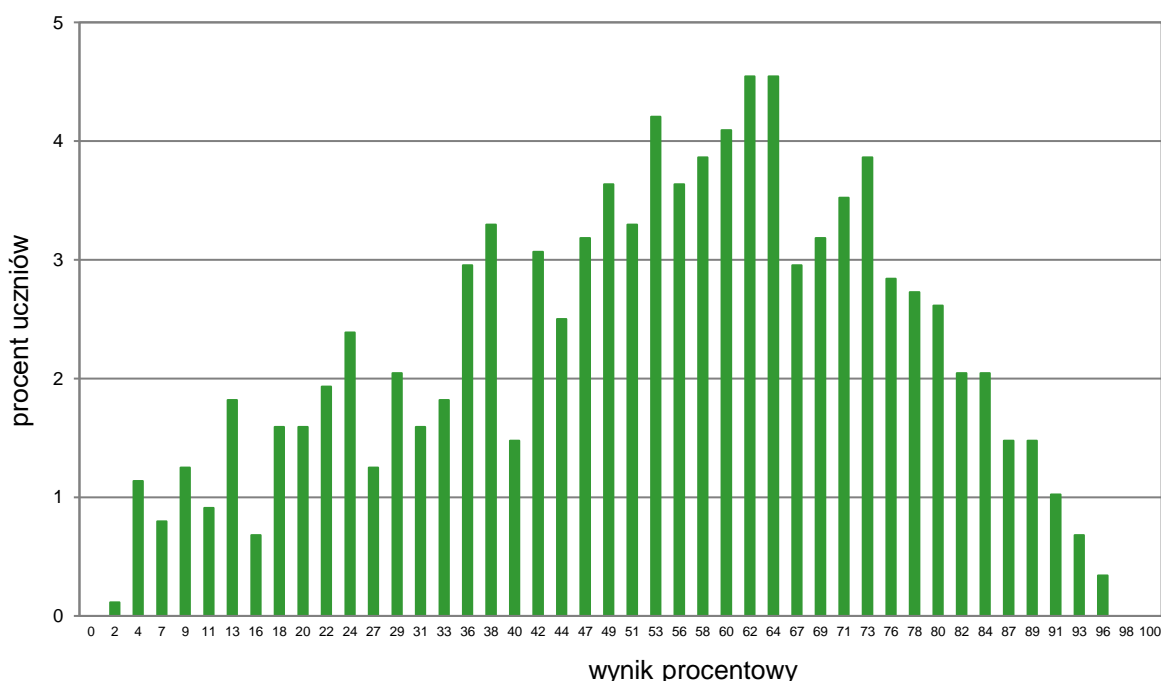
Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
5595	0	96	42	27	43	18

Opis arkusza dla uczniów z afazją

Uczniowie z afazją rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu OPOP-900-2205. Arkusz zawierał 21 zadań. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 45 punktów.

Arkusz składał się z dwóch części. Pierwsza część zawierała 20 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (fragment *Kamieni na szaniec* Aleksandra Kamińskiego) oraz tekstu nieliterackiego (*Czy ciekawość pomaga w nauce?*). Zadania otwarte w tej części arkusza sprawdzały m.in. umiejętność wyrażania opinii na dany temat, napisania zaproszenia oraz znajomość treści i problematyki wybranych lektur obowiązkowych. W drugiej części arkusza uczeń wybierał jeden z dwóch tematów wypracowania: rozprawkę albo opowiadanie. Uczniowie otrzymali zadania dostosowane pod względem merytorycznym oraz graficznym: wyróżniono informację o numerze każdego zadania i liczbie punktów możliwych do uzyskania za jego rozwiązanie, uproszczono polecenia do zadań, wyróżniono graficznie treść niektórych zadań zamkniętych. Przy każdym zadaniu zamkniętym umieszczono informację o sposobie zaznaczenia właściwej odpowiedzi.

Wyniki uczniów z afazją

WYKRES 9. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

TABELA 16. WYNIKI UCZNIÓW Z AFAZJĄ – PARAMETRY STATYSTYCZNE

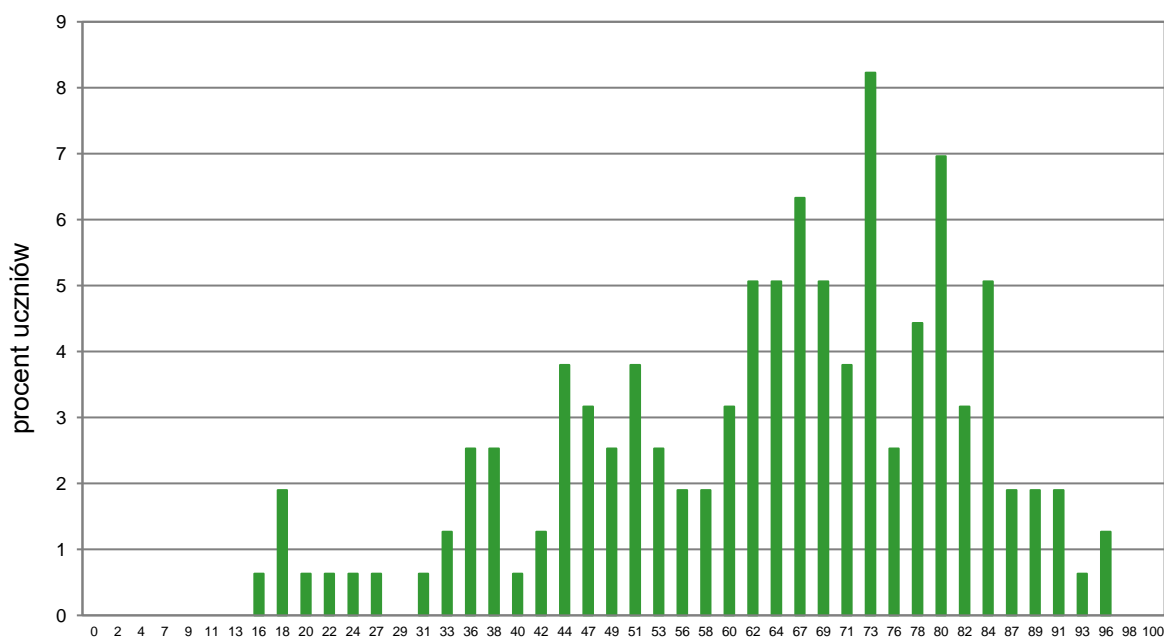
Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
880	2	96	56	62	53	22

Opis arkusza dla uczniów z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym

Uczniowie z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu OPOP-Q00-2205. Arkusz zawierał 21 zadań. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 45 punktów.

Arkusz składał się z dwóch części. Pierwsza część zawierała 20 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (fragment *Kamieni na szaniec* Aleksandra Kamińskiego) oraz tekstu nieliterackiego (*Czy ciekawość pomaga w nauce?*). Zadania otwarte w tej części arkusza sprawdzały m.in. umiejętność wyrażania opinii na dany temat, napisania zaproszenia oraz znajomość treści i problematyki wybranych lektur obowiązkowych. W drugiej części arkusza uczeń wybierał jeden z dwóch tematów wypracowania: rozprawkę albo opowiadanie. Uczniowie otrzymali zadania dostosowane pod względem merytorycznym oraz graficznym, wyróżniono informację o numerze każdego zadania i liczbie punktów możliwych do uzyskania za jego rozwiązanie. Przy każdym zadaniu zamkniętym umieszczono informację o sposobie zaznaczenia właściwej odpowiedzi.

Wyniki uczniów z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym

wynik procentowy

WYKRES 10.

ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

TABELA 17.

WYNIKI UCZNIÓW Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ RUCHOWĄ SPOWODOWANĄ MÓZGOWYM PORAZIENIEM DZIECIĘCYM – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
158	16	96	67	73	64	18

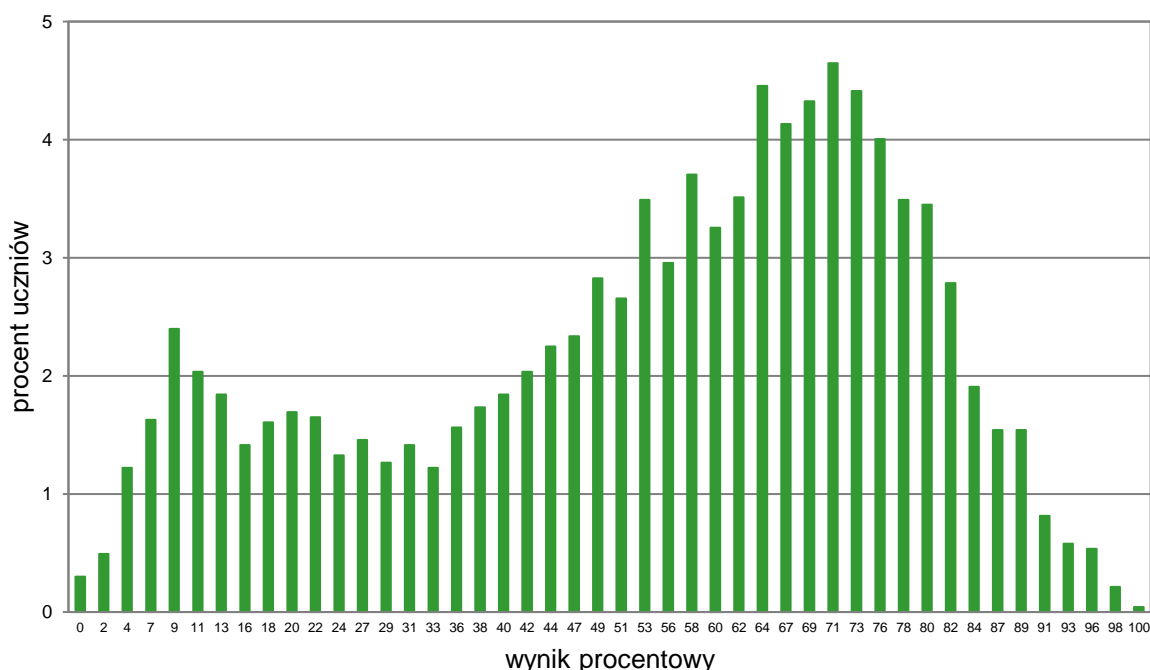
Opis arkusza dla uczniów, o których mowa w art. 94a ust. 1 ustawy (cudzoziemcy)

Uczniowie, o których mowa w art. 94a ust. 1 ustawy (cudzoziemcy), rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu OPOP-C00-2205. Arkusz zawierał 21 zadań. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 45 punktów.

Pierwsza część zawierała 20 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (fragment *Opowieści wigilijnej* Charlesa Dickensa) oraz tekstu nieliterackiego (*Czy ciekawość pomaga w nauce?*). Zadania otwarte w tej części arkusza sprawdzały m.in. umiejętność wyrażania opinii na dany temat, napisania zaproszenia oraz znajomość treści i problematyki wybranych lektur obowiązkowych. W drugiej części arkusza uczeń wybierał jeden z dwóch tematów wypracowania: rozprawkę albo opowiadanie.

Arkusz został dostosowany w taki sposób, aby ograniczona znajomość języka polskiego zdających pozwoliła zrozumieć czytany tekst (teksty źródłowe oraz polecenia zadań). W obu tekstach źródłowych dodano przypisy, uproszczono tekst nieliteracki. Uczniowie otrzymali zadania dostosowane pod względem merytorycznym oraz leksykalnym.

Wyniki uczniów, o których mowa w art. 94a ust. 1 ustawy (cudzoziemcy)

WYKRES 11. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

TABELA 18. WYNIKI UCZNIÓW, O KTÓRYCH MOWA W ART. 94A UST. 1 USTAWY (CUDZOZIEMCY) – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
4669	0	100	58	71	54	24

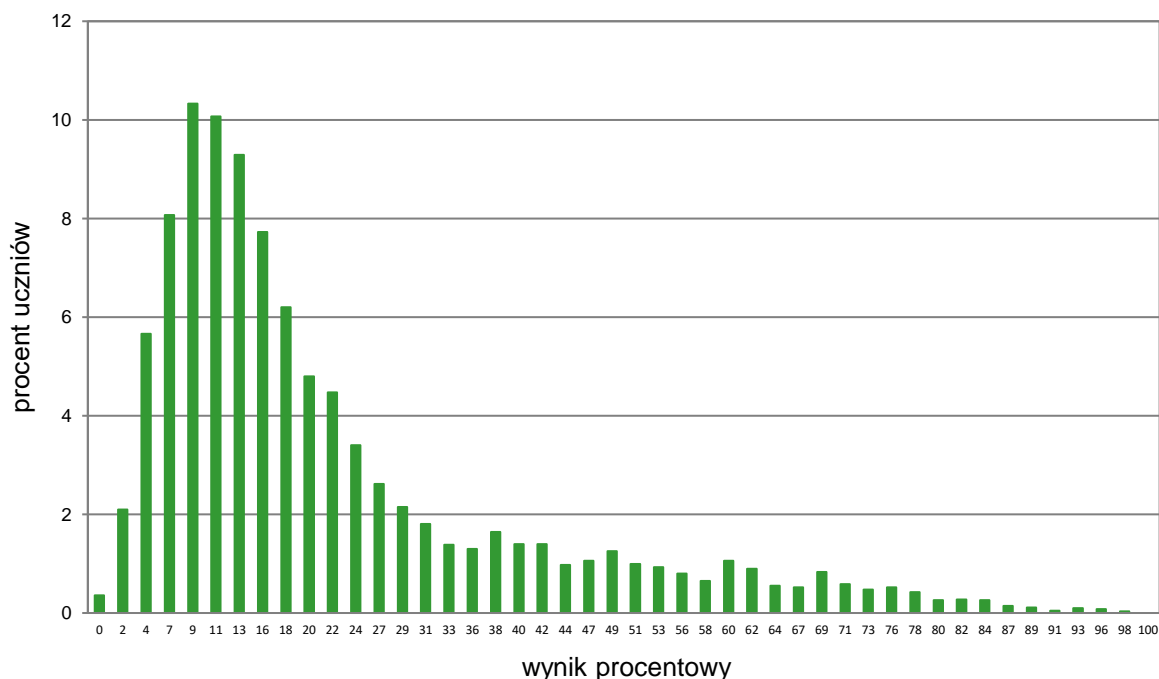
Opis arkusza dla zdających, o których mowa w art. 2 ust. 1 ustawy (obywatele Ukrainy)

Zdający, o których mowa w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu OPOU-C00-2205. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 45 punktów.

Arkusz składał się z dwóch części. Pierwsza część zawierała 20 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (fragment *Opowieści wigilijnej* Charlesa Dickensa) oraz tekstu nieliterackiego (*Czy ciekawość pomaga w nauce?*). Zadania otwarte w tej części arkusza sprawdzały m.in. umiejętność wyrażania opinii na dany temat, napisania zaproszenia oraz znajomość treści i problematyki wybranych utworów literackich. W drugiej części arkusza uczeń wybierał jeden z dwóch tematów wypracowania: rozprawkę albo opowiadanie.

Arkusz został dostosowany w taki sposób, aby ograniczona znajomość języka polskiego zdających pozwoliła zrozumieć czytany tekst. W obu tekstach źródłowych dodano przypisy, uproszczono tekst nieliteracki. Polecenia do zadań zostały zapisane w języku ukraińskim.

Wyniki uczniów, o których mowa w art. 2 ust. 1 (obywatele Ukrainy)

WYKRES 11.

ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

TABELA 18. WYNIKI UCZNIÓW, O KTÓRYCH MOWA W ART. 2 UST. 1 USTAWY (OBYWATELE UKRAINY) –
PARAMETRY STATYSTYCZNE

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
6147	0	98	16	9	22	19

CK
**CENTRALNA
KOMISJA
EGZAMINACYJNA**

OKE

Centralna Komisja Egzaminacyjna

ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 22 536-65-00, fax 22 536-65-04
www.cke.gov.pl sekretariat@cke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku

ul. Na Stoku 49, 80-874 Gdańsk
tel. 58 320-55-90, fax 58 320-55-91
www.oke.gda.pl komisja@oke.gda.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie

ul. Adama Mickiewicza 4, 43-600 Jaworzno
tel. 32 616-33-99, fax 32 784-16-08
www.oke.jaworzno.pl oke@oke.jaworzno.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

os. Szkolne 37, 31-978 Kraków
tel. 12 683-21-99, fax 12 683-21-00
www.oke.krakow.pl oke@oke.krakow.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży

Al. Legionów 9, 18-400 Łomża
tel. 86 473-71-20, fax 86 473-68-17
www.oke.lomza.pl sekretariat@oke.lomza.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łodzi

ul. Ksawerego Praussa 4, 94-203 Łódź
tel. 42 634-91-33, fax 42 634-91-54
www.oke.lodz.pl sekretariat@lodz.oke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu

ul. Gronowa 22, 61-655 Poznań
tel. 61 854-01-60, fax 61 852-14-41
www.oke.poznan.pl sekretariat@oke.poznan.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie

Plac Europejski 3, 00-844 Warszawa
tel. 22 457-03-35, fax 22 457-03-45
www.oke.waw.pl info@oke.waw.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we Wrocławiu

ul. Tadeusza Zielińskiego 57, 53-533 Wrocław
tel. 71 785-18-94, fax 71 785-18-66
www.oke.wroc.pl sekretariat@oke.wroc.pl